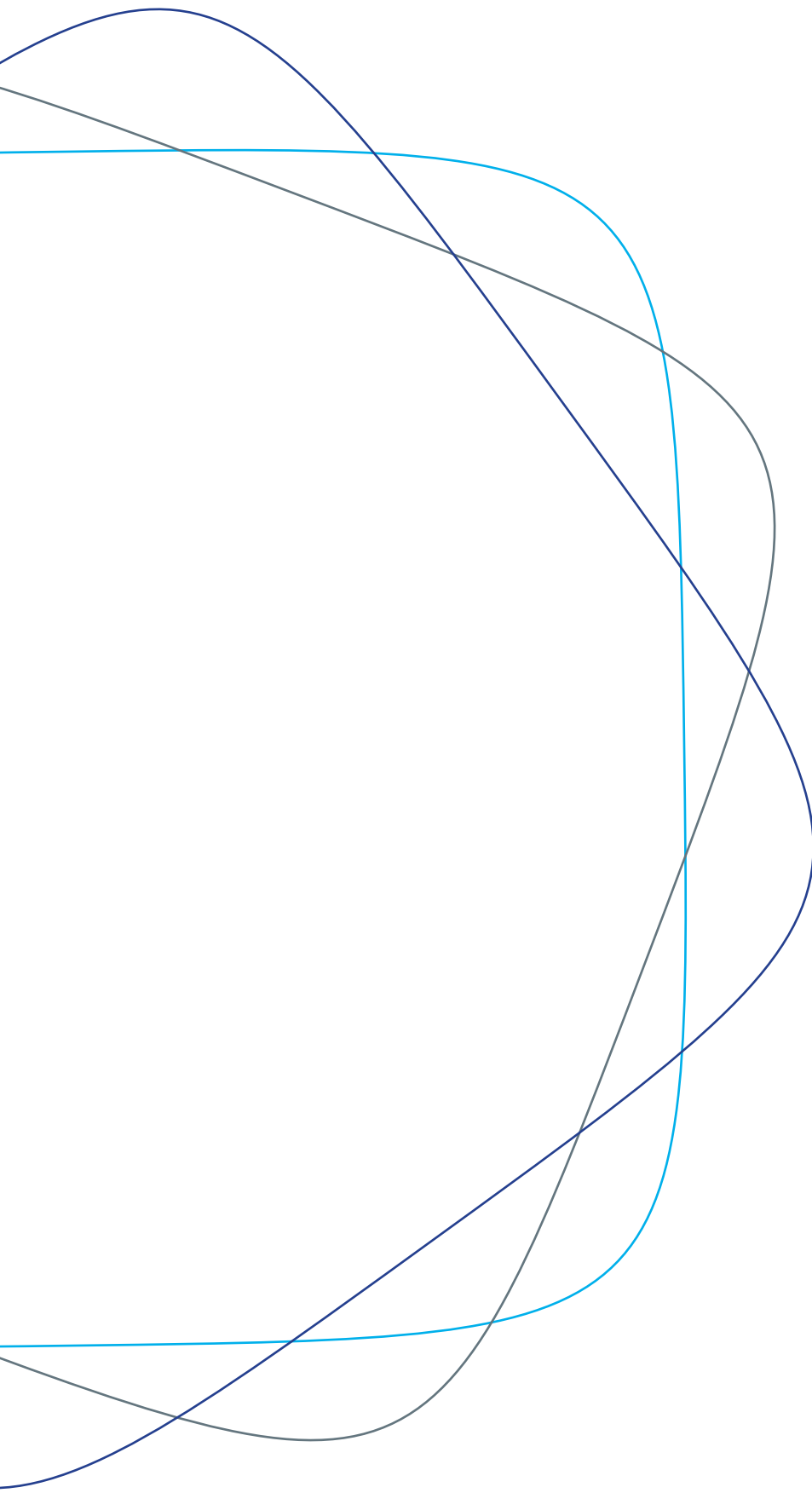

Luovuutta, dynamiikkaa ja toimintamahdollisuuksia

ehdotus ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleiksi vuodesta 2021 alkaen

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:35
ISBN: 978-952-263-600-3 (PDF)
ISSN: 1799-0351 (PDF)

Sisällys

1.	Johdanto	6
2.	Nykytila ja muutostarpeet	7
2.1.	Visiotyön kokonaisuus, tavoitteet ja muutostarpeet	7
2.2.	Korkeakoulujen rahoituksen kokonaisuus ja taloudellinen asema	9
	Korkeakoulujen perusrahoitus ja rahoitusmallit	9
	Korkeakoulujen pääomittaminen ja taloudellinen asema	9
	Korkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan rahoituskokonaisuus	11
3.	Ehdotus ohjaus- ja sopimuskäytänteiksi vuodesta 2021 alkaen	13
4.	Ehdotus yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmalleiksi vuodesta 2021 alkaen	16
	Koulutusosion rahoitustekijät ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleissa	19
	Suoritetut tutkinnot	20
	Koulutustaso nousuun:	21
	Alakohtaiset kertoimet	24
	Toisen saman tasoisen tutkinnon pienempi painoarvo	25
	Tutkintotavoitteiden alaryhmät	26
	Jatkuva oppiminen	28
	Työllistyminen ja työllistymisen laatu	30
	Opiskelijapalaute	31
	Ammatillisessa opettajakoulutuksessa suoritettavat opinnot	32
	Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan rahoitustekijät	32
	Ammattikorkeakoulut: Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminta	33
	Ulkopuolinen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus	33
	Suoritetut ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	34
	Julkaisut, taiteellinen toiminta, audiovisuaaliset aineistot sekä tieto- ja viestintä tekniset ohjelmat	34
	Yliopistot: Tutkimus	34
	Suoritetut tohtorintutkinnot	34
	Julkaisut	35
	Kilpailtu tutkimusrahoitus	35
	Koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet	36
4.1.	Strategiaperusteinen rahoitus	37
	Osio A Korkeakoulujen strategioita tukevat toimenpiteet	37
	Osio B Hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähtevät korkeakoulu- ja tiedepoliittiset tavoitteet	39
4.2.	Yliopistojen valtakunnalliset tehtävät	39
5.	Muu opetus- ja kulttuuriministeriöstä ammattikorkeakouluille ja yliopistoille kohdennettava rahoitus	40
6.	Rahoitusohjauksen kehittämistarpeita ja rahoitusmallimuutosten vaikutusten arviointia	41
	Esitettyjen rahoitusmallien vaikutusarviointia	42
	Lähteet	44
Liite 1:	Ohjaus- ja sopimuskäytänteet sekä korkeakoulujen rahoitusmallit 2017 alkaen	45
	Ohjaus- ja sopimuskäytänteet sopimuskaudella 2017-2020	45
	Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmallit 2017	47
Liite 2:	Rahoitusmallien indikaattorien määritelmät	50
	Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskennassa käytettävien tilastotietojen määritelmät	50
	Yliopistojen perusrahoituksen laskennassa käytettävien tilastotietojen määritelmät	53
Liite 3:	Tutkintojen sijoittelu kerroinryhmittäin luokkiin 1-3	57
Liite 4:	Eriävä mielipide	66

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision toimeenpanotyön yhdessä korkeakoulujen henkilöstön, opiskelijoiden ja sidosryhmien kesken tammikuussa 2018. Toimeenpanon käynnistämiseksi ja tiekartan laatimiseksi asetettiin koordinoiva johtoryhmä, viisi temaattista valmisteluryhmää ja opetus- ja kulttuuriministeriöön näiden ryhmien työtä tukeva virkamiesryhmä. Temaattisten valmisteluryhmien tehtäväksi asetettiin omien teemojansa osalta valmistella vision tavoitteita toteuttava kehittämisohjelma ja laatia tiekartta, jossa tunnistetaan, vaiheistetaan ja aikataulutetaan pidemmän aikavälin toimenpiteet ja tukiohjelmat.

Rahoituksen ja ohjauksen kehittämistyötä on toteutettu toimeenpanoryhmässä Mahdollistava ohjaus, resurssit ja rakenteet, joka on valmistellut työnsä aikana tämän esityksen korkeakoulujen rahoitusmallien kehittämiseksi. Ryhmän tehtävänannon mukaisesti korkeakoulujen ohjaus sekä opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa olevan korkeakoulujen rahoituksen jakoperusteet uudistetaan. Uudistetut rahoitusmallit ja ohjausprosessit otetaan käyttöön korkeakoulujen seuraavalla sopimuskaudella vuodesta 2021 alkaen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen uusien rahoitusmallien valmistelussa on otettu huomioon joustavien opintopolkujen kehityssuunta, erityisesti jatkuvan oppimisen rakenteet -kokonaisuus, ja muut temaattisten ryhmien työstä nousevat asiakokonaisuudet.

Rahoitusmallien tulee tukea valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita sekä kummankin korkeakoulu-

sektorin profiilia suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Rahoitusmallien tulee kannustaa korkeakouluja strategiseen kehittämiseen.

Korkeakoulujen rahoitusmallien tavoitteena on ohjausvaikutusten selkeys ja läpinäkyvyys sekä riittävä vakaus yksittäisen korkeakoulun rahoituksen kehittämisessä. Rahoituskriteerien tulee olla selkeästi määriteltäviä ja läpinäkyviä siten, että yksittäisen korkeakoulun lähivuosien rahoituksen taso on kohtuullisesti ennakoitavissa. Rahoituskriteereissä käytettävien pohjatietojen on oltava luotettavia.

Toimeenpanoryhmän puheenjohtajana on toiminut kansliapäällikkö Anita Lehikoinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Toimeenpanoryhmän varapuheenjohtajana on toiminut ylijohtaja Tapio Kosunen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Ryhmän jäseniksi kutsuttiin rehtori Jukka Kola Helsingin yliopistosta, rehtori Kalervo Väänänen Turun yliopistosta, rehtori Markku Lahtinen Tampereen ammattikorkeakoulusta, rehtori Mervi Vidgren Savonia-ammattikorkeakoulusta, koulutuspolitiikan asiantuntija Niina Jurva SYL ry:stä, koulutuspoliittinen asiantuntija Markus Vierumäki SAMOK ry:stä, puheenjohtaja, apulaisprofessori Petri Koikkalainen, Lapin yliopistosta Tieteentekijöiden liiton edustajana, yliopistoasiamies Hanna Tanskanen Opetusalan ammattijärjestö OAJ:stä, innovaatiojohtaja Mervi Karikorpi Teknologiateollisuus Ry:stä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n edustajana, johtaja Jari Jokinen Tekniikan akateemiset TEK:stä, neuvotteleva virkamies Sanna Nieminen valtiovarainministeriöstä, pääjohtaja

Heikki Mannila Suomen Akatemiasta sekä professori Hannu Vartiainen Helsingin yliopistosta. Rehtori Jukka Kolan sekä koulutuspolitiikan asiantuntija Nina Jurvan siirryttyä toisiin tehtäviin heidän tilallaan ryhmässä ovat toimineet rehtori Jari Niemelä Helsingin yliopistosta sekä koulutuspoliittinen asiantuntija Jani Kykkänen SYL ry:stä. Lisäksi ryhmän asiantuntijana on toiminut johtaja Hannu Sirén 31.8.2018 saakka.

Työryhmän sihteereinä ovat toimineet johtaja Jorma Karhu ja opetusneuvokset Jukka Haapamäki, Tomi Halonen, Petteri Kauppinen, Ulla Mäkeläinen ja Maarit Palonen sekä hallitusneuvos Immo Aakkula (31.5.2018 saakka) opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Työryhmän esittämät korkeakoulujen rahoitusmallit tukevat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 tavoitteista erityisesti korkeakoulutettujen osuuden kasvattamisen, opintojen nopeuttamisen ja yksilölliset tarpeet huomioon ottavan koulutustarjonnan, jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien lisäämisen, TKI -intensiivisyyden vahvistumisen, avoimuuden, vahvistuvan kansainvälisyyden ja korkeakoulujen tulevaisuusorientoituneen uudistumisen tavoitteita. Tätä kautta vuonna 2030 korkeakoulujärjestelmän laatu, vaikuttavuus ja uudistumiskyky olisivat vahvistuneet ja kansainvälisyys läpileikkaisesti korkeakoulujen toimintaa.

Työryhmän esittämät rahoitusmallit tunnistavat kaudella 2017-2020 käytössä olevia rahoitusmalleja paremmin koulutusalojen ominaispiirteet ja niistä johtuvat kustannuserot. Rahoitusmallit rakentuvat vakautta tuovista laskentakriteereistä sekä muutoksia tukevista, tulevaisuusorientoituneista tekijöistä. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliesitys korostaa ammattikorkeakoulujen roolia alueensa työelämän muutosvoimana ja osaavan työvoiman turvaajana painottamalla vahvasti koulutustehtävää. Yliopistojen rahoitusmallilla pyritään aiempaa vahvemmin kannustamaan ja palkitsemaan kansainvälisiin edelläkävijäverkostoihin kytkeytyvään tutkimustoimintaan. Tällainen toiminta laajentaa myös kansallisen korkeakoulujärjestelmän rahoituspohjaa. Esitetyt rahoitusmallit luovat vahvat kannusteet korkeakoulusektoreiden erilaisille tavoitteet ja tehtävät tunnistavalle korkeakoululähtöiselle kehittämistyölle ja autonomian vahvistumiselle. Rahoitusohjauksella mahdollistetaan korkeakoulujen enna-

koivuus ja reagoitiherkkyys työelämän nopeastikin muuttuviin tarpeisiin.

Rahoitusmallien ohella korkeakoulujen ohjauksen kokonaisuutta uudistetaan tukemaan korkeakoulujen omaa strategiatyötä sekä laaja-alaista yhteistyötä ja vaikuttavuutta. Ohjauksen uusilla muodoilla ja toteutetuilla säädösuudistuksilla tuetaan muutosten läpivientiä.

Strategiaperusteisen rahoituksen läpinäkyvyyttä lisätään. Strategiaperusteinen rahoitus jakaantuisi ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleissa kahteen osioon: a) korkeakoulun strategiaa tukeviin toimenpiteisiin ja b) hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähteviin korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita edistäviin toimenpiteisiin.

Pääosa strategiaperusteisesta rahoituksesta kohdistuisi korkeakoulun omaa strategiaa ja uudistumista tukeviin toimenpiteisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Akatemia tuottavat tilastoja ja analysoitua tietoa korkeakoulujen strategiatyön tueksi. Taustatieto tuo uskottavuutta strategioiden realistisuuden arviointiin. Valmistelua tukee korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välinen avoin valmisteluprosessi. Työryhmän esittämä kymmenvuotinen strategiakausi ja tätä tukeva pitkäjänteinen strategiaperusteinen rahoitus mahdollistavat korkeakouluille uudistumisen edellyttämän rahoitusnäköymän ja tulevaisuussuuntautuneet kunnianhimoiset avaukset.

Muistioon liittyy Tieteentekijöiden liiton edustajan apulaisprofessori Petri Koikkalaisen ja Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n yliopistoasiamies Hanna Tanskasen jättämä yhteinen eriyvä mielipide (liite 4).

1. Johdanto

Suomessa on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla 14 yliopistoa (13 vuoden 2019 alusta) ja 23 ammattikorkeakoulua. Kaikki korkeakoulut hoitavat julkista tehtävää ja niiden toiminta rahoitetaan pääasiallisesti julkisin varoin. Pääosa julkisesta rahoituksesta sekä yliopistoille että ammattikorkeakouluille kanavoituu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusmallien mukaisesti. Yliopistolain 49 § 2 momentin ja ammattikorkeakoululain 43 §:n 2 momentin perusteella korkeakoulujen rahoituskehityksessä otetaan huomioon vuosittain huomioon kustannustason nousu. Kustannustason nousua ei oteta huomioon yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisen muutoksen seurauksena vuosina 2016–2019.

Vuonna 2019 valtion yliopistojen toimintaan osoittama yliopistolain mukainen rahoitus on hallituksen talousarvioesityksen mukaan noin 1 750 miljoonaa euroa, josta laskennallisesti kohdennetaan 1 560 miljoonaa euroa. Ammattikorkeakoulujen toimintaan osoittama ammattikor-

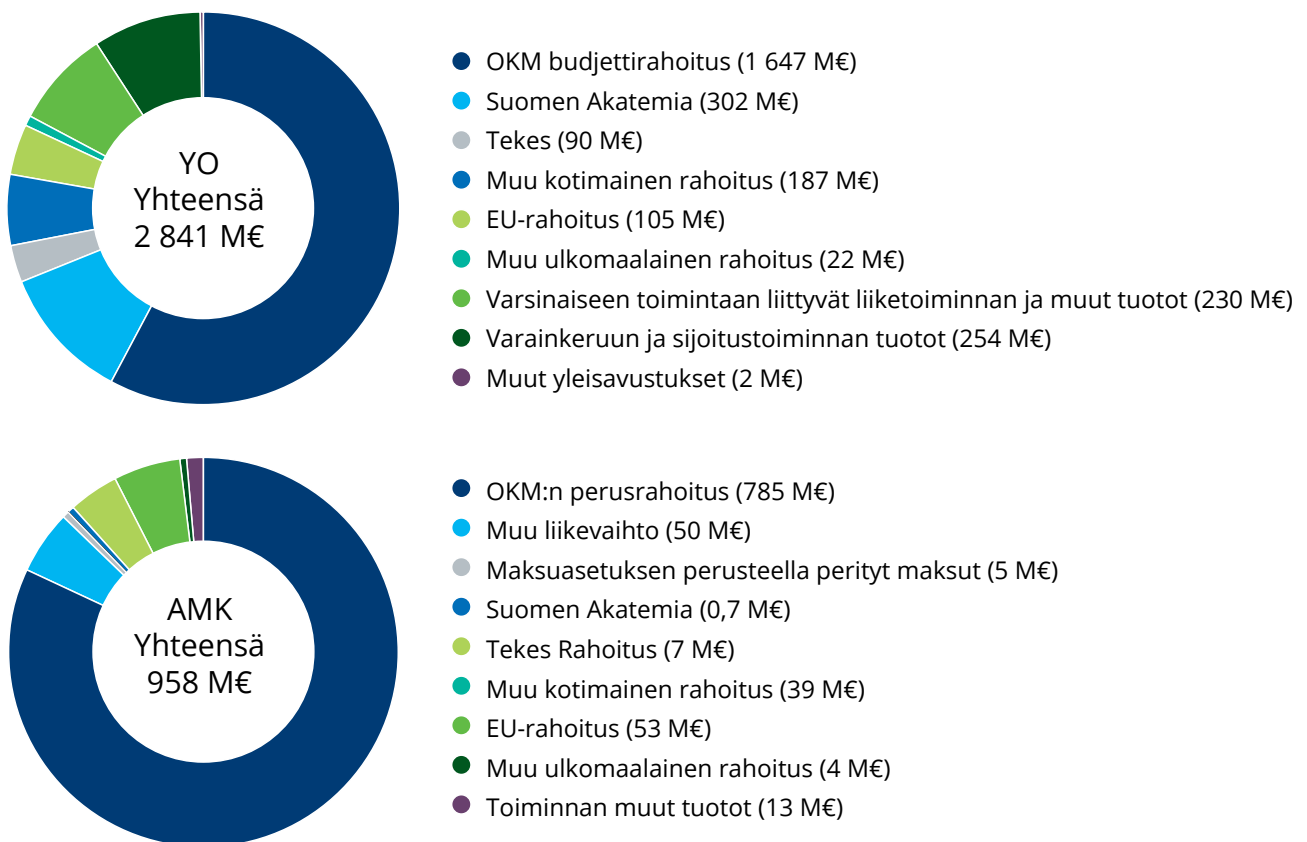
keakoululain mukainen rahoitus on hallituksen talousarvioesityksen mukaan noin 826 miljoonaa euroa, josta laskennallisesti kohdennetaan noin 774 miljoonaa euroa.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoituksella turvataan kaikille korkeakouluille kohtuulliset edellytykset niiden lakisääteisten perustehtävien hoitamiseen. Korkeakoulut saavat tämän lisäksi osan kokonaisrahoituksesta muista lähteistä, kuten muilta julkisilta rahoittajilta sekä yksityisiltä tahoilta. Korkeakoulujen hankkima ulkopuolinen rahoitus ei vähennä valtion rahoitusta.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtakunnalliset rahoitusmallit kannustavat strategiseen kehittämisen siten, että keskimääräistä tuloksellisemmat, tehokkaammat ja vaikeammattavat korkeakoulut hyötyvät. Perusrahoitus kohdennetaan korkeakoululle mallin avulla yhtenä kokonaisuutena. Rahoituksen kohdentaminen esimerkiksi eri aloille tai toimintoihin on osa korkeakoulujen sisäistä, niiden omiin strategioihin pohjautuvaa päätöksentekoa.

Kuva 1: Yliopistojen¹ ja ammattikorkeakoulujen rahoitusrakenne vuonna 2017.

(Lähde: Vipunen/ korkeakoulujen tilinpäätökset).

¹ Yliopistojen varainkeruun ja sijoitustoiminnan tuotoissa näkyy vuonna 2017 kertaluonteisena "teknisenä" piikkinä erityisesti HY:n ja AYO:n varainhoitajien vaihtuminen. Kertyneet arvonnousut ovat realisoituneet. Tämä vaikuttaa kokonaisrahoitustarkastelussa rahoitusosuuksiin. Vuosina 2010–2016 yliopistoille suoraan kohdennettun valtion rahoituksen osuus on ollut 61–63 % kokonaisrahoituksesta.

2. Nykytila ja muutostarpeet

2.1. Visiotyön kokonaisuus, tavoitteet ja muutostarpeet

Suomi erottuu kansainvälisissä vertailuissa edukseen kansakuntana, jonka menestys perustuu luovuuteen, osaamiseen ja innovaatiokyvykkyyteen. Osaavat ja luovat ihmiset ovat Suomen tärkein voimavara ja kilpailutekijä. Suomen kannalta keskeisissä vertailumaissa ja kehittyvissä talouksissa koulutustaso on kuitenkin jatkuvassa nousussa. Suomi on menettänyt 1990-luvun kärkipaikan kansainvälisissä koulutustasovertailuissa. Talouden globalisaatio ja sen myötä korostunut rajat ylittävä kilpailu osaamisesta ja osaajista, tieteen ja teknologian kehitys ja työn murros aiheuttavat toiminnan uudelleen arviointia ja uudelleen suuntaamista kaikissa korkeakoulujärjestelmissä. Maat pystyvät vahvistamaan asemaansa globaaleissa arvoketjuissa huolehtimalla väestönsä riittävästä koulutustasosta ja siitä, että maassa on huippuosaamista. Myös Suomi tarvitsee tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamiseksi lisää osaajia ja korkealaatuista ja monimuotoista korkeakoulutusta, tutkimusta ja innovaatio toimintaa sekä vahvaa kansainvälistymistä ja kytkeytymistä muualla tuotettuun uuteen tietoon.

Talouspolitiikan arviointineuvosto toteaa vuoden 2017 raportissaan koulutuksen olevan Suomessa edelleen erittäin kannattava investointi – sekä opiskelijalle että yhteiskunnalle

– eikä koulutuksen tuottojen pienentymisestä ole näkyvissä merkkejä. Korkeakoulutukseen ja tutkimukseen tehtävät panostukset ovat välttämättömiä investointeja tulevaisuuteen. Ohjausmenettelyillä on varmistettava voimavarojen kohdentuminen korkeakouluille asetettujen yhteiskunnan osaamistavoitteiden mukaisesti.

Lokakuussa 2017 valmistunut laajassa yhteistyössä valmisteltu korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio Ehdotus Suomelle: Suomi100+ asettaa tavoitteiston korkeakoulujen kehittämiseksi vuoteen 2030. Visiossa tavoitteeksi on asetettu Suomen osaamis- ja koulutustason nostaminen. Tavoitteena on, että vuonna 2030 vähintään 50 % nuorista aikuisista suorittaisi korkeakoulututkinnon, jatkuva oppiminen olisi mahdollista elämän eri tilanteissa ja korkeakoulujen koulutustarjonta olisi joustavasti eri käyttäjäryhmien hyödynnettävissä. Suomen TKI-intensiivisyys vahvistuisi ja 4 % bruttokansantuotteesta käytettäisiin TKI-toimintaan. Korkeakoulujen kansainvälistyminen, eri toimijoiden muodostamat osaamiskeskittymät ja kytkeytyminen globaaleihin verkostoihin vahvistaisivat korkeakoulujen laatua sekä Suomen vetovoimaa ja kilpailukykyä.

Ehdotus Suomelle: Suomi 100+

SIVISTYS, OSAAMINEN, TIEDE JA TEKNOLOGIA IHMISEN JA YHTEISKUNNAN HYVÄKSI

Yli puolelle nuorista korkeakoulututkinto

Korkeakoulutusta ja asiantuntijuuden kehittämistä elämän eri tilanteisiin

4 % BKT:sta tutkimus- ja kehittämis-toimintaan: tieteen uutta luovaa voimaa, kestävä kasvua, lisääntyvää hyvinvointia

UUTTA LUOVAT YLIOPISTOT JA AMMATTIKORKEAKOULUT

Lisää ennakoivuutta ja reagointikykyä

Vahvat ja kansainvälisesti vetovoimaiset osaamisen keskittymät

Aktiivisesti mukana maailman kiinnostavimmissa verkostoissa

Avoimuus, kansainvälisyys ja globaali vastuu

Vahva TKI-toiminta ja monimuotoinen korkeakoulutus yhteiskunnan ja elinkeinorakenteen muutosvoimina

Maailman osaavin työvoima kilpailuetuna ja hyvinvoinnin rakentajana

Eettisyys ja yhteiskuntavastuu

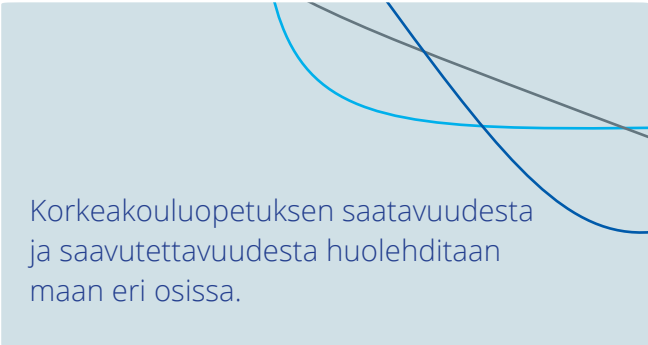
MAHDOLLISTAVA OHJAUS, RESURSSIT JA RAKENTEET

Luovuutta, dynamiikkaa ja toimintamahdollisuuksia!

Työn murros korostaa jatkuvan oppimisen tärkeyttä ja muuttaa osaamisen kehittämisen painopistettä yhä enemmän työuran aikana tapahtuvan oppimisen suuntaan. Julkisten palveluiden kestävä rahoitus sekä työllisyyden ja tuottavuuden parantaminen edellyttävät koulutus- ja osaamistason nostamista ja koko väestön luovuspotentiaalin hyödyntämistä. Osaamistason nostaminen vaatii voimavarojen lisäämistä. Digitalisaatio, tekoäly ja robotisaatio muuttavat yhteiskuntaa, työelämää, ansaintatapoja sekä ihmisten arkea ja osaamistarpeita. Teknologisen kehityksen ja globalisaation mukanaan tuoma työelämän osaamisvaatimusten muutos lisää todennäköisesti tiedon, luovuuden ja osaamisen kysyntää myös tulevaisuudessa. Osaaminen on paras turva työn, teknologian ja maailman muutoksissa.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa tavoiteltu muutos aikaansaadaan uudistamalla toimintatapoja ja lisäämällä korkeakoulujen ja yhteiskunnan eri toimijoiden välisiä yhteistyötä, kehittämällä korkeakoulujen erilaistumisen ja laadun ja vaikuttavuuden vahvistumisen mahdollistavaa ohjausta ja rahoitusta. Ohjauksen kokonaisuus tuo vakautta korkeakoulujen toimintaan. Ohjauksen uusilla muodoilla ja säädösuudistuksilla tuetaan muutosten läpivientiä (esim. rahoituspohjan laajentaminen, jatkuva oppiminen). Jatkossa on tarpeellista tarkastella korkeakoulujen valtion rahoituksen kokonaisuutta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaa laajemmin ja muutenkin monipuolistaa rahoituspohjaa.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 vision koulutustason nostoon tähtäävä tavoite on maailman osaavin työvoima. Tämä edellyttää sitä, että koko väestön osaamispääoma kasvaa. Korkeakoulutusta on kaikkien saatavilla. Yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin on lisätty kaikkia korkeakouluja koskevat säännökset korkeakoulujen välisen opetusyhteistyön mahdollisuuksien laajentamisesta sekä opiskelijoiden siirtymisestä toiseen korkeakouluun koulutusohjelmia siirrettäessä korkeakoulujen välillä. Muutokset tukevat korkeakoulujen yhteistyötä, työnjakoa ja profiloitumista.

Korkeakouluopetuksen saatavuudesta ja saavutettavuudesta huolehditaan maan eri osissa.

Korkeakoulut ovat toteuttaneet alakohtaista ja alojen välisiä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä osaamisen koaamiseksi ja päällekkäisyyksien purkamiseksi. Korkeakoulut ovat profiloineet toimintaansa sekä tiivistäneet yhteistyötä

ja työnjakoa niin keskenään kuin tutkimuslaitosten kanssa opetuksessa, tutkimuksessa, tukipalveluissa, rakenteissa ja infrastruktuureissa sekä kansainvälisessä yhteistyössä. Korkeakoulut ovat keskittäneet voimavarojaan vaikuttavampiin ja taloudelliselta kantokyvyltään vahvempiin toiminnallisiin yksiköihin. Painoalojen vahvistaminen on näkynyt muun muassa resurssien suuntaamisessa, professorirekrytoinneissa ja tutkimusinfrastruktuurin kehittämisessä.

Yliopisto- ja ammattikorkeakoulu-uudistukset ovat lisänneet korkeakoulujen taloudellista ja hallinnollista autonomiaa sekä joustavoittaneet ja tehostaneet päätöksentekoa ja yhteistyötä, jotka ovat olleet uudistusten keskeisiä tavoitteita (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018). Tehdyissä uudistusten arvioinneissa havaittuihin puutteisiin, kuten henkilöstön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiseen, hyvään henkilöstöpolitiikkaan ja henkilöstön hyvinvointiin vahvistamiseen on kiinnitetty huomiota vision toimenpiteiden valmistelussa.

Vision koulutustasoa ja jatkuvaa oppimista koskevien tavoitteiden toimeenpanon tukemiseksi valtioneuvosto antoi eduskunnalle esityksen yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamiseksi 27.9.2018. Esityksen mukaisesti lisättäisiin jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia tarkentamalla korkeakoulujen tehtävää siten, että elinikäisen oppimisen edistämisen tehtävästä siirryttäisiin jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien tarjoamiseen. Asia edellytetään huomioitavan myös rahoitusta kehitettäessä. Uudistuksella mahdollistettaisiin tutkintojen osien tarjoaminen myös maksullisena täydennyskoulutuksen avoimen korkeakouluopetuksen lisäksi. Tilauskoulutusta voisi järjestää myös suomalaisille sekä EU/ETA-alueen valtioiden kansalaisille. Esityksessä on ehdotettu myös työryhmässä käsitelty korkeakoulujen hankerahoituksen siirtäminen valtionavustuslain piiristä korkeakoulujen omiin rahoitusjärjestelmiin.

Valtioneuvoston esityksen mukaan pääsyä korkeakoulutukseen helpotettaisiin. Korkeakoulujen yhteishaun ja erillisvalintojen käyttöaloja selvennettäisiin ja erillisvalintoihin luotaisiin joustavan valinnan mahdollisuus. Joustavaa valintaa voisi hyödyntää erityisesti valittaessa opiskelijoita yhteishaussa täyttämättä jääneille opiskelupaikoille. Yhteishaku säilyisi pääväylänä korkeakoulu-opintoihin. Myös ylempään ammattikorkeakoulututkintoon pääsyä helpotettaisiin siten, että tutkinto-opiskelijoiksi otettavilta vaadittaisiin kahden vuoden työkokemus aiemman kolmen vuoden sijaan. Kansainvälistymistä tuettaisiin mahdollistamalla joustoa kansainvälisenä yhteistyönä järjestettävien ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteelliseen suoritus aikaan. Yliopistot voisivat päättää näiden yhteistyötutkintojen laajuudeksi 60 tai 90 opintopistettä 120 opintopisteen sijasta ja ammattikorkeakoulut voisivat päättää 120 opintopisteen laajuudesta tutkintonimikkeen mukaisen laajuuden sijasta.

2.2. Korkeakoulujen rahoituksen kokonaisuus ja taloudellinen asema

OECD:n Education at a Glance 2018 –julkaisun mukaan korkea-asteen koulutuksen julkisen rahoitus on Suomessa korkealla tasolla: julkisessa rahoituksessa Suomi on kansainvälistä kärkeä, kun rahoitusta verrataan bruttokansantuotteeseen. Suomi käyttää OECD-vertailun kärjessä olevien muiden Pohjoismaiden tavoin korkeakoulujen rahoittamiseen julkisia resursseja 1,6 % bruttokansantuotteesta. OECD-maiden keskiarvo on noin 1,0 % (OECD 2018)² Korkeakoulujen toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta keskeistä on toimintaan osoitettavan valtion rahoituksen taso. Rahoituspohjan monipuolistamisella saadaan lisämahdollisuuksia korkeakoulujen toimintaan kohdistuviin odotuksiin vastaamiselle.

Korkeakoulujen perusrahoitus ja rahoitusmallit

Valtaosa korkeakoulujen kokonaisrahoituksesta tulee opetus- ja kulttuuriministeriön budjettirahoituksena. Hallituksen toteuttamat kohdennetut lisäpanostukset, varainkeruun ja sijoitustoiminnan tuotot ja korkeakoulujen strategiansa perusteella toteuttamat rakenteiden ja toimintatapojen muutokset ovat julkisen talouden tilasta johtuneista menosäästöistä huolimatta mahdollistaneet korkeakoulujen toiminnan laadun ja vaikuttavuuden turvaamisen.

Ammattikorkeakouluille ja yliopistoille kohdennetaan ammattikorkeakoululain ja yliopistolain mukaisena valtionrahoituksena vuonna 2019 lähes 2,6 miljardia euroa, mikä on noin 40 prosenttia opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahoista. Yliopistoille kohdennetaan 1 750 miljoonaa euroa ja ammattikorkeakouluille 826 miljoonaa euroa. Valtionrahoitus jaetaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken sektorikohtaisesti pääosin rahoitusmalleilla (Liite 1: Ohjaus- ja sopimuskäytänteet sekä korkeakoulujen rahoitusmallit 2017 alkaen).

Suurin osa rahoitusmalleilla jaettavasta rahoituksesta kohdennetaan laskennallisesti toimintaa kuvaavien indikaattorien perusteella. Korkeakoulusektoreiden rahoitusjärjestelmien perusrakenteet ovat keskenään hyvin samankaltaisia, mutta koulutus- ja tutkimustehtävien tuloksellisuuteen perustuvien laskentakriteerien painotukset ja osin myös laskentakriteerien sisällöt ovat erilaiset sektorien tehtävien erilaisuudesta johtuen. Rahoitusmallin perusteella kullekin korkeakoululle määrätty rahoitus kohdennetaan korkeakoululle yhtenä kokonaisuutena. Korkeakoulu päättää rahoituksen kohdentamisesta korkeakoulun sisällä omilla strategisilla valinnoillaan ja kannustinmalleillaan.

Korkeakoulujen rahoitusmallit tukevat valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita sekä kummankin korkeakoulusektorin profiilia suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Rahoitusmallit kannustavat korkeakouluja strategiseen kehittämiseen siten, että keskimääräistä tuloksellisemmat, tehokkaammat ja vaikuttavammat korkeakoulut hyötyvät. Korkeakoulujen rahoitusmallien tavoitteena on ohjausvaikutusten selkeys ja läpinäkyvyys sekä riittävä vakaus yksittäisen korkeakoulun rahoituksen kehityksessä. Rahoituskriteerien on oltava selkeästi määritel-

tyjä ja läpinäkyviä siten, että yksittäisen korkeakoulun lähi-vuosien rahoituksen taso on kohtuullisesti ennakoitavissa. Rahoituskriteereissä käytettävien pohjatietojen on oltava luotettavia.

Korkeakoulujen pääomittaminen ja taloudellinen asema

Taloudellista liikkumavaraa korkeakouluille on saatu valtion pääomistusten ja jonkin verran varainhankinnan kautta. Valtio on pääomittanut yliopistoja ja ammattikorkeakouluja vuoden 2010 jälkeen useampaan otteeseen. Yliopistojen vakavaraisuutta ja kohtuuhintaisten toimitilojen ylläpitämistä on tukenut yliopistouudistuksen yhteydessä tapahtunut kolmen yliopistokiinteistöyhtiön osakkaiden (2/3) luovuttaminen vastikkeetta yliopistoille.

Taulukko a. Valtion pääomittamiset yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin vuosina 2008–2019.

Varauduttu tutkimuksen lippulaivojen pääomittamiseen (2019)	60 M€
Ammattikorkeakoulujen pääomittaminen, kytketty varainkeruuseen (2019)	24 M€
Yliopistojen pääomittaminen (2018)	46 M€
Yliopistojen pääomittaminen, kytketty varainkeruuseen (2017)	150 M€
Ammattikorkeakoulujen pääomittaminen (2015)	50 M€
Yliopistojen pääomittaminen, kytketty varainkeruuseen (2008–2013)	831,3 M€

Valtion vastinrahakampanjoiden tarkoituksena on ollut synnyttää yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin uudenlaista varainhankintakulttuuria ja tiivistää korkeakoulujen yhteiskunta- ja alumnisuhteita. Korkeakoulujen toimintaa jo nykyisin tukevien tahojen toiminta nähtiin arvokkaana ja näiden rinnalle toivottiin voitavan hankkia lisää tukijoita. Yliopistojen kahden varainkeruukampanjan aikana onnistunut varainhankinta – kaikkiaan 462 milj. euroa - osoittaa, että tavoite uusista tukijoista saavutettiin.

Valtion vastinrahoitus yliopiston hankkimaa yksityistä rahoitusta vastaan on tukenut yliopistojen varainhankinnan käynnistymistä ja sen kehittämistä. Vastinrahoitus on kannustanut yliopistoja kehittämään varainhankintaansa, josta on muodostunut ammattimaisesti toteutettu osa yliopistojen jatkuvaa toimintaa. Jatkuvalla varainkeruutoiminnalla on merkittävä yliopistojen taloutta ja itsenäisiä toimintamahdollisuuksia vahvistava vaikutus pitkällä aikavälillä. Varainkeruutoimintaan liittyvä suhdetyö vahvistaa yliopistojen yhteiskuntasuhteita ja toiminnan vaikuttavuutta. Lahjoitusvarojen ja niiden tuottojen sekä valtion vastinrahoituksen tuottojen käyttö tukee osaltaan yliopistojen strategista johtamista. Vastaavaa tavoitellaan myös vuoden

² <https://doi.org/10.1787/eag-2018-en>

2018 aikana käynnissä olevassa ammattikorkeakoulujen vastinrahoituskampanjassa.

Yliopistojen yhteenlaskettu peruspääoma on yli kaksinkertaistunut vuosien 2010-2017 aikana. Lisäksi muut oman pääoman erät, lähinnä sidotut rahastot, ovat kasvaneet kymmenkertaisiksi. Pääomittamisen ja varainhankinnan yhdistetty vaikutus näkyy selkeästi yliopistojen taseissa. Kertyneitä voittovaroja on yliopistojen taseissa yli 800 miljoonaa euroa. Myös toimintapääoma, joka on hieman yli 550 miljoonaa euroa, on tarvittaessa käytettävissä negatiivisen tuloksen kattamiseen. Yliopistojen siirtyessä valtion talousarviotalouden ulkopuolelle siirtomäärärahoja oli hieman alle 300 miljoonaa euroa. Yliopistojen käytössä olevat taloudelliset puskurit ovat siten yliopistouudista edeltävää aikaa paremmat. Tämä on tapahtunut pitkälti valtion pääomituksesta saatujen sijoitustuottojen kautta. Viime vuosina yliopistojen taseisiin on tullut myös lainoja yliopistojen omaehtoisten kiinteistöjärjestelyjen seurauksena.

Valtiontalouden tarkastusviraston kesäkuussa 2018 julkaiseman yliopistojen valtionrahoituksen laillisuustarkastuksen mukaan yliopistojen taloudellinen asema on ollut viime vuosina erittäin hyvä, kun tarkastellaan yliopistojen maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Viime vuosina yliopistojen maksuvalmius on ylittänyt selvästi tavoitteen, joka asetettiin vuoden 2010 yliopistouudistuksen aloitusvaiheessa. Maksuvalmiuden tavoitearvo (quick ratio) oli 1,5, kun toteutunut arvo on sijoitusomaisuuden laskentatavasta riippuen vaihdellut monissa yliopistoissa välillä n. 2–5. Myös vakavaraisuutta kuvaava 60 prosentin omavaraisuustavoite on ylittynyt selvästi: toteutunut omavaraisuusaste on monissa yliopistoissa ollut noin 80–90 prosenttia. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastus kohdistui emoyliopistoihin, ei yliopistokonserneihin. Yliopistokonserneissa omavaraisuusaste on usein emoyliopistoa matalampi.

Ammattikorkeakoulujen talouden yleiskuva ei poikkea yliopistoista. Ammattikorkeakoulujen maksuvalmius (quick ratio) oli keskimäärin 2,48 vuonna 2017. Vaihteluväli oli 0,4 – 4,66. Vain yhden ammattikorkeakoulun arvo oli alle 1. Suurin osa oli tasolla 3-4. Ammattikorkeakoulujen omavaraisuusasteen keskiarvo oli 80 prosenttia. Vain yhden ammattikorkeakoulun omavaraisuusaste oli 50 prosenttia. Ammattikorkeakoulujen kertyneet voittovarat olivat vuonna 2017 240,8 miljoonaa euroa ja SVOP 253,6 miljoonaa euroa. Yhteensä ääritilanteessa ammattikorkeakouluilla on siis 494,4 miljoonan euron puskuri, jolla voi kattaa tappioita. Ammattikorkeakoulujen taseessa näkyvät selvästi erilaisten

konsernirakenteiden vaikutukset. Ammattikorkeakoulujen tase on selkeämmin sitoutunut juoksevaan toimintaan kuin yliopistojen, jotka ovat jo ehtineet keräämään merkittävän sijoitusvarallisuuden.

Varainhankinnan ja sijoitustoiminnan tuottojen merkitys vaihtelee yliopistoittain. Tämä erä on mahdollistanut uusia avauksia sekä talouden järkevän sopeuttamisen, mikä ei olisi ollut muuten mahdollista. Esimerkiksi irtisanomisia on kyety osin välttämään käyttämällä sijoitustoiminnan tuottoja. Sijoitusten tuottoja on ohjattu myös strategiaan kohteisiin. Tällöin jopa suhteellisen pienellä rahoituksella on saattanut olla suuri merkitys toiminnalle, jota olisi muuten ollut hankala kehittää.

Korkeakoulujen varainhankintaa tukee tuloverolakiin tehty muutos, jonka mukaan luonnollinen henkilö ja kuolinpesä saa vähentää puhtaasta ansiotulostaan vähintään 850 euron ja enintään 500 000 euron suuruisen rahalahjoituksen, joka on tehty tiedettä tai taidetta edistävään tarkoitukseen Euroopan talousalueella olevalle julkista rahoitusta saavalle yliopistolle tai korkeakoululle taikka näiden yhteydessä olevalle yliopistorahastolle. Lakia on sovellettu ensimmäisen kerran vuodelta 2016 toimitettavassa verotuksessa. Aiemmillä yliopistojen varainhankintakierroksilla yksityisen pääoman keräämistä tuettiin määräaikailla verovähennyssäännöksillä.

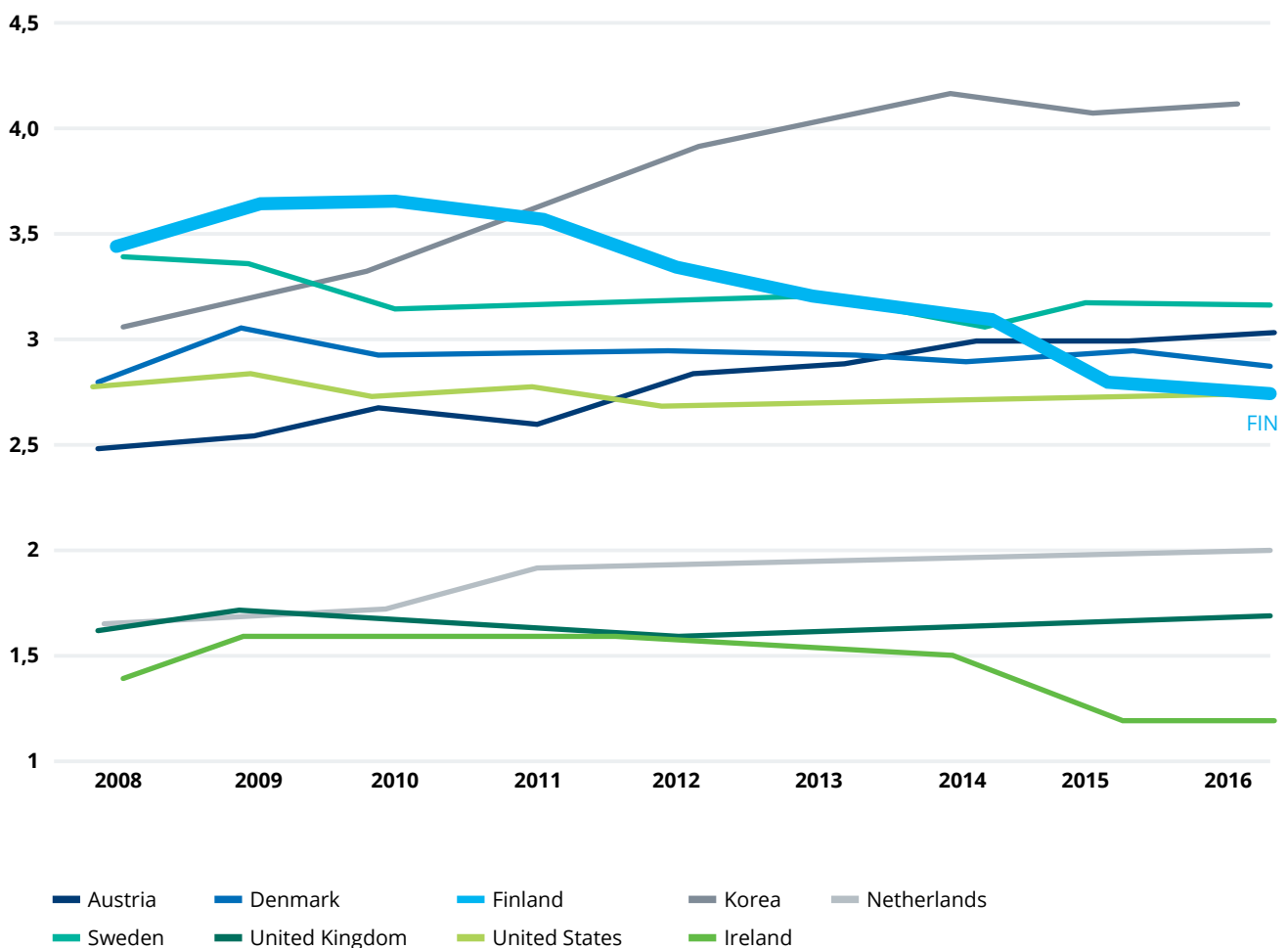
Ammattikorkeakoulujen ensimmäinen valtion vastinrahoituksella tuettu varainhankinta on käynnissä ja päättyy vuoden 2018 lopussa.

Korkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoituskokonaisuus

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa 2030 sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston visiossa on asetettu tavoitteeksi nostaa t&k-panostukset 4 %:iin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Näillä panostuksilla haetaan tieteen uutta luovaa voimaa, kestävää kasvua ja lisääntyvää hyvinvointia.

Suomen asema tutkimus- ja innovaatiointensiivisenä maana on merkittävästi heikentynyt viime vuosikymmenen aikana. T&k-panostusten suhde BKT:hen on laskenut vuodesta 2009 saakka ollen 2,7 % vuonna 2017. Samanaikaisesti monet verrokkimaistamme ovat lisänneet suhteellisia panostuksiaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Kuva 2. Suomen ja valikoitujen OECD-maiden t&k-menojen kehitys suhteessa bruttokansantuotteeseen 2008-2016

Lähde: OECD Main Science And Technology Indicators

T&k -toiminnan euromääräiset menot olivat Suomessa vuonna 2017 yhteensä noin 6,0 miljardia euroa, josta yksityisen sektorin menot olivat lähes 4,0 miljardia euroa, korkeakoulusektorin 1,5 miljardia euroa ja muun julkisen sektorin 0,5 miljardia euroa. Näiden menojen tulisi olla lähes kaksinkertaiset vuonna 2030, mikäli 4 %:n tavoite halutaan saavuttaa ja olettaen, että bkt kasvaa keskimäärin noin 2 %. Näin ollen 4 %:n tavoitteen saavuttaminen edellyttää merkittäviä lisäpanostuksia niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. T&k-toimintaa harjoittavien yritysten tulisi lisätä panostuksiaan, minkä lisäksi uusia yrityksiä tulisi kannustaa investoimaan t&k- toimintaan sekä saada ulkomaisia yrityksiä sijoittamaan t&k -toimintaansa Suomeen.

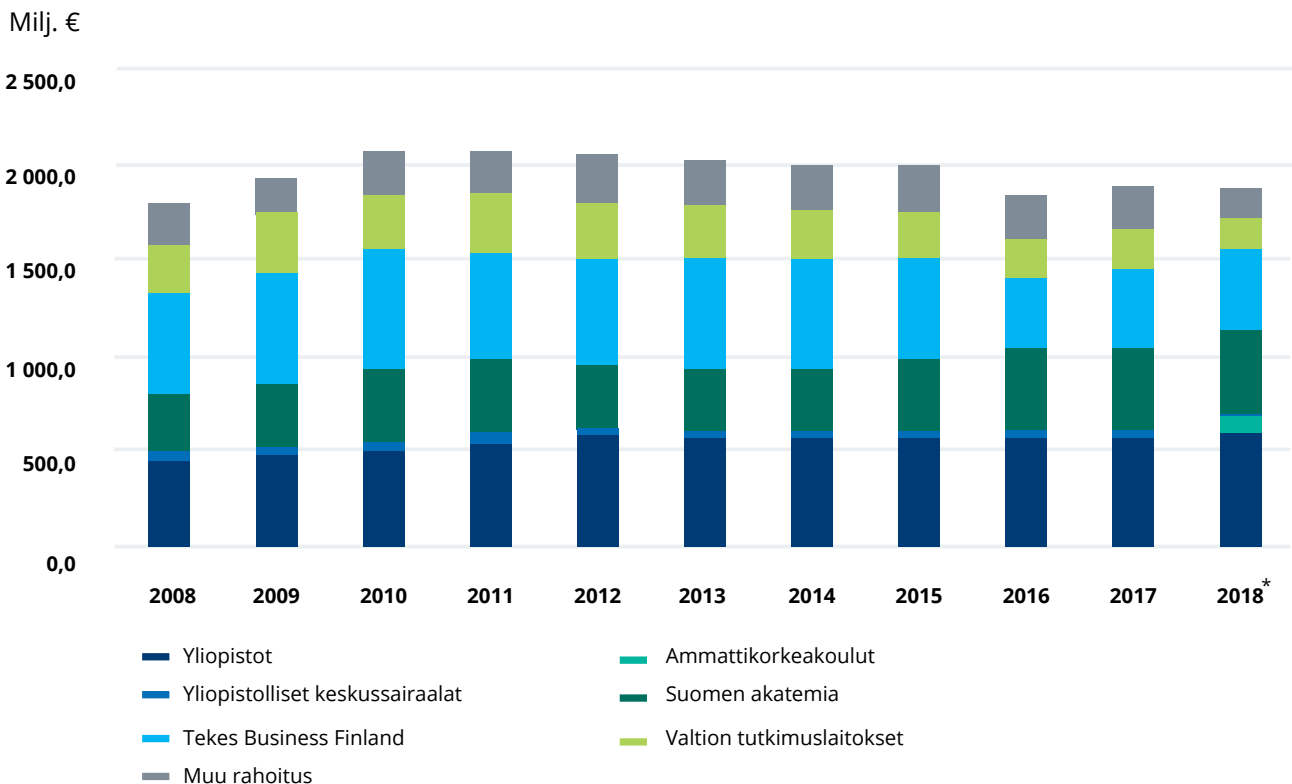
Vision tavoitteen saavuttamisen edellytyksenä on laadukas ja pitkäjänteinen tki- toimintaa sekä kansainvälisesti vetovoimaiset osaamiskeskittymät. Tieteen ja tutkimuksen luonne tekemisen luonne muuttuu ja kannustavat sen tekemiseen entistä monialaisemmassa ja -muotoisemmassa yhteistyössä. Tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vaatimuk-

set lisäävät tarvetta tutkimuksen avoimuudelle. Samaan aikaan on huolehdittava pitkäjänteisestä perustutkimuksen rahoituksesta, koska se luo pohjaa muulle TKI-toiminnalle. Pienissä maissa tuotetaan vain murto-osa yhteiskunnan toiminnan kannalta tarpeellisesta tiedosta ja innovaatioita, joten kytkeytyminen kansainväliseen yhteistyöhön on välttämätöntä muualla tuotetun tiedon tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Valtion rahoitus tutkimus- ja kehittämistoimintaan on noin 1,9 miljardia euroa vuonna 2018. Rahoitus on jakaantunut seuraavasti: yliopistot 616 miljoonaa euroa, ammattikorkeakoulut 66 miljoonaa euroa, Suomen Akatemia 444 miljoonaa euroa, Business Finland 391 miljoonaa euroa, valtion tutkimuslaitokset 189 miljoonaa euroa, yliopistolliset keskussairaalat 15 miljoonaa euroa, muu rahoitus 162 miljoonaa euroa. Vuodesta 2018 lähtien ammattikorkeakoulut on erotettu muusta rahoituksesta omaksi luokakseen. (Tilastokeskus, t&k- rahoitus valtion talousarviossa, 17.8.2018).

Kuva 3: Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoitus organisaation mukaan vuosina 2008-2018

(Lähde: Tilastokeskus; t&k- rahoitus valtion talousarviossa, 17.8.2018)

*Tiedot voivat täydentyä myöhemmin lisätalousarvion tms. myötä

Hallitus teki syksyllä 2018 budjettiriihessä merkittävän päätöksen tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja uudistumiskyvyn tukemiseksi sopimalla 112 miljoonan euron pysyvästä tasokorotuksesta tutkimus- ja innovaatiotoimintaan vuodesta 2019 lähtien. Suomen Akatemian valtuuksia tieteelliseen tutkimukseen nostetaan 25 miljoonalla eurolla kohdistuen panostuksia nuorille tutkijoille. Ammattikorkeakouluissa tehtävää tki- toimintaa tuetaan 5

miljoonalla eurolla. Business Finlandin avustusvaltuuksia lisätään 69 miljoonalla eurolla. Lisäksi lisärahoitusta kohdennettiin VTT:lle ja yliopistosairaaloille.

Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitoksen tutkimusrahoituksen lähteitä on lisäksi muu julkinen rahoitus sekä ulkomainen tutkimusrahoitus ja yksityinen tutkimusrahoitus.

3. Ehdotus ohjaus- ja sopimuskäytänteiksi vuodesta 2021 alkaen

Työryhmä esittää, että sopimus- ja ohjauskäytänteitä kehitetään saadun palautteen perusteella avoimeen ja vuorovaikutteisiin suuntaan korkeakoulujen johdon, korkeakoulu-yhteisön ja sidosryhmien kanssa. Keskinäistä luottamusta vahvistavat toimet ovat tärkeitä. Korkeakoulusektorin henkilöstön ja opiskelijoiden osaamista ja osallistumista hyödynnetään laajasti keskeisissä muutosprosesseissa. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittämistavoitteita kirkaustetaan. Tutkimukseen ja analysoituun tietoon perustuvaa tietopohjaa vahvistetaan ja sitä käytetään päätöksenteossa nykyistä systemaattisemmin. Ohjauksen kehittämisessä hyödynnetään aiempaa enemmän kansainvälisiä kokemuksia ja kontakteja.

Ajankohtaiset korkeakoulu- ja tiedepoliittiset tavoitteet välittyvät hallitusohjelmasta ja hallituksen kärkihankkeista yksittäisen korkeakoulun toimintaan pääosin opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksen kautta. Korkeakoulujen toiminnan pitkäjänteisyys ja toiminnan luonne huomioon ottaen ohjaukseen on sisällyttävä myös yli hallituskausien ulottuvia elementtejä.

Viime vuosina julkisuudessa on ollut korostetusti esillä ministeriön ohjauskäytänteistä rahoitusmalli. Talousohjauksen ohjausvoima muihin ohjauselementteihin verrattuna on ollut hyvin voimakas. Sopimusmenettelyn rinnalla ministeriö käyttää myös muita ohjauskeinoja, joiden merkitys korostuu erityisesti nelivuotisen sopimuskauden väli vuosina. Korkeakoulujen ohjaukseen on kytkentöjä myös ministeriön toiminnalla valtioneuvostossa, muiden hallinnonalojen politiikkatavoitteilla ja rahoitusinstrumenteilla sekä muulla sidosryhmäyhteistyöllä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa huomioon korkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen autonomian ohjauksessaan. Ministeriön on aktiivisesti seurattava kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön muutoksia sekä tunnettava korkeakoulujen toiminnan sisäistä dynamiikkaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Tätä tietoa on pystyttävä jakamaan laajemminkin valtioneuvoston piirissä. Samanaikaisesti on huolehdittava, että korkeakoulu- ja tiedepoliittiset tavoitteet ja niiden tausta ovat koko korkeakoulu-yhteisön tiedossa.

Yhteiskunnan menestymisen ja korkeakoulujen autonomian tason välillä on usein nähty olevan keskinäisriippuvuus. Suomen korkeakoulujärjestelmän on todettu (mm. Pruvot ja Estermann, 2017) olevan yliopistojen kannalta Euroopan autonomisimpia (katsaus talouspolitiikasta 2017, talouspolitiikan arviointineuvoston raportti 2018).

Kuva 4. Näkökulmia korkeakoulujen autonomiaan

Korkeakoulujen autonomia suhteessa valtioon ja ohjaavaan ministeriöön on yksi ohjauksen ydinkysymyksistä. Riittävät resurssit ovat välttämätön edellytys hyvin toimivalle korkeakoulujärjestelmälle. Niiden lisäksi tarvitaan yhteisesti jaetusta tilannekuvasta nousevat kehittämistavoitteet ja toimiva ohjausympäristö, jotta resurssit tulevat käytetyiksi parhaalla mahdollisella tavalla. Autonomian vastinparina korkeakoulujen yhteiskunnallisen tilivelvollisuuden vaatimukset ovat kasvaneet. Yleinen näkemys on, että paras ohjausym-

päristö on sellainen, jossa korkeakouluilla on suhteellisen laaja autonomia yhdistettynä keskinäiseen kilpailuun ja ulkoiseen seurantaan. Yleisenä eurooppalaisena kehityssuuntana korkeakoululaitosta koskeissa uudistumishankkeissa korkeakoulujen juridinen muoto on muuttunut. Uusi oikeudellinen asema merkitsee tavallisesti enemmän vapausasteita valtiosta, todellista päätäntävaltaa, ja samalla lisääntyneitä ulkopuolisten tahojen edustusta hallituksissa.

Korkeakoulujärjestelmiä koskeva U21 –ranking (Williams, R., Leahy A., 2018)

Rank (2018)	Rank (2017)	Country	Score	Score (2017)
1	1	United States	100.0	100.0
2	2	Switzerland	88.0	86.9
3	3	United Kingdom	82.6	85.5
4	5	Sweden	82.4	83.4
5	4	Denmark	81.7	83.5
6	9	Finland	79.7	79.9
6	8	Netherlands	79.7	80.0

Kansainvälisen tutkimusyliopistojen verkoston vuosittain julkaisema korkeakoulujärjestelmiä koskeva U21 –ranking (Williams, R., Leahy A., 2018) vertailussa on mukana 50 kansallista korkeakoulujärjestelmää, joita mitataan 25 eri tekijällä. Rankingin osat alueet ovat resurssit, ympäristö, kytkökset ja tulokset. Suomi sijoittui kokonaisvertailussa hyvin; vuonna 2017 Suomen sijoitus oli kuudes

Ohjauksen vaikuttavuuden näkökulmasta on vältettävä eri ohjauskeinojen tarpeetonta päällekkäisyyttä tai ristiriitaisia tavoitteita. Korkeakoulujen kokonaisohjauksen näkökulman on oltava selkeä. Ohjauksen moniulotteisuuden sekä tavoitteiden ja tilivelvollisuuden liiallisen yksityiskohtaisuuden riskit on tunnistettava. Tämä edellyttää näkemystä ohjauksen syvyydestä ja miltä osin koulutusta ja tutkimusta on ohjattava jatkossakin eri tavoin. On myös tunnistettava, että kaikkiin toimintaympäristön muutoksiin ei voida ohjaustoimenpiteitä muuttamalla vaikuttaa.

Ohjauksen ja asetettavien tavoitteiden on tarkennettava valtioneuvoston yleistä tavoitteenasettelua lähemmäksi korkeakoulujen toimintaa. Korkeakouluilla on oltava tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa tavoitteen saavuttamiseen. Ministeriön ja korkeakoulujen välisiä jännitteitä voi syntyä korkeakoulupoliittisia ja korkeakoulujen omia tai korkeakoulun omistajien/alueen tavoitteita yhteen sovitettaessa. Kipupisteitä voidaan välttää suunnittelemalla ohjausprosessit huolellisesti ja toimimalla johdonmukaisesti käytännön toteutuksessa.

Viimeaikaiset toimintaympäristön muutokset ovat osoittaneet, että entistä useammin tarvitaan radikaalimpia, nopeampia ja vaikuttavampia toimenpiteitä kuin aiemmin. Tämä

edellyttää, että ohjauksen prosessit ja menettelytavat mahdollistavat nopeiden ja laadukkaiden päätösten tekemisen ja toimeenpanon. Erilaisten ohjauskäytänteiden harkittu yhteensovittaminen on käymässä yhä tärkeämmäksi mutta samalla myös vaativammaksi. Ohjauskäytänteiden valintaan ja jaettavan viestin sisältöön vaikuttaa myös se, mihin tai keiden kautta ohjausvälineellä ensisijaisesti pyritään vaikuttamaan. Keskeistä ohjauksen toimivuudessa on eri tahojen keskinäinen luottamus ja avoin vuorovaikutteisuus. Korkeakoulusektorin osaamista ja osallistumista on mahdollisimman laajasti hyödynnettävä muutosprosesseissa.

Entistä tärkeämpää on hahmottaa taustalla oleva kokonaisnäkemys ja kehittämissuunta. Ministeriöllä on oltava selkeä näkemys siitä, mitä tavoitellaan ja mikä toimeenpanossa on eri ohjauskäytänteiden ja toimijoiden rooli. Osa korkeakoulujen ohjausta tukevista toiminnoista voi olla perusteltua hoitaa ministeriön sijaan esimerkiksi Suomen Akatemiassa tai CSC – Tieteen tietotekniikan keskus -osakeyhtiössä.

Ministeriö kartoitti marraskuussa 2016 yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen johdon sekä korkeakoulu- ja tiedepoliitiikan osaston asiantuntijoiden kokemuksia kauden 2017–2020 sopimuskierrroksesta sekä näkemyksiä ohjauksen kehittämistarpeista. Kyselyn vastauksissa korostui vuorovai-

kutuksen ja avoimuuden merkitys. Eri muodoissa tapahtuvat kokoontumiset ja keskustelutilaisuudet koettiin tärkeiksi.

Ministeriön tuottama tilastotieto nähdään tärkeänä. Tilastoja toivottiin toisaalta syvennettävän korkeakoulu-kohtaisen analyysin suuntaan ja toisaalta karkeistettavan antamaan kokonaiskuvaa koko korkeakoulujärjestelmän toimivuudesta. Ministeriöltä toivottiin lisäksi palautetta erilllisraportoinnin havainnoista ja johtopäätöksistä sekä erilaisten temaattisten analyysien muodossa. Kansainvälistä vertailutietoa ja trenditietoa halutaan lisää. Tilastojen reaaliaikaisuutta haluttiin edelleen kehitettävän. Vipusen³ käytäjäystävällisyyttä ja tilastojen helppolukuisuutta haluttiin lisättävän. Tilastoihin liittyvistä kehittämistarpeista toivottiin yhteistä pohdintaa korkeakoulujen ja ministeriön kesken. Kehittämisehdotuksissa tuli esiin myös tarve tiivistää ministeriön kanssakäymistä muiden hallinnonalojen suuntaan. Lisäksi toivottiin, että palautetta kerättäisiin myös sidosryhmiltä. Myös ministeriön asiantuntijat esittivät yhteydenpidon tiivistämistä sidosryhmien kanssa. Eri ilmiöiden kokonaisval-

tainen hahmottaminen, tietopohjan kartuttaminen ja analysointi on nähty yhdeksi kehittämiskohteeksi ministeriön ohjauksessa. Analyysityössä tarkastellaan eri ilmiöiden ulottuvuuksia ja kerätään tietopohjaa, jotta saadaan käsitys ohjattavan ilmiön kokonaisuudesta ja ministeriön tarpeista ja mahdollisista keinoista ohjata ilmiötä haluttuun suuntaan.

Kansainvälisyys on yhä enemmän osa jokapäiväistä toimintaa ministeriön ja korkeakoulujen työskentelyssä. Monella ministeriön ohjauskäytänteellä on selkeä kansainvälinen ulottuvuus. Kansainvälistä vertailutietoa ja kontakteja on tarjolla enemmän kuin ohjauksen kehittämisessä on tähän saakka hyödynnetty. Eri maiden käytänteet eivät välttämättä ole sellaisenaan Suomessa käyttöön otettavissa, mutta on olemassa selkeä tarve hyödyntää aiempaa syvällisemmin kansainvälisiä kokemuksia ja kontakteja. Ministeriön ja korkeakoulujen välisiä sopimuksia painottavia ohjauskäytänteitä ja niiden kehittämistä on tarpeen pohtia vaikuttavuuden näkökulmasta.

³ Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen: <https://vipunen.fi/fi-fi>

4. Ehdotus yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmalleiksi vuodesta 2021 alkaen

Työryhmä esittää korkeakoulusektoreiden rahoitusmalleihin muutoksia, jotka vahvistavat korkeakoulujen uudistumiskykyä ja vievät korkeakoululaitosta korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision tavoitteiden suuntaan. Korkeakoulujen laatu, vaikuttavuus ja kansainvälisyys vahvistuvat. Työryhmän esittämät muutokset edellyttävät valtioneuvoston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön sektori-kohtaisten asetusten muuttamista.

Ammattikorkeakoululain 43 § mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää ammattikorkeakouluille perusrahoitusta laskennallisista perusteista ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja laajuus sekä muiden koulutuspolitiikan ja tutkimus- ja kehittämisselityksen tavoitteiden perusteella. Yliopistolain 49 § mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää yliopistoille perusrahoitusta laskennallisista perusteista ottaen huomioon toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus, sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella. Rahoitusperusteiden laskennasta ja keskinäisestä jakautumisesta annetaan tarkemmat säännökset sektorikohtaisilla valtioneuvoston asetuksilla. Laskennallisista perusteista myönnettävän rahoituksen perusteena olevista laskentakriteereistä säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksilla.

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot päättäisivät jatkossakin itsenäisesti rahoituksen jakautumisesta korkeakoulun sisällä. Kaikkien laskennallisten rahoitustekijöiden laskennassa käytettäisiin jatkossakin kolmen viimeisimmän saatavilla olevan tilastovuoden keskiarvoja.

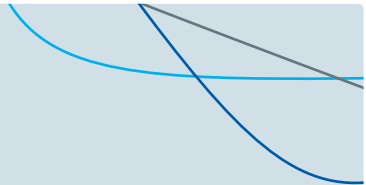
Työryhmä ehdottaa, että vuonna 2021 käyttöön otettavat ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmallit perustuvat edelleen toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja laajuuden huomioon ottamiseen. Tuloksellisuudelle perustuva rahoitusohjaus on eri selvitysten mukaan osoittautunut ohjausvoimaiseksi ja korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeväksi. Työryhmän esittämät rahoitusmallit tulisivat voimaan vuonna 2021 alkavalla sopimuskaudella, joten korkeakouluilla olisi mahdollisuus ottaa tuleva rahoitusmalli huomioon toimintansa kehittämisessä.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallien laskentakriteereillä ja niiden keskinäisillä painotuksilla luodaan ennakoitavan rahoituksen ohella kannusteita korkeakoulujen uudistumiselle. Nelivuotisen sopimuskauden aikana korkeakoulujen väliset muutokset laskentakriteerien perusteella määräytyvässä rahoituksessa ovat käytännössä varsin pieniä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen aikajänteestä johtuen. Ryhmä katsoo, että pidempi strategiakausi antaisi korkeakouluille lyhyen aikavälin tavoitteiden ohella toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen edellyttämän näkymän.

Korkeakoulun johto päättää sisäisestä resurssien kohdentamisesta korkeakoulun omien strategisten valintojen ja painotusten pohjalta. Korkeakoulun johto joutuu harkitsemaan, kuinka se ottaa sisäisessä rahoitusmallissaan, muis-

sa kannusteissa ja henkilöstöpolitiikassaan huomioon ministeriön kanssa sovitut tavoitteet. Korkeakoulun sisäisten käytänteiden kautta ohjauksen vaikutukset ulottuvat koko korkeakouluuyhteisöön.

Kansainvälisesti vertaillen suomalaisten korkeakoulujen rahoitus on poikkeuksellisen vahvasti tuotosperusteista. Suomalaisessa rahoitusmallissa ei ole monelle maalle tyypillistä kiinteää tai opiskelijamääräperusteista rahoitusosuutta. Toisaalta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulosdikaattoreille perustuva laskennallinen rahoitus on erittäin vakaata ja ennustettavaa, koska tuloksellisuuden mittaaminen perustuu kolmen vuoden keskiarvoihin ja suurelta osin hitaasti muuttuviin vakaisiin sekä ennustettaviin laskentakriteereihin. Rahoitusmallit korostavat toiminnan kokonaistuloksellisuutta, joka muodostuu korkeakoulujen lakisääteistä tehtävistä, koulutuksesta ja yliopistojen tutkimuksesta sekä ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnasta.

Lähes kaikissa maissa korkeakoulut saavat julkisen perusrahoituksensa suurina kokonaisuuksina. Vaikka suurimmassa osassa järjestelmistä rahoitus myönnetään vuosittain, on havaittavissa myös siirtymää kohti monivuotisia rahoitusohjelmia, joilla on myös kytkentää ohjaavan ministeriön ja korkeakoulujen välisiin tulossopimuksiin. Tuloksellisuuteen perustuvat rahoitusmallit/-osiot/-ohjelmat yhdessä monivuotisten sopimusten kanssa ovat yleistymässä. Myös koulutusohjelmakohtaisesta akkreditointimallista ollaan siirtymässä kohti korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointia, mikä lisää korkeakoulujen autonomiaa. Useimmat maat säätelevät opiskelijoiden kokonaismäärää.

Talouspolitiikan arviointineuvoston raportti osoittaa, että rahoitusohjauksen indikaattoreilla on ollut vaikutusta yliopistojen tuottavuuden parantumiseen. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen syksyllä 2018 valmistuneen arvioinnin mukaan rahoitusjärjestelmän tulosperusteisuutta pidetään yleisesti hyvänä uudistuksena ja sen tuomia vaikutuksia erityisesti ammattikorkeakoulujen johdon taholta yleensä positiivisina. Rahoitusmalli on vaikuttanut ammattikorkeakoulujen toimintaprosesseihin sekä rakenteisiin useilla tavoilla. Se on tehostanut ammattikorkeakoulujen toimintaa sekä vaikuttanut prosessien kehittämiseen. Rahoitusmalliuudistuksen on katsottu tuoneen myös uudenlaista johtamisen kulttuuria ja toiminnan muuttuneen selkeästi tulostietoisemmaksi. Vastaavia kokemuksia oli myös yliopistojen johdon taholta yliopistouudistuksen vaikutuksista tehdyssä arvioinnissa. (Wennberg M., Koramo M., Keinänen J. 2018 ja Owl Group 2016).

Rahoitusmallien uudistamisella halutaan edistää laajasti osallistaneessa prosessissa valmistellun korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision tavoitteita. Työryhmän esittämät korkeakoulujen rahoitusmallit tukevat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 tavoitteista erityisesti korkeakoulutettujen osuuden kasvattamista ja nuorten ikäluokkien mahdollisimman nopeaa siirtymistä työelämään, opintojen nopeuttamista ja yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa koulutustarjontaa, jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien lisäämistä, TKI -intensiivisyyden vahvistamista, korkeakoulujen avoimia toimintatapoja tutkimuksessa sekä läpileikkaavaa kansainvälisyyttä ja yhteistyön syventymistä erityisesti työelämä- ja tutkimustoiminnassa. Rahoitusmallit luovat kannusteita korkeakoulujen tulevaisuusorientoituneeseen uudistamiseen. Näin korkeakoulujärjestelmän tulisi olla vuonna 2030 aiempaa laadukkaampi, tehokkaampi ja vaikuttavampi. Korkeakouluja kannustetaan laatuun ja profiloitumiseen, jotta niillä on mahdollisuudet menestyä kansainvälisessä kilpailussa.

Työryhmä ehdottaa, että korkeakoulujen rahoitusmallien kolmeen pääosioon perustuva rakenne olisi samankaltainen kuin sopimuskaudella 2017-2020 voimassa olevissa malleissa.

Työryhmän ehdottama ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin kolmeen pääosioon perustuva rakenne olisi samankaltainen kuin sopimuskaudella 2017-2020 voimassa oleva malli (liite 1). Koulutuksen rahoitusosuus pysyisi edelleen selkeästi suurimpana kokonaisuutena ja sen osuus olisi jatkossa 76 % (nykyisin 79 %). Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan laskentakriteerien perusteella määräytyvä rahoitusosuutta vahvistettaisiin hieman siten, että osuus olisi jatkossa 16 % (nykyisin 15 %). Muiden koulutus-, tutkimus- ja kehittämissä politiikan tavoitteiden perusteella määräytyvä rahoitusosuus kasvaisi hieman nykyisestä ollen 8 % (nykyisin 6 %).

Yliopistojen rahoitusmallin ehdotettu perusrakenne pysyisi samanlaisena kuin sopimuskaudella 2017-2020 voimassa olevassa rahoitusmallissa. Rahoitusmallin kolme pääosiota muodostuisivat edelleen koulutuksen, tutkimuksen sekä koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteita tukevista rahoituskriteereistä. Koulutusosioon ehdotetaan kolmen prosentin kasvua siten, että osuus olisi jatkossa 42 % ja tutkimusosioon yhden prosentin kasvua siten, että osuus olisi jatkossa 34 %. Koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden osuus olisi jatkossa 24 % (nykyisin 28 %) muodostuen strategiaperusteisesta rahoituksesta ja valtakunnallisista tehtävistä, joissa aiempien tehtäväkokonaisuuksien lisäksi otetaan huomioon Taideyliopiston 2013-2016 aikana toteutetun rahoitustason noston turvaaminen.

Työryhmän esittämät korkeakoulujen rahoitusmallit tukevat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision Ehdotus Suomelle: Suomi 100+ vuoteen 2030 asetettuja tavoitteita.

Kuva 5: Työryhmän ehdotus ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliksi vuodesta 2021 lähtien.

Kuva 6: Työryhmän ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2021 lähtien.

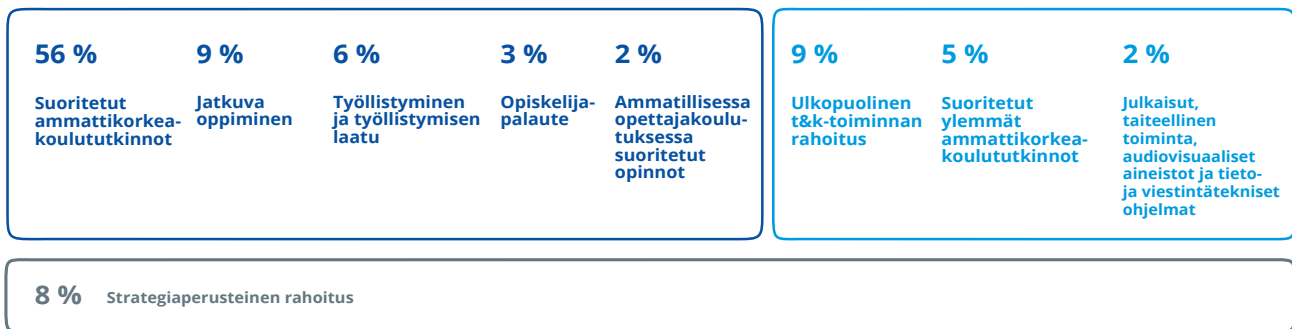

Seuraavassa osiossa esitetään työryhmän ehdottamat ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmallien rahoitustekijät. Rahoitustekijät, joiden määräytymisperusteisiin tai rahoitusosuuteen työryhmä ehdottaa muutoksia, on käsitelty yksityiskohtaisesti.

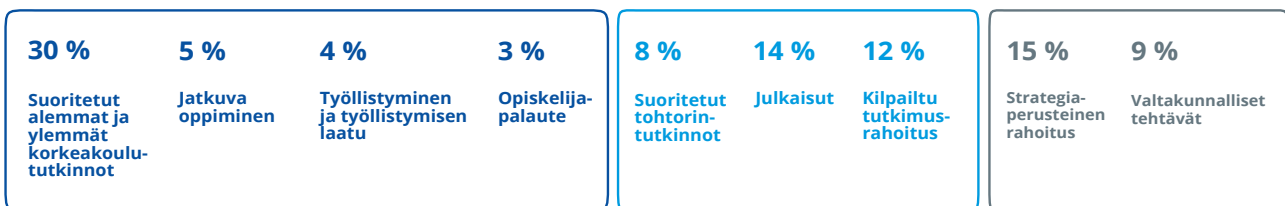
Koulutusosion rahoitustekijät ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleissa

Työryhmä ehdottaa, että koulutuksen laskennallisesti määräytyvä rahoitusosuus ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa olisi 76 % ja yliopistojen mallissa 42 %. Koulutustoimintaa kuvaavat laskentakriteerit ja niiden keskinäiset painotukset rahoitusmalleissa olisivat seuraavat:

Kuva 7: Työryhmän ehdotus ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliksi vuodesta 2021 lähtien.

Kuva 8: Työryhmän ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2021 lähtien.

Suoritetut tutkinnot

Työryhmä esittää, että korkeakoulututkintojen painotusta ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleissa vahvistettaisiin ja tutkintoihin liittyviä ohjauksen näkökulmia monipuolistettaisiin keskeisiä korkeakoulupoliittisia tavoitteita edistävillä kertoimilla.

Kuva 9: Tutkintorahoitustekijöihin sisällytettävät kertoimet ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleissa

Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa ammattikorkeakoulututkintojen osuudeksi esitetään 56 %. Yliopistojen rahoitusmallissa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen ja alempien korkeakoulututkintojen osuudeksi ehdotetaan yhteensä 30 %, josta ylempien korkeakoulututkintojen osuus olisi 19 % ja alempien korkeakoulututkintojen osuus 11 %.

Työryhmä esittää korkeakoulututkintojen painotuksen vahvistamista siten, että ammattikorkeakoulututkintojen painoarvo nousisi 56 prosenttiin kauden 2017-2020 tasosta 40 %. Yliopistoissa alempien korkeakoulututkintojen painotus nousisi kauden 2017-2020 kuudesta prosentista 11 prosenttiin ja ylempien korkeakoulututkintojen painotus nousisi 13 prosentista 19 prosenttiin. Tutkintoihin perustuvassa rahoitustekijässä tutkintojen laskennassa huomioitaisiin kaikki eri rahoituslähteillä suoritettut tutkinnot lukuun otta-

matta tilauskoulutuksessa suoritettuja tutkintoja. Käytäntö kannustaa korkeakouluja hankkimaan tutkintokoulutuksen rahoittamiseksi myös muuta rahoitusta. Korkeakoulu saisi esimerkiksi keräämiensä lukuvuosimaksujen lisäksi jatkossa valtionrahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriön sekä korkeakoulun välisissä neuvotteluissa sovittuun tutkintotavoitteeseen saakka myös niistä tutkinnoista, joita se on myynyt EU/ETA-alueen ulkopuolisille opiskelijoille.

Suoritettujen tutkintojen rahoitustekijän painotuserot sektorien välillä on johdettu korkeakoulusektorien erilaisista tehtävistä ja profiilieroista. Työryhmän esityksen mukaan ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli painottaisi yliopistosektoria vahvemmin ammattikorkeakoulujen koulutustehävää, mikä korostaisi ammattikorkeakoulujen roolia alueensa työelämän muutosvoimana ja osaavan työvoiman turvaajana.

Koulutustaso nousuun:

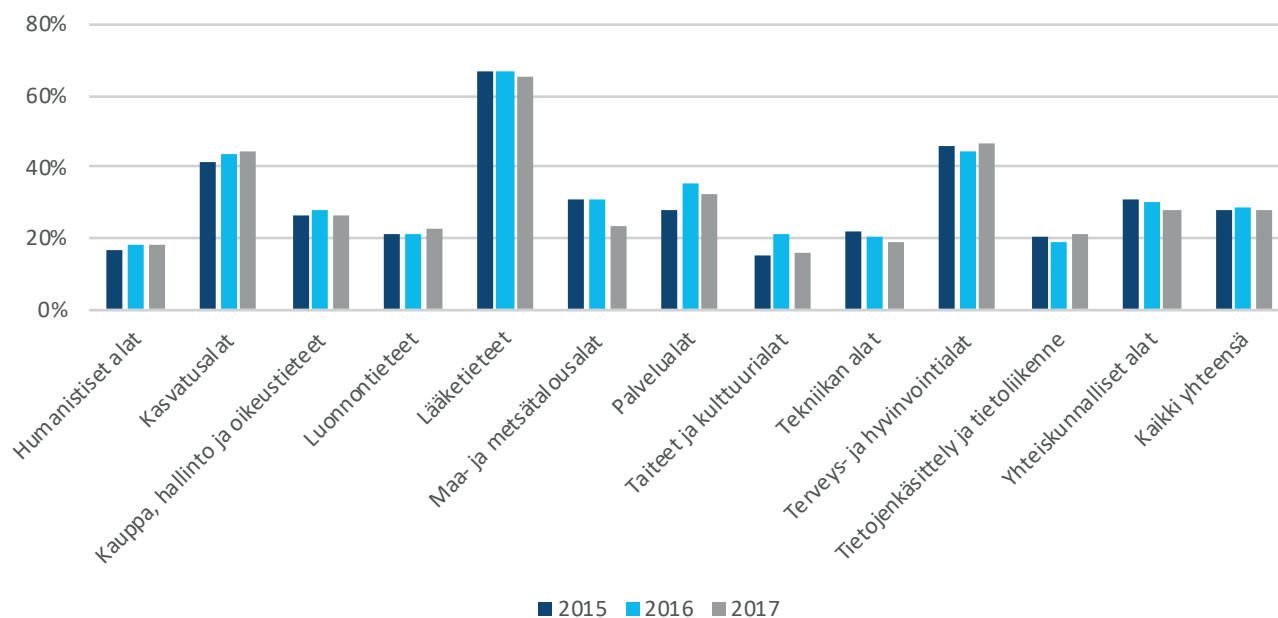
Työryhmä esittää, että tavoiteajassa suoritettuja tutkintoja painotetaan korkeammalla kertoimella. Toinen saman tasoinen tutkinto henkilöä kohden huomioitaisiin pienemmällä kertoimella. Lisäksi työryhmä esittää alakohtaisia kertoimia mahdollistamaan korkeakoulujen rakenneuudistukset ja kannustamaan työelämän tarvitsemien alojen kouluttamiseen. Työryhmä esittää myös yliopistoille ja ammattikorkeakouluille tutkintotavoitteiden koulutusalarymittelyjä, joiden puitteissa joustava työelämän osaamistarpeisiin vastaaminen mahdollistuisi.

Työryhmän esittämää tutkintojen rahoitusosuuden nostoa perustelee osaltaan se, että tutkintorahoitustekijöihin esitetään lisättäväksi opintojen edistymistä ja opintoprosessin tehokkuutta tukevia kertoimia. Näille kannustinuudistuksille on selkeä tarve, yliopistolaissa määritellyssä tavoiteajassa

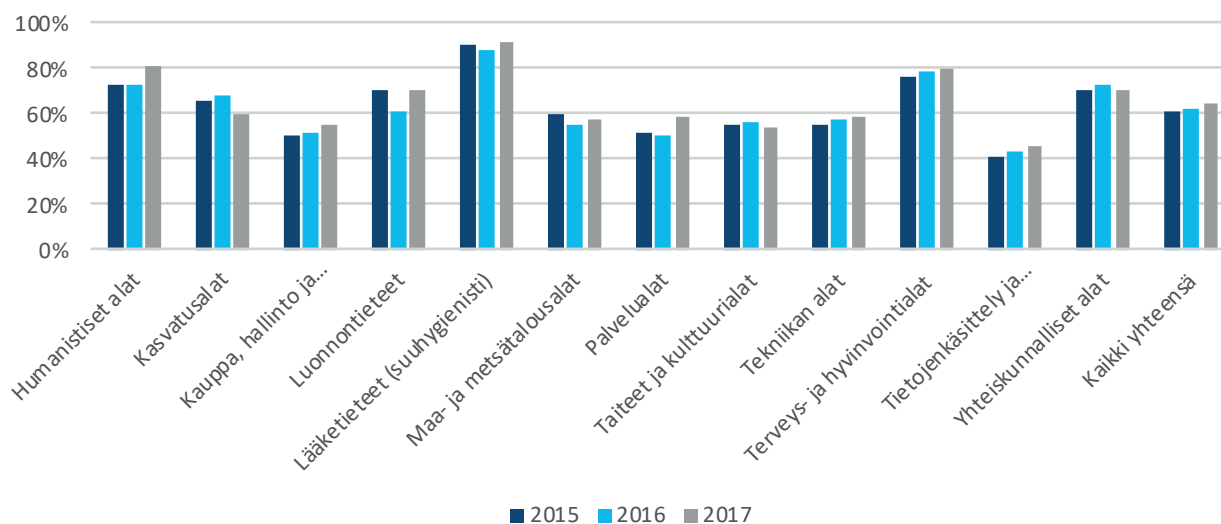
Koulutustaso nousuun.
Vähintään 50 % nuorista aikuisista (25–34 -vuotiaat) suorittaa korkeakoulututkinnon.

tutkinnon suorittaa vain alle kolmannes kaikista tutkinnon suorittajista (ks. kuva 10). Ammattikorkeakouluissa tutkinnon suorittaa tavoiteajassa vajaat kaksi kolmasosaa kaikista tutkinnon suorittaneista (ks. kuva 11). Opintojen huonon ja hitaan läpäisyn sekä opintojen myöhäisen aloittamisen takia vain 41 % 25-34 vuotiaista on suorittanut korkeakoulututkinnon, vaikka korkeakoulutuksen aloittaa noin 60 % ikäluokasta.

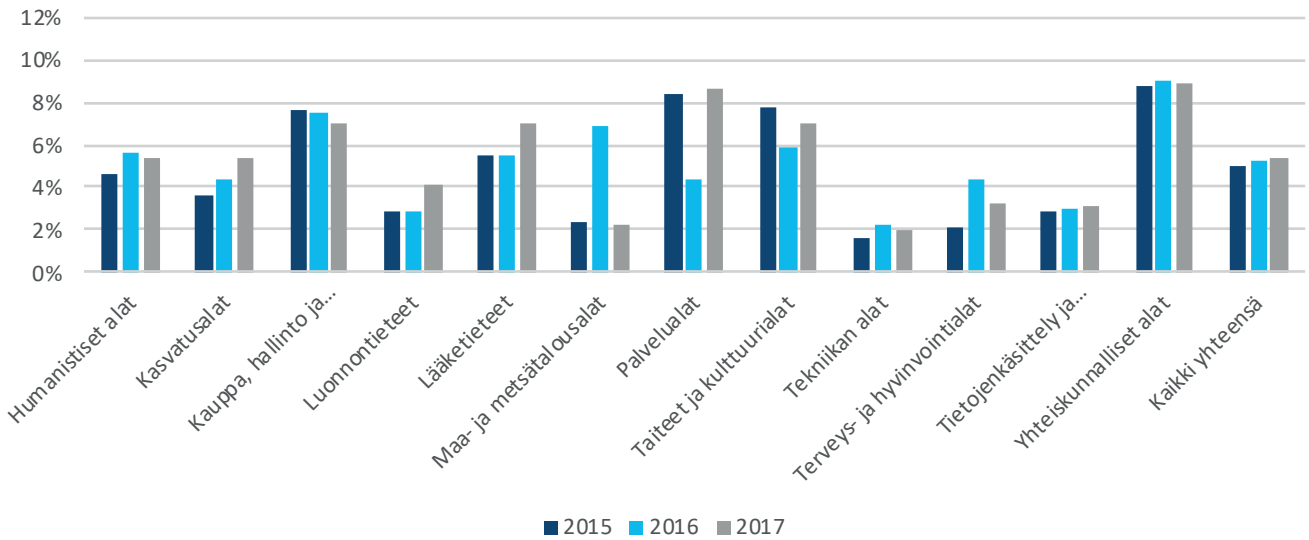
Kuva 10: Yliopistot, ylemmän kk-tutkinnon tavoiteajassa suorittaneet 2015-17

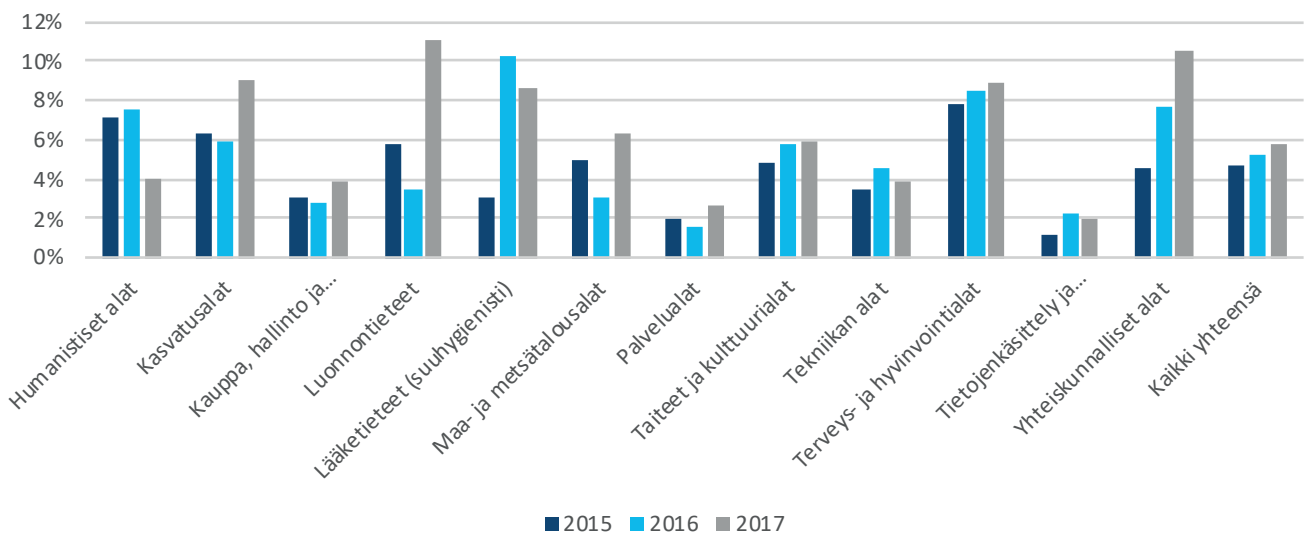
Kuva 11: Ammattikorkeakoulut, amk-tutkinnon tavoiteajassa suorittaneet 2015-17

Kuva 12: Yliopistot, toisen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuudet 2015-17

Kuva 13: Toisen amk-tutkinnon suorittaneiden osuudet 2015-17

Lisäksi korkeakoulutuspaikat kasaantuvat usein samoille henkilöille. Opintopaikan vastaanottaneista vajaalla neljänneksellä on joko olemassaoleva opiskelupaikka tai Suomessa suoritettu aiempi korkeakoulututkinto. Myös tutkinnon suorittaneista entistä useammalla on jo toinen saman tason korkeakoulututkinto (ks. kuvat 12 ja 13).

Sopimuskaudella 2017-2020 käytössä ollut 55 opintopistettä suorittaneiden osuus –rahoitustekijä korvattaisiin tutkintojen tavoiteajat huomioon ottavalla kertoimella, mikä opintoprosessien sujuvuuden lisäksi luo kannusteita nykyistä nopeammalle valmistumiselle. Työryhmän esityksen mukaan tavoiteajassa suoritettavat tutkinnot (ammattikorkeakoulututkinnot, yliopistojen alemmat ja ylempät korkeakoulututkinnot) huomioitaisiin korkeammalla kertoimella rahoituslaskennassa. Tavoiteajassa suoritettujen tutkintojen painottaminen edistää vision tavoitetta korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuuden lisäämisestä, koulutustason nostamisesta ja tehokkaammin toimivasta korkeakoulujärjestelmästä.

Tutkintojen painoarvon lisääntyminen ja tutkintorahoitustekijöihin liitettäväksi esitetyt tavoiteajan huomioon ottavat kertoimet yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmalleissa korostavat opintojen loppuunsaattamista nykyistä nopeammin. Tämä on yksilön ja yhteiskunnan kannalta tavoiteltavaa. Työryhmä korostaa, että tutkintosuoritteiden painottaminen prosessi-indikaattorien sijaan ei vähennä opintoprosessien tai opintojen laadun, opiskelijälähtöisyyden ja osaamisperusteisuuden merkitystä. Koulutuksen laatu tukee opiskelumotivaatiota, opintojen etenemistä ja loppuunsaattamista. Tutkintojen ja koulutuksen laatuun kiinnitetään huomiota paitsi korkeakoulujen laadunvarmistustyön kautta, myös huomioimalla laadullinen työllistyminen ja opiskelijapalaute rahoitusmallissa.

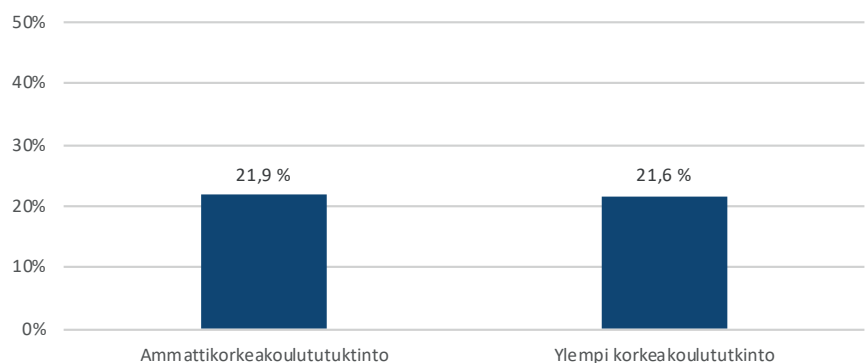
Koulutuksen laatu tärkeää – maailman parasta oppimista ja opiskeluympäristöjä

Kansainvälisyys ja sitä tukevat taidot ovat nykymaailmassa välttämättömyys, jotka tulee sisäänrakentaa korkeakoulutukseen. Korkeakoulujen kansainvälisyyden edistämisen linjauksissa vuosille 2017-2025 asetettuna tavoitteena on, että pääsääntöisesti kaikkiin korkeakoulututkintoihin

Koulutuksen laatu tärkeää – maailman parasta oppimista ja opiskeluympäristöjä

sisällytetään opiskelujen etenemistä tukeva opiskelu- tai harjoittelujakso ulkomailla. Tällä hetkellä noin viidenneksen suoritetuista tutkinnoista sisältyy kv-liikkuvuusjakso, ks. kuva 14. Tutkintojen tavoiteaikojen huomioon ottaminen rahoitusohjauksessa ei saa vähentää korkeakoulujen opiskelijoilleen tarjoamia kansainvälistymismahdollisuuksia. Seuraavan EU:n ohjelmakauden tavoitteena oleva Erasmus+-ohjelman volyymin huomattava kasvattaminen antaa korkeakouluille resursseja kansainvälisyyden vahvistamiseen, mutta myös edellyttää vastaavasti korkeakouluilta liikkuvuuden ja sitä tukevan kansainvälisen yhteistyön laajentamista. Tutkintojen määräaikakertoimet luovat korkeakouluille kannusteen suunnitella opiskelijoiden ulkomailla suorittamat opiskelijavaihto- ja harjoittelujaksot niin, että ulkomaiset opintosuoritukset ovat sisällytettävissä tai hyväksi luettavissa tutkintoon ja opinnot etenevät tavoiteajassa.

Kuva 14: Tutkinnon suorittaneista kv-vaihtojakson tehneitä vuonna 2017

Työryhmä esittää, että määräaika kuvaavat kertoimet rakennettaisiin seuraavasti:

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot

- Tutkinto suoritettu tavoitteellisessa suoritusajassa: **kerroin 1,5**
- Tutkinto suoritettu enintään 12 kuukautta tavoitteellisen suoritusajan jälkeen: **kerroin 1,3**
- Tutkinto suoritettu yli 12 kuukautta tavoitteellisen suoritusajan jälkeen: **kerroin 1**

Määräajassa tutkinnon suorittaminen laskettaisiin opiskelijan läsnäololukukausien mukaisesti.

Työryhmän esittämät tutkintojen tavoitteellisesta suoritamisajasta palkitsevat kertoimet ovat maltilliset. Kertoimet tunnistavat elinikäisen oppimisen, työssäkäynnin ja erilaiset elämäntilanteet. Toisaalta luodaan kannusteita vision tavoitteiden toteutumiseksi; nopeammin laadukkaasta koulutuksesta tutkinnon suorittaneena työelämään. Tutkintojen tavoiteajat huomioon ottavat kertoimet kannustavat korkeakouluja rakentamaan opintoprosessinsa ja opiskelijoiden ohjaus- ja tukipalvelut siten, että opiskelijalla on mah-

dollisuus suorittaa opintonsa ja valmistua määräajassa. Korkeakouluilla on myös selkeä kannuste aiempien opintojen ja kansainvälisen vaihdon opintojen hyväksi lukemiseen. Tämä ei poista opiskelijan omaa vastuuta huolehtia opintojensa etenemisestä. Esitetyssä mallissa jokainen tutkinto, myös viivästynyt, tuottaa rahoitusta korkeakoululle. Tällöin korkeakoululla on kannusteet tukea myös viivästyneiden opintojen loppuunsaattamista.

Alakohtaiset kertoimet

Työryhmä ehdottaa, että alakohtaiset erot muun muassa koulutuksen laite- ja henkilöintensiivisyydessä huomioon ottavat kertoimet otettaisiin käyttöön ammattikorkeakoulututkintojen sekä yliopistojen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen laskennassa.

Suoritettuihin ammattikorkeakoulututkintoihin sekä yliopistojen alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin esitetään sisällytettäväksi kertoimet, joilla huomioitaisiin nykyistä vahvemmin erilaisten tutkintojen järjestämisestä aiheutuvia kustannus- ja muita eroja. Osassa tutkintokoulutusta - kuten lääketieteellisillä ja tietyissä tekniikan alan koulutuksissa - edellytetään huomattavia laitteistoinvestointeja opetuksen tueksi. Osalla aloista - kuten taidealoilla - opetus puolestaan perustuu yksilö- ja pienryhmäopetukseen. Lisäksi erityisiä kustannuksia aiheutuu hyvin pienistä, mutta yhteiskunnan kannalta välttämättömiä koulutuksia, joiden järjestäminen on jatkossakin tarpeen varmistaa. Korkeakoulujen on kyettävä vastaamaan yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin ja tällöin tarvitaan kannusteita myös kalliimpien koulutusalojen kehittämiselle.

Sopimuskaudella 2017-2020 käytössä olevasta yliopis-

Mahdollisuuksia rakennuudistuksiin ja monimuotoiseen, yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin vastaavaan koulutus- ja tutkimustoimintaan

tojen rahoitusmallin erillisestä opetus- ja tutkimushenkilökunnan määrään perustuvasta panosperusteisesta alakohdaisesta rahoitusosuudesta sekä ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin tutkintoperusteisesta alakohtaisesta rahoitusosuudesta luovuttaisiin. Tämä alakohtaisen rahoituksen osuus on sopimuskaudella 2017-2020 yliopistojen perusrahoituksesta 9 % ja ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta 1 %.

Työryhmä ehdottaa, että tutkinnot jaettaisiin eri kerroinryhmiin Tilastokeskuksen tutkintokoodin perusteella. Työryhmä ehdottaa ryhmäkohtaisiksi alojen erot huomioon ottaviksi kertoimiksi:

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot

- ryhmä 1: **kerroin 1**
- ryhmä 2: **kerroin 1,75**
- ryhmä 3: **kerroin 3**

Alakohtaiset kertoimet otettaisiin käyttöön yliopistojen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen sekä ammattikorkeakoulututkintojen laskennassa.

Alakohtaisten kertoimien tason määrittelyssä ja tutkintojen jakautumisessa on policy insurance -tarkoituksessa hyödynnetty Ruotsin, Tanskan, Islannin, Itävallan ja Australian korkeakoulujen julkiseen rahoitukseen kytkettyjä alakohtaisia rahoituskertoimia. Esitykselle suuntaa ovat antaneet

myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintokohtaiset tuloslaskelmatiedot sekä aikaisemmat korkeakoulujen rahoitusmallit, joissa alojen kustannus- ja muita eroja on huomioitu kertoimilla tai alakohtaisella rahoitustekijällä.

Tutkintojen yksityiskohtainen jakautuminen alakerroinryhmiin esitetään liitteessä 3. **Alakerroinryhmittelyssä pääosa tutkinnoista kuului ryhmään yksi. Ryhmään kaksi** sisällytettiin pääosa tekniikan alan koulutuksista, huomattava osa luonnontieteiden alan sekä maa- ja metsätieteellisen alan koulutuksista sekä osa terveydenhoitoalan koulutuksista sekä muita yksittäisiä laite- tai henkilöstöintensiivisiä koulutuksia ja ammattikorkeakoulujen koulutuksia, jotka sisältyvät ammattikorkeakoulujen sopimuskauden 2017-2020 rahoitusmallin alakohtaiseen tekijään. **Ryhmään kolme** sijoitettiin yliopistojen eläinlääketieteeseen, hammaslääketieteeseen ja lääketieteeseen koulutuksia, pieni joukko voimassa olevassa mallissa huomioituja tutkintoja ja muita erityisen kalliita kulttuuri- ja taidealan sekä muita yksittäisiä esimerkiksi erittäin pieniä ja siten kustannuksia aiheuttavia mutta yhteiskunnan kannalta välttämättömiä koulutuksia. Työryhmässä oli myös esillä joiden kalleimpien tekniikan alojen nostaminen ryhmään kolme arvostus- ja kilpailukyvyyn turvaamisperusteilla. Alojen keskinäisen arvottamisen sijaan ryhmä päätyi ehdottamaan ryhmittelyä, joka ottaa huomioon eri alojen tutkintojen järjestämisestä aiheutuvia kustannus- ja muita eroja. Esitettävä ratkaisu tunnistaa alakohtaiset kustannuserot nykyistä mallia paremmin ja luo korkeakouluille mahdollisuuksia osaamistarpeet huomioon ottaville rakenneuudistuksille.

Australia

Australian yliopistokoulutuksen järjestelmässä käytetään kahdeksaa koulutusaloista muodostettua rahoitusklusteria liittovaltion myöntämän rahoituksen osalta. Osa koulutuslaskustereista jakautuu vielä opiskelijarahoituksen katon osalta kahteen ryhmään (2018).

Tanska

Tanskan korkeakoulutuksen "taximeter"-rahoitusjärjestelmässä suurin osa rahoituksesta jaetaan opiskelijoiden kokopäiväisten suoritusten perusteella (FTE=60 op) sekä osa-aikaisen opiskelun perusteella. Tämän lisäksi Tanskassa suoritetuista tutkinnoista maksetaan kullekin alalle ja tutkinnoille määritelty kruunumääräinen bonusrahoitus suoriterahoituksen päällä. Tämä bonusrahoitus on luokiteltu kolmeen taksakategoriaan, jotka määräytyvät koulutusohjelmittain, eli eri alojen sisällä voi olla erilaisia taksoja.

Toisen saman tasoisen tutkinnon pienempi painoarvo

Työryhmä ehdottaa, että korkeakoulupaikkojen tarkoituksenmukaisen käytön tukemiseksi ammattikorkeakoulututkintojen sekä yliopistojen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen rahoitustekijöihin sisällytetään kerroin, jolla painotetaan henkilön suorittama toinen saman tasoisen korkeakoulututkinto kertoimella 0,5.

Vision tavoitteena on, että entistä useampi hankkisi jatkossa täydentävän osaamisen tarpeensa lyhyempikestoisilla koulutuksilla kuin uuden kokonaisen tutkinnon suorittamisen kautta. Korkeakoulupaikat kohdentuisivat nykyistä enemmän ensikertaa korkeakoulutukseen tuleville.

Ensikertalaisten korkeakoulutukseen pääsyn ja korkeakoulupaikkojen tarkoituksenmukaisen käytön tukemiseksi työryhmä ehdottaa ammattikorkeakoulututkintoihin sekä yliopistojen alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin sisällytettävää kerrointa, jolla painotetaan alaspäin henkilön suorittamaa toista saman tasoista korkeakoulututkintoa. Henkilön toinen tai useampi saman tasoisen tutkinto huomioitaisiin rahoitusta laskettaessa kertoimella 0,5 riippumatta siitä, kummalla korkeakoulusektorilla toinen saman tasoisen tutkinto on suoritettu. Aiemmin suoritetuissa tutkinnoissa otetaan huomioon vain Suomessa suoritettut tutkinnot. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen tietopohja on riittämätön rahoituskertoimen laskennan tietopohjatarpeisiin.

Enemmän korkeakoulupaikkoja ensikertalaisille ja enemmän mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen elämän eri tilanteissa

Korkeakoulupaikkojen tarkoituksenmukaisen käytön lisäksi toisen tutkinnon kerroin ottaa huomioon sen, että opiskelijan suorittamaan toiseen saman tasoiseen korkeakoulututkintoon on tarkoituksenmukaista lukea hyväksi opiskelijan aiempia saman tasoisia opintosuorituksia. Näin ollen korkeakoulu ei tuota toisen tutkinnon suorittavalle opiskelijalle koko tutkinnon sisältöä ja tutkinnon kustannukset ovat pienemmät kuin alusta aloitetulla ensimmäisellä tutkinnolla. Työryhmässä oli esillä myös toisen saman tasoisen tutkinnon huomioon ottavan kertoimen asettaminen hieman korkeammalle tasolle. Osaamisen päivittämisen erilaisissa elämänvaiheissa tulee olla jatkossakin mahdollista ja työryhmä katsoo, että korkeakouluja tulee kannustaa jatkuvan oppimisen tarjonnan kehittämiseen.

Tutkintotavoitteiden alaryhmät

Työryhmä ehdottaa, että ammattikorkeakoulujen tutkintotavoitteiden laskennassa käytettävät alaryhmittelyt säilyvät vastaavina kuin sopimuskaudella 2017-2020. Yliopistojen tutkintotavoitteiden laskennassa käytettäviin alaryhmittelyihin esitetään muutoksia, jotka kokoavat alaryhmiä suuremmiksi kokonaisuuksiksi (pl. taideala). Suurempien alaryhmäkokonaisuuksien tavoitteena on lisätä yliopiston mahdollisuuksia joustavammin vastata työelämän tarpeisiin.

Työryhmä on keskustellut työnsä aikana opetus- ja kulttuuriministeriön sekä korkeakoulujen välisen ohjauksen kokonaisuudesta, sopimuksista sekä sopimuskaudelle sovittevien tutkintotavoitteiden kytkennästä rahoitukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa tutkintotavoitteiden korkeakoulu- ja alakohtaisesta kohdentamisesta osana korkeakoulujen kanssa käytäviä vuosien 2021–2024 sopimusneuvotteluita. Tutkintotavoitteet johdetaan yhteiskunnan työvoimatarpeista ottaen huomioon tarve tutkintokoulutuksen

Lisää ennakoivuutta
ja reagoitokykyä

läpäisyn parantamiseen ja koulutustason nostoon kohti 50 % tavoitetta.

Sopimusprosessissa korkeakoulukohtaisina sovittavat tutkintotavoitteet toimivat ns. tutkintomäärän rahoitusrajana. Sovitun tavoitteen ylittävistä tutkinnoista ei makseta korkeakoululle rahoitusta tutkintojen rahoitustekijää laskettaessa. Tutkintotavoitteen sopimisella ohjataan järjestelmän kokonaisuutta ja varmistetaan, että koulutus kohdentuu työvoimatarpeen kannalta keskeisille aloille. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 tavoitteiden saavuttaminen edellyttää sopimuskaudelle 2021-2024 tutkintotavoitteiden nostamista erityisesti osaajapula-aloilla.

Työryhmä ehdottaa, että ammattikorkeakoulujen tutkintotavoitteiden laskennassa käytettävät alaryhmittelyt säilyvät vastaavina kuin sopimuskaudella 2017-2020. Ammattikorkeakoulujen tutkintotavoitteet asetettaisiin seuraaville alaryhmille:

Taiteet ja kulttuurialat,
kasvatusalat ja yhteiskuntatieteet

Humanistiset alat, lääketieteet
ja terveys- ja hyvinvointialat

Liiketalous, hallinto ja
oikeustieteet ja palvelualat

Luonnontieteet, tietojenkäsittely ja
tietoliikenne, tekniikan alat sekä
maatalous- ja metsätieteelliset alat

Kuva 15: Ammattikorkeakoulututkintojen tutkintotavoitteiden alaryhmittelyt

Työryhmä esittää yliopistoissa tutkintotavoitealojen yhdistämistä isommiksi kokonaisuuksiksi (pl. taideala), mikä väljentää sääntelyä ja tarjoaa yliopistoille jatkossa nykyistä laajemmat mahdollisuudet alaryhmien sisällä suunnata koulutusta joustavasti. Ehdotettava luokittelu kuitenkin mahdollistaa riittävän ohjauksen eri alojen työvoimatarpeiden huomioimiselle:

Kasvatusalat

Liiketalous, hallinto
ja oikeustieteet

Luonnontieteet
sekä maatalous- ja
metsätieteelliset alat

Lääketiede ja
hammaslääketiede

Taiteet ja
kulttuurialat

Yhteiskuntatieteet
ja humanistiset alat

Terveys- ja
hyvinvointialat sekä
palvelualat

Tietojenkäsittely ja
tietoliikenne sekä
tekniikan alat

Kuva 16: Yliopistojen tutkintotavoitteiden alaryhmittelyt

Yliopistojen sopimuskauden 2017-2020 ohjauksen aloista esitetään yhdistettäväksi a) yhteiskuntatieteet ja humanististen alojen kanssa (aiemmin humanistiset alat sekä taide ja kulttuurialat yhdessä), b) luonnontieteet yhteen kokonaisuuteen maatalous- ja metsätieteellisten alojen kanssa, c) lääketieteelliset alat yhteen hammaslääketieteellisen alan kanssa sekä d) terveys- ja hyvinvointialat yhteen palvelualojen kanssa (aiemmin palvelualat ja yhteiskuntatieteet yhdessä). Alaryhmien määrä vähenee nykyisestä kahdella. Palvelualoissa merkittävin kokonaisuus on liikuntatieteet, mikä puoltaa alan tarkastelua yhdessä terveys- ja hyvinvointialojen kanssa. Taidealoja on tarpeen tarkastella omana kokonaisuutena. Työryhmässä keskusteltiin myös yhteiskuntatieteellisten alojen tarkastelusta osana ammattiorientoituneempia liiketalous, hallinto ja oikeustieteet –kokonaisuutta, mutta päädyttiin esittämään edellä esitettyä, tasapainoisempaa pidettyä yliopistojen tutkintotavoitteiden alaryhmittelyä.

Työryhmä kävi läpi erilaisia vaihtoehtoisia tapoja laskea kuinka korkeakoulun tutkintotavoitteen ylittävät tutkinnot (rahoituslaskennassa tutkintomäärän rahoitusraja) poissuljetaan rahoituksen laskennasta.

Työryhmä ehdottaa malliksi kertoimilla varustettujen tutkintojen tutkintotavoitteen yli menevien tutkintojen käsittelystä seuraavaa:

1. Lasketaan kunkin rahoituksessa huomioon otettavan tilastovuoden tutkintomäärät tavoitteen asettelussa käytettävällä tasolla (ks. yllä oleva kuvio)
2. Lasketaan kolmen tuoreimman tilastovuoden keskiarvo.
3. Painotetaan kolmen tuoreimman tilastovuoden tutkintomääriä sovitulla kertoimilla (tavoiteajassa suoritettu tutkinto, toinen saman asteen tutkinto, tutkinnon alakerroin). Lasketaan kertoimien keskiarvo tavoitteen asettelussa käytettävällä tasolla (esim. ko. amk:n liiketalous, hallinto ja oikeustieteet ja palvelualat- korin kerroin olisi keskimäärin 1,2 tai ko. yliopiston kasvatusalat- korin kerroin olisi keskimäärin 1,2).
4. Verrataan kolmen vuoden keskiarvoa asetettuun tavoitteeseen. Mikäli kolmen vuoden keskiarvo suurempi kuin tavoite, otetaan laskennassa tutkinnot huomioon vain tutkintomäärän rahoitusrajaan saakka.
5. Painotetaan kohdan 4 mukaisia tutkintomääriä kohdan 3 mukaisilla kertoimilla.

Esimerkki laskennasta: Ammattikorkeakoulu X:ssä suoritetaan liiketalous, hallinto ja oikeustieteet ja palvelualat –korissa kolmen vuoden keskiarvona 100 tutkintoa. Kutakin tutkintoa painotetaan sen suhteen, onko se suoritettu tavoiteajassa, onko se suorittajan ensimmäinen saman asteen tutkinto sekä tutkinnon alakertoimen mukaan. Kaikki kertoimet vaikuttavat toisiinsa. Näin saadaan laskettua korin ”tutkintopisteet”, joita tulee esimerkiksi 120 kappaletta. Keskimäärin kertoimien vaikutus on siis 1,2 per tutkinto. Ko. korin tutkintomäärien rahoitusraja on 90 tutkintoa, eli ammattikorkeakoulussa on suoritettu 10 tutkintoa yli rahoitusrajan (tutkintomäärien rahoitusrajassa huomioidaan absoluuttiset tutkinnot, ei rahoituspisteitä). Rahoitusmallilaskennassa huomioidaan vain 90 tutkintoa korista. Nämä 90 tutkintoa kerrotaan kertoimella 1,2 jolloin lopputuloksena on 108 tutkintopistettä, joita käytetään rahoituksen määrääytymisperusteena.

Työryhmä ehdottaa, että korkeakoulutettujen 50 % osuuden tavoitteen saavuttamiseksi tutkintotavoitteita ja käytännössä myös korkeakoulutuksessa aloittaneiden määrää on merkittävästi nostettava seuraavalla sopimuskaudella vuodesta 2021 alkaen. Tutkintotavoitteen nostamisessa huomioidaan alaryhmittäin kansalliset tarpeet koulutusvolyymin laajentamiseksi.

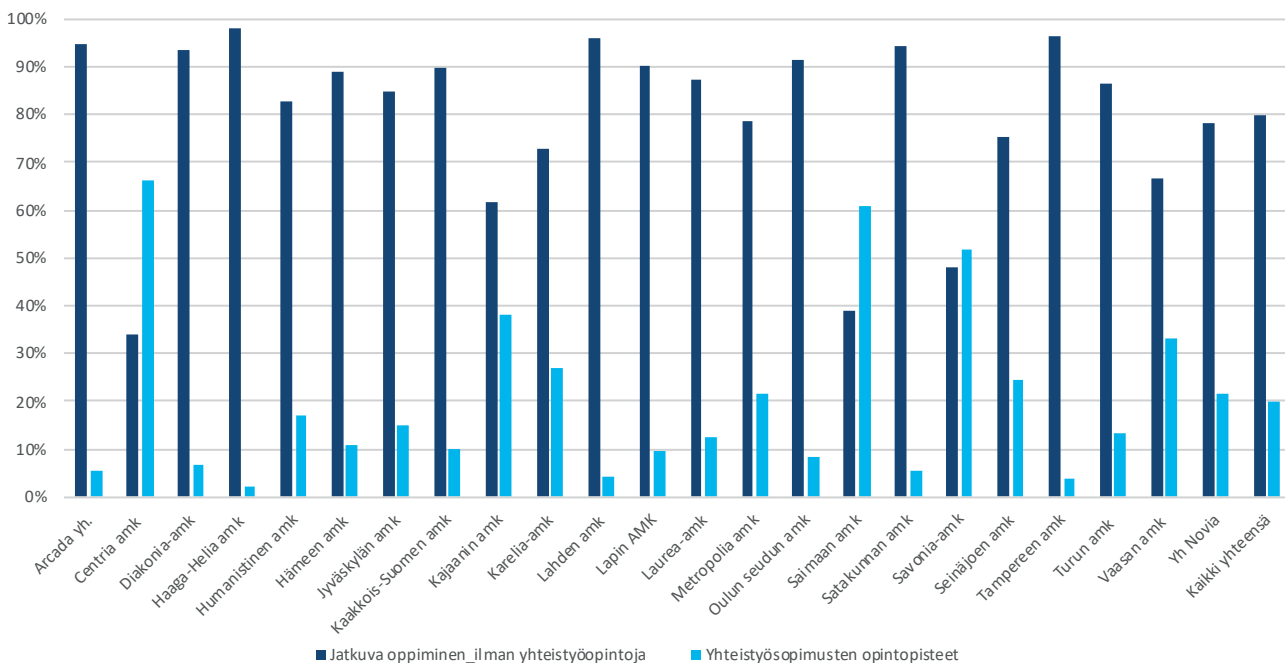
Jatkuva oppiminen

Työryhmä ehdottaa, että yhteiskunnan ja työn muutoksissa tarvittava jatkuva oppiminen saisi vahvat kannusteet korkeakoulujen rahoitusohjauksessa. Jatkuvan oppimisen osuus ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa olisi 9 % ja yliopistojen mallissa osuus olisi 5 %. Työryhmä ehdottaa, että näistä painotuksista 1 %-yksikkö kohdennettaisiin yhteistyöopintojen perusteella. Yhteistyöopintojen huomiointi rahoitusohjauksessa on signaali korkeakoulujen välisen yhteistyön tärkeydestä, osaamista vahvistavasta

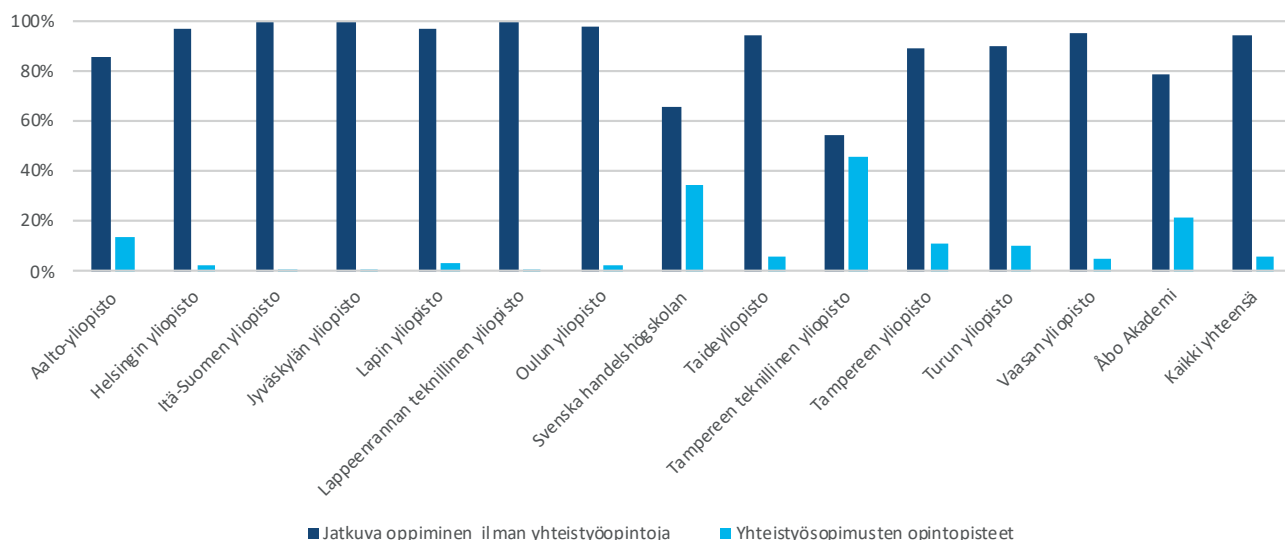
profiloitumisesta ja työnjaosta sekä joustavan koulutustarjonnan kehittämistarpeesta.

Jatkuvan oppimisen osuutta ammattikorkeakoulujen rahoituksesta nostettaisiin siten, että se olisi jatkossa 9 % kokonaisrahoituksesta sopimuskauden 2017-2020 5 % sijaan. Jatkuvan oppimisen painotus yliopistojen rahoitusmallissa olisi jatkossa 5 % kokonaisrahoituksesta nykyisen 2 % sijaan. Molemmassa rahoitusmalleissa jatkuva oppiminen -rahoitustekijästä 1 %-yksikkö kohdennettaisiin yhteistyöopintojen perusteella.

Kuva 17: Jatkuvan oppimisen ja yhteistyöopimusten opintopisteiden osuudet ammattikorkeakouluittain vuosien 2015-2017 keskiarvona

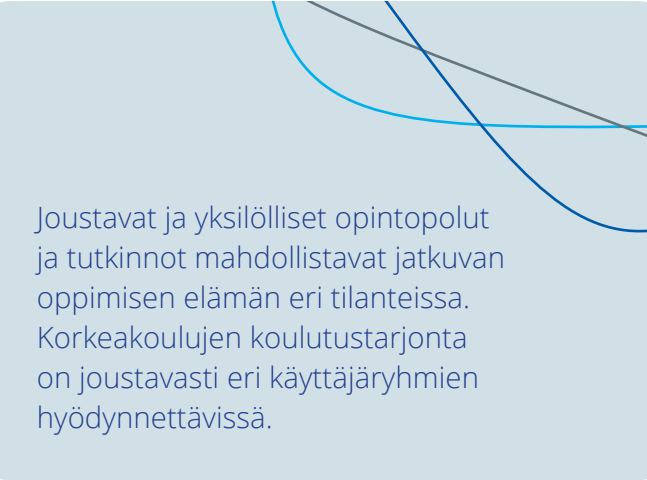
Kuva 18: Jatkuvan oppimisen ja yhteistyöopimusten opintopisteiden osuudet yliopistoittain vuosien 2015-2017 keskiarvona

Jatkuvan oppimisen osuuden nostaminen tukee korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision tavoitteita jatkuvan oppimisen kehittämisestä korkeakoulujen toiminnassa. Rahoitustekijä sisältäisi jatkossa avoimen korkeakoulutuksen, erikoistumiskoulutusten, erillisten opintojen sekä maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen opintopisteet. Yhteistyösopimusten opintopisteet sisältyisivät kokonaisuuteen omana 1 % osuutenaan. Tällä varmistetaan se, että muiden kuin tutkinto-opiskelijoiden opintosuoritusten ennakoitu lisääntyminen ei vaikuta heikentävästi korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoiden ristiinopiskelun kannusteisiin. Tutkinto-opiskelijoiden yhteistyöpisteiden rahoituskannusteet korkeakouluille 1 %-yksikön painotuksellakin ovat merkittävät ottaen huomioon toiminnan tämänhetkinen volyyymi.

Rahoitusmallin Jatkuva oppiminen –rahoitustekijän osaksi esitettävä yhteistyöopintojen rahoitustekijä (1 %) on signaali korkeakoulujen välisen yhteistyön tärkeydestä, osaamista vahvistavasta profiloitumisesta ja työnjaosta sekä opiskelijoiden monimuotoisten opintopolkujen mahdollistamisesta ja joustavoittamisesta. Yleistyvät konsortiorakenteet lisäävät sopimusperusteisten opintosuoritusten suorittamista korkeakoulujen kesken. Korkeakoulut ovat kehittämässä erilaisia yhteistyöalustoja, joihin useammat korkeakoulut tuottavat opintojaksoja opiskelijan valittavaksi. Alustojen toiminnassa on tarkoituksenmukaista, että korkeakoulut sopivat keskenään sisällöntuotannon ja opintojen toteutuksista sekä rahoituksesta. Työryhmä katsoo, että korkeakoulujen välisen yhteistyön syvällinen kannustin löytyy profiloitumista tukevasta työnjaosta, joka palkitsee parempana laatuna kestävänä taloudenpitona ja opiskelijoiden valinnan mahdollisuuksien lisääntymisenä. Yhteistyöjärjestelyihin liittyvästä resurssien vaihdosta korkeakoulut voivat sopia keskenään.

Korkeakoulujen kokonaisohjaus, muun muassa uusi yhteistyötä mahdollistava lainsäädäntö (940/2017) kannustaa ja mahdollistaa laajamuotoistakin korkeakoulujen opetus-

Joustavat ja yksilölliset opintopolut ja tutkinnot mahdollistavat jatkuvan oppimisen elämän eri tilanteissa. Korkeakoulujen koulutustarjonta on joustavasti eri käyttäjäryhmien hyödynnettävissä.

yhteistyötä. Korkeakoulujen välistä yhteistyötä on vahvasti edistetty yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeihin tehdyllä muutoksella. Sen mukaan korkeakoulun ei koulutusvastuunsa täyttämiseksi tarvitse enää järjestää kaikkea tutkintoihin pakollisina kuuluvia opintoja itse, vaan se voi hankkia oman opetuksen korvaavaa opetusta toiselta kotimaiselta yliopistolta tai ammattikorkeakoululta. Ehtona on, että opetusta antava korkeakoulu antaa kyseistä opetusta myös omille opiskelijoilleen sekä vaatimus siitä, että korkeakoulu antaa itse pääosan kunkin koulutusvastuunsa mukaisen tutkinnon ja alan opetuksesta itse. Kun korkeakouluilla ei ole enää veloitetta antaa päällekkäistä opetusta koulutusvastuusta johtuen, mahdollistetaan voimavarojen tehokkaampi käyttö. Muutos edistää yhteistyölähtöisen toimintatavan kehittämistä korkeakouluissa.

Työllistyminen ja työllistymisen laatu

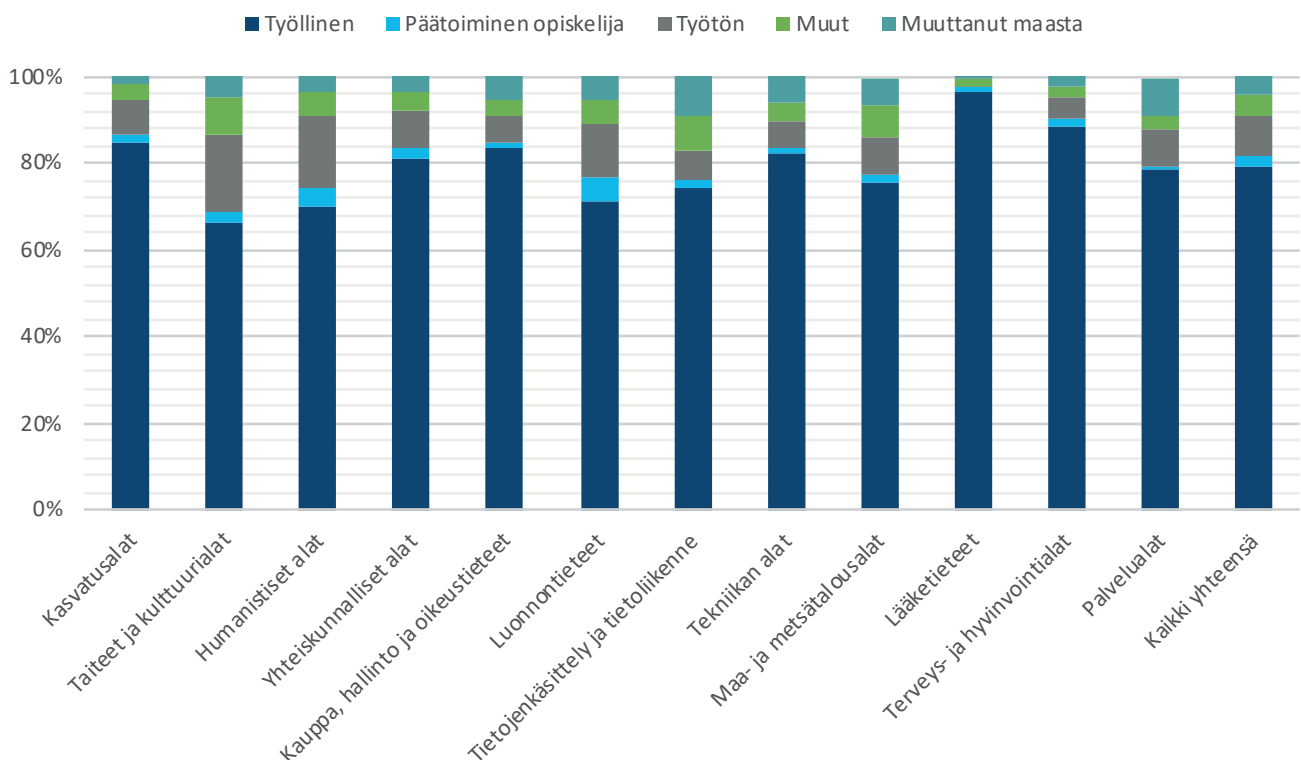
Työryhmä ehdottaa, että korkeakoulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja koulutuksen kohtaantoa työmarkkinatarpeisiin kuvaavaa Työllistyminen ja työllistymisen laatu -rahoitustekijää vahvistettaisiin korkeakoulujen rahoitusmalleissa. Työllistyminen ja työllistymisen laatu -rahoitustekijän osuudeksi ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa ehdotetaan 6 % ja yliopistojen rahoitusmallissa 4 %. Molemmilla sektoreilla puolet rahoitustekijästä jaettaisiin laadullista työllistymistä kuvaavan uraseurantakyselyn perusteella ja puolet Suomeen työllistyneiden tutkinnon suorittaneiden perusteella.

Työllistymisen ja työllistymisen laadun painotukseksi esitetään ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa 6 % (sopimuskaudella 2017-2020 4 %) ja yliopistojen rahoitusmallissa 4 % (sopimuskaudella 2017-2020 2 %) kokonaisrahoituksesta, mikä on kasvua sopimuskauden 2017-2020 rahoitusmallien painotuksista. Työllistymiseen ja työllistymisen laatuun perustuva rahoitustekijä on mallissa koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta kuvaava mittari. Työllistymisen rahoitustekijän osuuden nousulla vahvistetaan korkeakoulujen kannusteita kouluttaa työmarkkinoiden tarpeisiin vastaavia osaajia, jotka työllistyvät hyvin. Tällä hetkellä tutkinnon suorittaneista on vuosi valmistumisen jälkeen työllistyneenä noin 80 %. Ammattikorkeakoulusta valmistuneet työllistyvät hiukan yliopistosta valmistuneita paremmin. Alojen väliset erot työllistymisessä ovat suuria (ks. kuvat 18 ja 19).

Korkeakoulutettuja ja osaamista yhteiskunnan tarpeisiin ja muutosvoimaksi

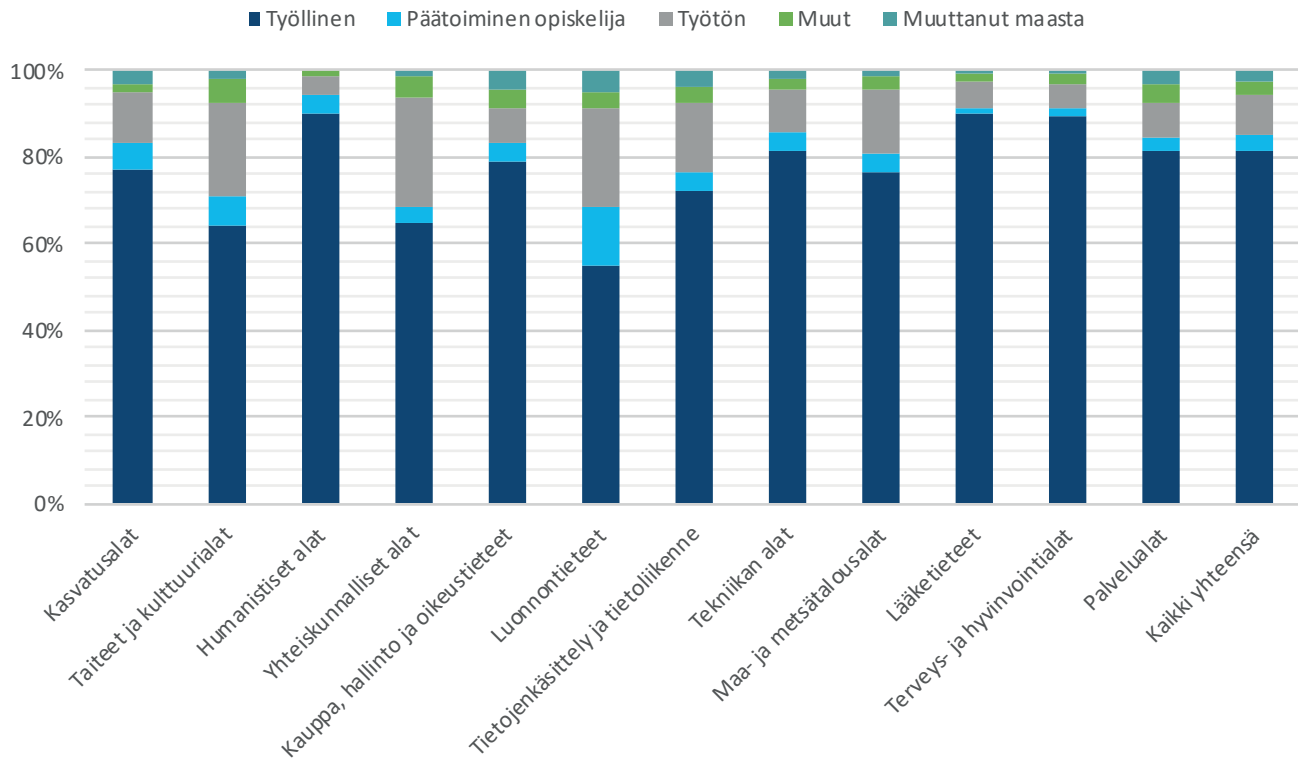
Työllistyminen ja työllistymisen laatu -rahoitustekijästä puolet ehdotetaan laskettavaksi sopimuskauden 2017-2020 rahoitusmallien työllistyminen rahoitustekijän periaatteella siten, että työllistymistä tarkastellaan valmistumista seuraavan vuoden lopussa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työllistymistekijän laskentaan otettaisiin yrittäjäksi työllistyneistä palkitseva kerroin 2. Tällainen kerroin on ollut ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa jo sopimuskaudella 2017-2020. Puolet rahoitustekijästä jaettaisiin tutkinnon suorittaneille kohdistettavan uraseurantakyselyn mukaisesti.⁴

Kuva 18: Vuosina 2013-15 ylemmän kk-tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuosi tutkinnon jälkeen

⁴ Työllistymisen laadun mittaamisesta korkeakoulujen rahoitusmalleissa, ks. työryhmän ehdotus laadullisen työllistymisen sisällyttämiseksi korkeakoulujen rahoitusmalleihin 1.1.2019 alkaen: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-454-2>

Kuva 19: Vuosina 2013-15 amk-tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuosi tutkinnon jälkeen

Muodostamalla työllistymistä kuvaava indikaattori yhdistelmänä määrällistä ja laadullista näkökulmaa pystytään toisaalta hyödyntämään työllistymisen näkökulmaa mahdollisimman lyhyellä seurantajaksolla rahoitusmallissa ja toisaalta ottamaan huomioon korkeakoulutettujen omat kokemukset useampi vuosi valmistumisensa jälkeen korkeakoulutuksensa tuottamasta osaamisesta työelämässä. Uraseuranta tukee korkeakoulun kehittämistyötä mahdollistamalla valmistuneille koulutuksen arvioinnin koko kyselyhetken asti ulottuvan työuran osalta. Uraseurannan sisällyttäminen laskentakriteeriin vahvistaa rahoitusmallin laadullista ulottuvuutta. Uraseurannalla on mahdollista tavoittaa myös ulkomaille työllistyneitä tutkinnon suorittaneita, mikä ei ole muilla työllistymisen seurantakriteereillä ja tietopohjalla mahdollista.

Uraseurannan laskennassa ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin rahoitustekijään sisällytettäisiin ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden vastaukset. Yliopistojen uraseurannassa kohderyhmään sisällytettäisiin kaikki ylemmän korkeakoulututkinnon ja lisäksi farmaseutin ja lastentarhanopettajan tutkinnon suorittaneet. Laskenta toteutettaisiin opiskelijapalautteen laskennassa käytettävää periaatetta vastaavasti laskemalla rahoitukseen vaikuttavien pisteiden vastausten yhteenlaskettu määrä.

Opiskelijapalaute

Työryhmä ehdottaa, että koulutukseen laatuun kannustavan opiskelijapalaute -rahoitustekijän painotus olisi 3 % ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleissa. Opiskelijapalaute -rahoitustekijä perustuu ammattikorkeakoulujen opiskelijapalautteen (AVOP) ja yliopistojen opiskelijapalautteen (kandipalaute) vastauksiin.

Ammattikorkeakoulujen opiskelijapalautteen (AVOP) ja yliopistojen opiskelijapalautteen (kandipalaute) vastauksiin perustuvan rahoitustekijän osuudet ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleissa esitetään pidettäväksi sopimuskauden 2017-2020 tasolla, 3 prosentissa kokonaisrahoituksesta. Opiskelijapalautteen laskentamekanismiin tai laskentaan vaikuttaviin kysymyksiin ei esitetä muutoksia verrattuna sopimuskauden 2017-2020 käytäntöihin.

Ammatillisessa opettajakoulutuksessa suoritettujen opintojen

Työryhmä esittää, että ammatillisessa opettajakoulutuksessa suoritettujen opintojen osuus ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa olisi 2 %.

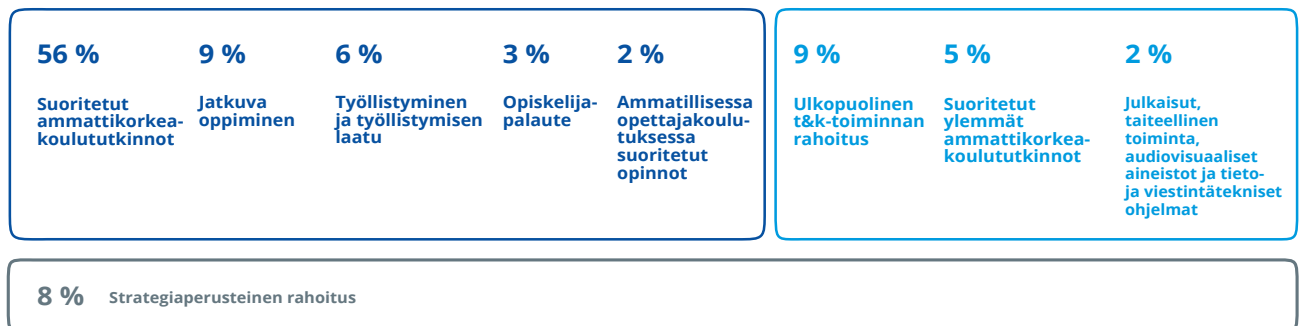
Työryhmän esitys ammatillisessa opettajakoulutuksessa suoritettujen opintojen rahoitustekijän sisällöstä ja sen painotuksesta on vastaava kuin sopimuskaudella 2017-2020 käytössä olevassa rahoitusmallissa. Rahoitustekijän

osuus olisi jatkossakin 2 % ja laskenta määräytyisi ammatillisessa opettajakoulutuksessa suoritettujen opintokokonaisuuksien määrän pohjalta. Ammattikorkeakoulujen yhteydessä toimivien ammatillisten opettajakorkeakoulujen tehtävänä on korkeakoulupedagogiikan kehittäminen. Korkeakoulupedagogiikalla on tärkeä asema opettajien osaamisen ja opetuksen laadun kehittämisessä.

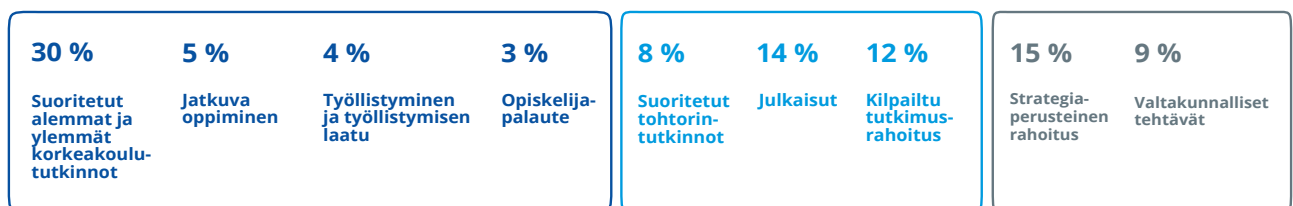
Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitustekijät

Työryhmä ehdottaa, että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan laskennallisesti määräytyvä osuus ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa vahvistuisi hieman ja olisi 16 %. Yliopistojen rahoitusmallissa tutkimusosion rahoitustekijöiden perusteella ehdotetaan jaettavan 34 % rahoitusmallilla jaettavasta valtionrahoituksesta. Korkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa kuvaavat laskentakriteerit ja niiden keskinäiset painotukset rahoitusmalleissa olisivat seuraavat:

Kuva 20: Työryhmän ehdotus ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliksi vuodesta 2021 lähtien.

Kuva 21: Työryhmän ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2021 lähtien.

Ammattikorkeakoulut: Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta

Ulkopuolinen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus

Työryhmä esittää ammattikorkeakoulujen ulkopuolisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusosuudeksi 9 %.

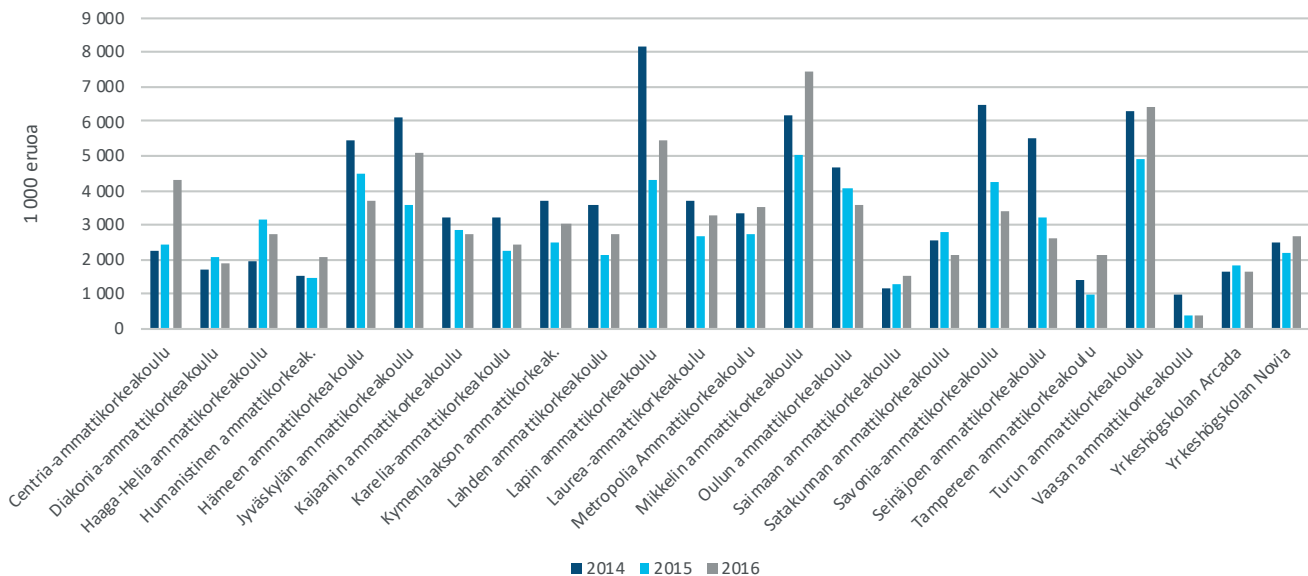
Ammattikorkeakoulujen ulkopuolisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitustekijän painotusta esitetään nostettavaksi yhdellä prosenttiyksilöllä sopimuskauden 2017-2020 rahoitusmalliin nähden. Ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan rahoitusosuuden nostamisella vahvistetaan kannustimia rahoituspohjan laajentamiseen ja yhteistyön vahvistamiseen ammattikorkeakoulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Rahoitustekijä luo osaltaan kannusteita ammattikorkeakoulujen aluevaikuttavuudelle, kansainvälisesti vetovoimaisten osaamiskeskittymien muodostumiselle ja

Vahva TKI-toiminta ja monimuotoinen korkeakoulutus yhteiskunnan ja elinkeinorakenteen muutosvoimina

sille, että korkeakoulujen vahva TKI-toiminta ja monimuotoinen korkeakoulutus toimivat yhteiskunnan ja elinkeinorakenteen muutosvoimina. Yhteiskunnan tki-intensiivisyyden vahvistamisessa ammattikorkeakoulujen luonteva rooli on erityisesti pk-yrityskentän aktivointi tki-toimintaan.

Työryhmä tunnisti tarpeen tehdä näkyväksi ammattikorkeakoulujen tki-toiminnan muodot sekä kehittää tki-toiminnan vaikuttavuuden erityispiirteet tunnistavia mittareita.

Kuva 22: Ammattikorkeakoulujen ulkopuolinen tutkimusrahoitus 2014-2016

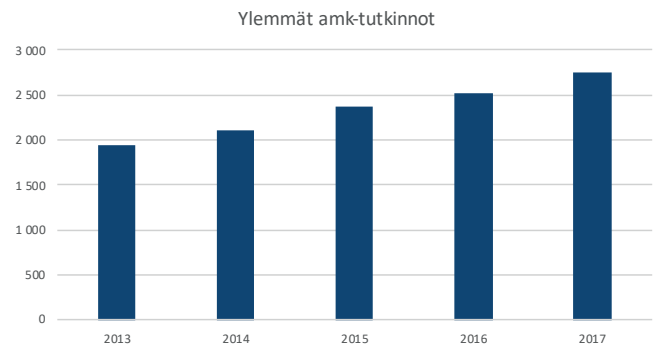
Suoritettut ylempät ammattikorkeakoulututkinnot

Työryhmä ehdottaa ylempien ammattikorkeakoulututkintojen painotukseksi 5 %. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot vahvistavat jatkuvan oppimisen ja työelämäyhteistyön näkökulmaa ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnassa.

Suoritettujen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen painotusta esitetään nostettavaksi yhdellä prosenttiyksiköllä sopimuskauden 2017-2020 rahoitusmalliin nähden. Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen rahoitusosuuden vahvistaminen vahvistaa jatkuvan oppimisen näkökulman huomioimista rahoitusmallissa, sillä ylempät ammattikorkeakoulututkinnot ovat luonteeltaan jo työkokemusta alalta omaaville suunnattuja, syvempää osaamista tuottavia tutkintoja, jotka toteutetaan työelämäyhteistyössä.

Rahoitustekijään lasketaan mukaan kalenterivuoden aikana ammattikorkeakoulussa suoritettut ylempät ammattikorkeakoulututkinnot. Ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja ei esitetä painotettavaksi alakohtaisilla- tai muilla kertoimilla.

Kuva 23: Ylemmät amk-tutkinnot

Julkaisut, taiteellinen toiminta, audiovisuaaliset aineistot sekä tieto- ja viestintätekniiset ohjelmat

Työryhmä ehdottaa Julkaisut, taiteellinen toiminta, audiovisuaaliset aineistot sekä tieto- ja viestintätekniiset ohjelmat –rahoitustekijän (myöhemmin ”julkaisutekijä”) painotukseksi 2 %. Julkaisutekijän muodostaisivat opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisutiedonkeruun luokkien A-F, I julkaisut. Vision tavoitteiden tukemiseksi ja eurooppalaiset tieteen kehityssuunnat huomioon ottaen työryhmä ehdottaa, että julkaisutekijällä luodaan kannusteita avoimen julkaisemisen käytäntöihin. Työryhmä ehdottaa, että käyttöön otettaisiin kerroin 1,2 avoimesti saatavilla oleville luokkien A-E julkaisuille.

Työryhmän ehdottama painotus julkaisutekijälle (2 %) ja rahoitustekijässä huomioitavat julkaisuluokat A-F ja I ovat samat kuin sopimuskauden 2017-2020 rahoitusmallissa.

Kukin eri julkaisutyypin julkaisu tuottaa rahoituslaskentaan yhden julkaisupisteen eikä eri luokkien julkaisuja painoteta. Uutena elementtinä julkaisutekijään esitetään avoimuuteen kannustavaa kerrointa luokkien A-E julkaisuille. Avoimesti saatavilla olevat (open access, hybridijulkaisukanava ja rinnakkaistallennetut) julkaisut huomioitaisiin kertoimella 1,2.

Yliopistot: Tutkimus

Suoritettut tohtorintutkinnot

Työryhmä esittää, että suoritettut tohtorintutkinnot olisi yliopistojen rahoitusmallin rahoitustekijä 8 % painotuksella.

Työryhmä katsoo, että yliopistojen tutkimustoiminnassa ja tutkimuksen uudistumispotentiaalin kannalta tohtorintutkintoa suorittavilla on edelleen merkittävä asema. Suoritettujen tohtorintutkintojen osuuteen rahoitusmallissa esitetään kuitenkin laskua nykyisestä 9 %:n osuudesta 8 % tasolle. Tohtorintutkintojen määrään ei ole työmarkkinakäynnän näkökulmasta merkittäviä kasvupaineita ja määrän kasvattamisen sijaan huomiota on syytä kiinnittää tohtorintutkinnon suorittamisen jälkeisen tutkijanuran kehittämiseen muuallakin kuin yliopistoissa. Tohtorintutkintojen mää-

rä onkin pysynyt viime vuodet suhteellisen vakaana. Vuonna 2017 suoritettiin 1 750 tohtorintutkintoa vuosien 2014-2016 tutkintomäärien ollessa hieman yli 1 850 tutkintoa. Yksittäisestä tohtorintutkinnosta saatava rahoituskompensatio on 8 % rahoitusosuudellakin merkittävä.

Tohtorintutkintojen tutkintotavoitteen esitetään säilyvän tohtorintutkinnoissa yliopistokohtaisena, ei aloittain sovituksi. Tällöin laskettaessa tohtorintutkintojen perusteella määräytyvää valtionrahoitusta yliopiston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön välisissä sopimuksissa yliopistokohtaisesti sopiman tohtorintutkintojen tavoitteen yli tuotetuista tutkinnoista ei maksettaisi valtionrahoitusta.

Julkaisut

Työryhmä ehdottaa, että yliopistojen julkaisut olisivat rahoitusmallin rahoitustekijä 14 % painotuksella. Vision tavoitteiden tukemiseksi ja eurooppalaiset tieteen kehityssuunnat huomioon ottaen työryhmä ehdottaa, että julkaisut rahoitustekijällä luodaan kannusteita avoimen julkaisemisen käytäntöihin. Avoimesti saatavat vertaisarvioituid julkaisut julkaisuluokissa A ja C saisivat kannustekertoimen 1,2.

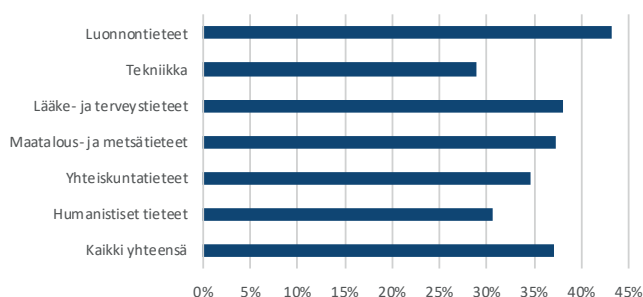
Työryhmä ehdottaa julkaisujen rahoitusosuuteen pienentä lisäystä siten, että tekijän rahoitusosuus olisi jatkossa 14 % (sopimuskaudella 2017-2020 13 %). Julkaisuja painotetaan kertoimilla hyödyntäen Tieteellisten seurain valtuuskunnan ylläpitämää julkaisuforumiluokitusta (kts. liite 2: Rahoitusmallien indikaattorien määritelmät). Tieteelliset julkaisut ovat yliopistojen tutkimustoiminnan keskeinen tuotos, vaikuttavuuden tekijä ja laadun mittari. Julkaisujen laatua painottava rahoitusohjaus kannustaa osaltaan yliopistoja tohtorintutkimusten jälkeisen tutkimuksen vahvistamiseen, tutkijanuran kehittämiseen sekä tiedeyhteisön tunnustamaan, laadultaan ja vaikuttavuudeltaan parhaan julkaisuutoimintaan.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision mukaisesti digitaalisuus ja avoimuus uudistavat opetusta, oppimista, tutkimus- ja innovaatiotoimintaa sekä korkeakouluja ja avaavat uusia vaikuttavuuden kanavia. Avoimuus on vahvasti myös eurooppalaisen tutkimuspolitiikan keskiössä. Eurooppalaiset tutkimusrahoittajat ovat pääsääntöisesti asettamassa avoimen julkaisemisen tutkimusrahoituksen ehdoksi.

Vision tavoitteiden tukemiseksi ja eurooppalaiset tieteen kehityssuunnat huomioon ottaen työryhmä esittää, että julkaisut rahoitustekijällä luodaan kannusteita avoimen julkaisemisen käytäntöihin. Vertaisarvioitujen tieteellisten julkaisujen (julkaisuluokat A vertaisarvioituid julkaisut ja C Tieteelliset kirjat (monografiat)) osalta avoimesti saatavilla olevia julkaisuja painotettaisiin kertoimella 1,2. Muissa luokissa julkaisujen avoimuutta ei yliopistojen rahoitusmallissa huomioitaisi. Avoin saatavuus tarkoittaa sitä, että julkaisu on merkitty OKM:n tiedonkeruussa joko ”open access -julkaisukanavassa ilmestyneeksi”, ”hybridijulkaisukanavassa ilmestyneeksi avoimeksi julkaisuksi” tai ”rinnakkaistallennetuksi”.

Maailmantalouden muutosvoimia hyödynnetään. Korkeakoulujen avoimet toimintatavat ja vahvistuva kansainvälisyys avaavat vaikuttavuudelle uusia kanavia.

Kuva 24: Avoimesti saatavilla olevat julkaisut 2017 (julkaisutyypit A ja C, julkaisufoorumitasot 1-3)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisutiedonkeruun määritelmää avoimen julkaisemisen osalta uudistettiin vuoden 2016 tiedonkeruussa. Uusien määritelmien mukaan vuoden 2017 yliopistojen tiedonkeruussa vertaisarvioituidista julkaisuista avoimesti saatavilla oli 40 % (20 % OA-lehdissä, 8 % hybridilehdissä ja 12 % rinnakkaistallennettuja). Luvut ovat samalla tai hieman pienemmällä tasolla kuin verrokkimaissa (Ruotsi, Hollanti), joten tiedonkeruu näyttäisi tuottavan oikean kuvan OA-julkaisemisen volyyminä.

Työryhmä painottaa, että avoimuus tutkimuksessa ja opetuksessa tarkoittaa myös paljon muuta kuin avointa julkaisemista, esim. tutkimusdatan avointa julkaisemista. Avoimuus voi kehittyä esimerkiksi tutkijanuraa edistäväksi ansioksi, joka huomioidaan esim. rekrytoinneissa ja henkilöstöpolitiikassa sekä tutkimusrahoituksen jakamisessa.

Kilpailtu tutkimusrahoitus

Työryhmä ehdottaa, että yliopistojen saama kilpailtu tutkimusrahoitus olisi rahoitusmallin rahoitustekijä 12 % painotuksella. Tästä kokonaisuudesta 6 % jaettaisiin kansainvälisen kilpaillun tutkimusrahoituksen määrän perusteella ja 6 % kotimaisten tutkimusrahoituksen (SA, BF) sekä kotimaisen ja kansainvälisen yritysrahoituksen perusteella.

Työryhmä katsoo, että rahoitusmallin on luotava selkeitä kannusteita vision tavoitteiden mukaisesti yliopistojen nykyistä vahvemmalle elinkeinoelämäyhteistyölle, kansainvälisesti vetovoimaisten osaamiskeskittymien muodostumiselle, vahvistuvalle laadulle ja vaikuttavuudelle sekä kansainvälisyydelle. Yliopiston kyky saada kilpailtua tutkimusrahoitusta tai yritysrahoitusta kuvaa välillisesti näitä tekijöitä.

Maailmanlaajuisena trendinä voidaan nähdä hallitusten toimenpiteet, joilla rohkaistaan korkeakouluja vahvistamaan yhteyksiään elinkeinoelämään ja avautumaan laajemminkin yhteiskuntaan (vrt. esim. EUA autonomiaselvitys, U21-ranking, WEF).

Kansainväliseen kilpailtuun tutkimusrahoitukseen esitetään nykyisestä huomattavaa rahoitusosuuden kasvua. Rahoitusosuudeksi esitetään 6 % (voimassa olevassa mallissa 3 %). Rahoitusosuuden nostamisella vahvistetaan kannustimia rahoituspohjan laajentamiseen ja monipuolistamiseen kansainvälisistä lähteistä sekä tuetaan yliopistojen kansainvälistymistä.

Taulukko b:

Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimusrahoituslähteet vuonna 2016 (milj. euroa).

Lähde: Vipunen, tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tiedonkeruuseen

	Yliopistot	Ammattikorkeakoulut	Tutkimuslaitokset
Suora budjettirahoitus	626	65,0	162
Omat varat	20	-	-
Yhteensä	646	65,0	162
Suomen Akatemia	289	0,7	31
Tekes	103	8,1	45
Ministeriöt	33	21,0	33
Kunnat	11	3,7	4
Muu julk. rah.	11	3,3	6
Kotim. rahastot ja säätiöt	51	3,9	9
Ulkom. rahastot, säätiöt ja järjestöt	6	0,04	6
Kotim. yritykset	41	7,0	44
Ulkom. yritykset	14	0,2	22
EU-tutkimusrahoitus	62	3,8	48 ⁵
EU-rakennerahastot	14	24,7	
Muu ulkom. rahoitus	13	0,5	5
Ulkop. yhteensä	648	77,0	253
Tutkimusrahoitus yht.	1 294	142	415

Kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus sisältää suoraan EU:lta tulevan puiteohjelmärahoituksen tai muun laadullisesti kilpaillun EU-rahoituksen, ulkomaiset rahastot ja säätiöt, kansainväliset järjestöt sekä muun ulkomaisen rahoituksen. Edellä mainittujen rahoituslähteiden laskennassa ei huomioida EU:n rakennerahastorahoitusta.

Kotimaisen tutkimusrahoituksen (SA, BF) sekä kotimaisen ja kansainvälisen yritysrahoituksen (aiemmin muu kilpailtu tutkimusrahoitus) rahoitusosuuden esitetään pysyvän ennallaan 6 %:ssa. Sopimuskaudella 2017-2020 käytössä olevan rahoitustekijän laskentaan ei esitetä sisällöllisiä

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kansainvälinen yhteistoiminta edelläkävijäverkostoissa vahvistaa korkeakoulujen laatua ja Suomen vetovoimaisuutta.

muutoksia. Tekijä sisältää Suomen Akatemialta, Business Finlandilta sekä kotimaisilta ja kansainvälisiltä yrityksiltä tulevan rahoituksen.

Koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet

Työryhmä ehdottaa, että koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden rahoitusosuus ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa olisi 8 % ja yliopistojen mallissa 24 %.

**8 %
AMK**

8 %

Strategiaperusteinen rahoitus

- Osio A. Ammattikorkeakoulun strategiaa tukevat toimenpiteet ml. profiilinmukainen kansainvälisyys
- Osio B. Hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähtevät korkeakoulu- ja tiedepolitiittiset tavoitteet
- Pääpaino osiolla A

**24 %
Yliopisto**

15 %

Strategiaperusteinen rahoitus

- Osio A. Yliopiston strategiaa tukevat toimenpiteet ml. profiilinmukainen kansainvälisyys
- Osio B. Hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähtevät korkeakoulu- ja tiedepolitiittiset tavoitteet
- Pääpaino osiolla A

9 %

Valtakunnalliset tehtävät

- Valtakunnalliset erityistehtävät, harjoittelukoulut, Kansalliskirjasto, Taideyliopisto, yliopistokeskukset

⁵ Tutkimuslaitosten EU-rahoitus yhteensä

4.1. Strategiaperusteinen rahoitus

Työryhmä ehdottaa, että strategiaperusteisen rahoituksen osuutta korkeakoulujen rahoitusmalleissa lisätään. Strategiaperusteisen rahoituksen osuus ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa olisi 8 % ja yliopistojen mallissa 15 %. Strategiaperusteista rahoitusosuutta kehitettäisiin siten, että korkeakoulun omalle strategiatyölle tulisi vahvemmat tulevaisuussuuntautuneet kannusteet ja strategiaperusteisen rahoituksen läpinäkyvyys lisääntyisi.

Strategiaperusteinen rahoitus jakaantuisi ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleissa kahteen osioon, joiden toimenpiteitä ovat osiossa a) korkeakoulun strategiaa tukevat toimenpiteet ja osiossa b) hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähtevät korkeakoulu- ja tiedepoliittiset tavoitteet. Pääosa strategiaperusteisesta rahoituksesta kohdistuisi ammattikorkeakoulun tai yliopiston omaa strategiaa ja uudistumista tukeviin toimenpiteisiin.

Korkeakoulujen strategiaa tukeva osuus kohdennettaisiin korkeakoulujen yhtenäiselle strategiakaudelle 2021-2030 laadittujen strategioiden pohjalta kaksivaiheisessa prosessissa. Hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähtevä strategiaperusteisen rahoituksen osio rakennettaisiin korkeakouluja uudistavien ja vaikuttavuutta vahvistavien ohjelmien muotoon.

Työryhmä ehdottaa, että strategiaperusteisen rahoituksen osuus nostetaan ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa 8 %:iin (aiemmin 5 %) ja yliopistojen mallissa 15 %:iin (aiemmin 12 %). Työryhmä katsoo, että tulevaisuussuuntautunut strategiaperusteinen rahoitus ja sen osuuden nosto yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmalleissa tukee korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 vision tavoitetta ohjaus- ja rahoituskäytännöistä, jotka vahvistavat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen dynaamisen kehityksen sekä erilaistumisen koulutuksessa ja tutkimuksessa ja innovaatiotoiminnassa.

Strategiaperusteinen rahoitus jakautuisi kahteen osioon. Toisella osiolla tuettaisiin ammattikorkeakoulun tai yliopiston omaa strategiaa ja uudistumista tukevia toimenpiteitä. Toisella osiolla edistettäisiin hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähteviä korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita. Pääosa rahoituksesta kohdistuisi korkeakoulun omaa strategiaa ja uudistumista tukeviin toimenpiteisiin. Ehdotus vahvemmassa strategiaperusteisen rahoituksen painotuksesta perustuu luottamukseen korkeakouluihin vastuullisina ja viisaina toimijoina, uudistajina ja ratkaisujen tuottajina. Työryhmä katsoo, että nopeasti muuttuvassa maailmassa korkeakoulun oman strategisen kehittämisenä-kemyn tukeminen tuottaa parhaan lopputuloksen ja korkeakoulu yhteisön sitoutumisen kehittämistyöhön.

Osio A Korkeakoulujen strategioita tukevat toimenpiteet

Korkeakoulujen strategiaa tukeva osuus kohdennettaisiin korkeakoulujen yhtenäiselle strategiakaudelle 2020-2030 laadittujen strategioiden pohjalta. Korkeakoulujen strategiatyötä tuettaisiin vahvistamalla laajapohjaista yhteistä keskustelua korkeakoululaitoksen ja sidosryhmien kanssa. Rahoituksen perusteissa huomioitaisiin korkeakoulun strategiaa eteenpäin vievät keskeiset toimenpiteet (esim. vahvuusalueet, profiloituminen, osaamiskeskittymät). Strategiaperusteisesta rahoitusosuudesta sovittaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välillä kaksivaiheisessa prosessissa.

Korkeakoulujen strategiakausi yhtenäistyisi. Seuraavan korkeakoulujen nelivuotisen sopimuskauden neuvottelut käytäisiin ja strategiaperusteinen rahoitus kohdennettaisiin korkeakoulujen vuosille 2021–2030 laatimien strategioiden pohjalta. Kymmenvuotinen strategiakausi ja strategisen rahoituksen näkymä mahdollistavat pitkäjänteisen ja kunnianhimoisen kehittämistyön korkeakouluissa. Korkeakoulun strategiaperusteisen rahoituksen perusteissa huomioitaisiin korkeakoulun strategiaa eteenpäin vievät keskeiset toimenpiteet (esim. vahvuusalueet, profiloituminen, osaamiskeskittymät ja näiden kansainväliset kytkennät). Sopimuksiin kirjattaisiin toimenpiteille läpinäkyvyyttä lisäävät investoin-

Luovuutta, dynamiikkaa ja toimintamahdollisuuksia korkeakouluille

tisuunnitelmat sekä tulevaisuussuuntautuneet seurantaindikaattorit, joille sovittaisiin tavoitetasot ja toteutumisen seuranta. Vaikuttavuuden mittaaminen olisi osa tätä kokonaisuutta. Strategiaperusteisen rahoituksen pitkäjänteisessä kohdentamisessa otetaan hallittu, luottamukseen perustuva riski. Opetus- ja kulttuuriministeriö varmistaa sopimuskauden aikana, että korkeakoulu on käynnistänyt tai edennyt sopimuksen mukaisissa toimenpiteissä. Mahdolliset poikkeamat sovittujen tavoitteiden toteutumisessa tai toimenpiteiden ajoituksessa perusteellaan. Korkeakouluille tulee tarjota mahdollisuus myös korjaaviin toimenpiteisiin.

Työryhmä esittää, että kansainvälinen toiminta on lähtökohtana korkeakoulujen kehittämistyössä. Korkeakouluja kannustetaan toiminnan läpileikkaavaan kansainvälisyyteen huomioimalla korkeakoulujen omat kansainvälisen toiminnan painotukset ohjauksessa ja rahoituksessa.

Vision lähtökohtana on kansainvälisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksien parantuminen ja kytkeytyminen globaaleihin edelläkävijäverkostoihin. Kansainvälisyyden edistäminen ei voi rakentua yksittäisten rahoitusmallimittareiden varaan, vaan lähtökohtana tulee olla kansainvälistymisen ymmärtäminen korkeakoulujen toiminnan läpäisevänä toimintatapana. Kansainvälistyminen edistämässä toiminnan laatu on ensisijainen tavoite. Kansainvälinen opiskelija- ja harjoittelijaliikkuvuus ehdotetaan poistettavaksi mallista. Lähtökohtana on, että kansainvälinen toiminta läpäisee koko korkeakoulun. Tavoitteena on, että korkeakoulut vahvistavat kansainvälistä liikkuvuutta siten, että kaikkiin koulutusohjelmiin sisällytetään kotimaassa tai ulkomailla suoritettu kansainvälistymisjakso.

Korkeakoulujen strategiaperusteisen rahoituksen perusteena oleva pitkäjänteinen ja kunnianhimoinen kehittäminen edellyttää kansainvälistymistä. Esimerkiksi profiloituminen ja osaamiskeskittymien rakentaminen ei voi tapahtua pelkästään kansallisista lähtökohdista. Vision mukaisesti edelläkävijäverkostoihin pääsy edellyttää vahvaa kansainvälistä otetta korkeakoulujen kehittämistyössä. Yliopistojen profiloituminen vahvuusalueilleen tulisi olla sellaista, että se olisi myös Euroopan ja globaalien korkeakoulutusalueen mittakaavassa edukseen erottuva ja houkutteleva. Myös eri rahoituslähteiden aiempaa monipuolisempi hyödyntäminen edellyttää korkeakouluilta uudenlaista asennetta kansainvälisyyteen. Muun muassa visiovalmisteluun kytkeytyvillä lainsäädäntömuutoksilla on annettu mahdollisuuksia kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla toimimiseen ja sitä kautta lisäresurssien saamiseen kansalliseen koulutusjärjestelmään (esim. tilauskoulutustoiminta). Korkeakoulut voivat omassa strategiatyössään painottaa kansainvälistymisen eri näkökulmia, jolloin ne voidaan huomioida myös strategioiden toimeenpanon seurannassa, ja korkeakoulun tärkeinä pitämille kansainvälistymisen muodoille voidaan asettaa seurantaindikaattoreita. Esitetyssä strategiaperusteisen rahoituksen kokonaisuudessa kansainvälisyys ja kansainvälistyminen huomioitaisiin rahoitusmallissa monipuolisemmin kuin tähän saakka on tehty, kun kansainvälistyminen on nähty pääasiassa opiskelijoiden ja henkilöstön liikkuvuuden sekä ulkomaisen tutkimus- ja opetushenkilöstön kautta.

Korkeakoulujen toimintatavat takaavat laadun, tuottavuuden ja vaikuttavuuden jatkuvan parantamisen.

Työryhmä esittää kaksivaiheista strategioiden valmisteluprosessia, jolla myötävaikutetaan korkeakoulujen keskinäiseen yhteistyöhön ja yhteen sovitetaan strategiasuunnitelmia.

Korkeakoulujen strategiatyötä tuettaisiin vahvistamalla laajapohjaista yhteistä keskustelua korkeakoululaitoksen ja sidosryhmien kanssa. Vuonna 2018 toteutetulla yliopistojen jatkuvan oppimisen edistämiseen liittyvällä yhteiskehittämisprosessilla pilotoidaan vuorovaikutteista prosessia, joka tähtää korkeakoulujen oman strategiatyön vahvistamiseen ja entistä avoimempaan vuoropuheluun korkeakoulujen, sidosryhmien ja ministeriön välillä.

Vuoropuheluun perustuvalla kaksivaiheisella strategioiden valmisteluprosessilla myötävaikutetaan korkeakoulujen keskinäiseen yhteistyöhön ja yhteen sovitetaan strategiasuunnitelmia. Strategiaperusteisesta rahoituksesta muodostuu korkeakouluille kannuste tehdä yhteistyössä profilointia ja siihen perustuvaa työnjakoa. Korkeakouluverkostossa tuotettu osaaminen rikastuu yhteisen prosessin tuloksena.

Korkeakoulujen yhtenäinen strategiakaus ja mahdollisuus nähdä toistensa strategia-aineistot ja yhteistyössä tai korkeakoulukohtaisena jatkotyönä tältä pohjalta viimeistellä strategiaperusteisen rahoituksen esitystään parantaa myös strategiarahoituksen myöntämisen läpinäkyvyyttä.

Työryhmä ehdottaa, että korkeakoulujen strategiatyön tueksi ja strategioiden realistisuuden arviointiin käytetään tilasto- ja arviointiaineistoa. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Akatemia kehittävät tietopohjaa ja tuottavat dataa tähän tarkoitukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Akatemia tuottavat dataa korkeakoulujen strategiatyön tueksi. Em. data tuo uskottavuutta strategioiden realistisuuden arviointiin. Suomen Akatemian laatima Tieteen tila-raportti muutetaan määrävuosin toteutuvaksi rullaavaksi tutkimuksen arvioinniksi. Strategiarahoituksen myöntämisen läpinäkyvyyttä parantaa prosessin kaksivaiheisuus, jossa korkeakoulut näkevät toistensa strategia-aineistot ja yhteistyössä tai korkeakoulukohtaisena jatkotyönään hiovat tältä pohjalta strategiaperusteisen rahoituksen esitystään.

Nykytilan tarkastelua datan pohjalta hyödynnetään jatkossa entistä vahvemmin myös Suomen Akatemian rahoituksen kohdentamisessa. Työryhmä katsoo, että tavoiteltavaa olisi Suomen Akatemian laatiman Tieteen tila-raportin muuttaminen määrävuosin toteutuvaksi rullaavaksi tutkimuksen arvioinniksi. Lisäksi tarkastellaan Suomen Akatemian rahoitushakujen aikataulujen yhteensopivuutta yliopistojen strategiaperusteisen rahoituksen kanssa.

Osio B Hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähtevät korkeakoulu- ja tiedepoliittiset tavoitteet

Työryhmä esittää, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen strategiaperusteisen kokonaisuuden toinen osio olisi hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston tavoitteista lähtevä strategiaperusteisen rahoituksen osio. Osio rakennettaisiin korkeakouluja uudistavien ja vaikuttavuutta vahvistavien ohjelmien muotoon. Ohjelmilla tuettaisiin esim. uusia avauksia sekä kohdennettaisiin lisäpanostukset tunnistetuihin tarpeisiin kuten esimerkiksi hallituskauden kasvu- tai nouseville aloille kohdennetut lisäpanostukset tai valtakunnallisesti merkittävät koulutuslaajennukset.

Suomen hyvinvointi ja kilpailukyky perustuvat korkeaan osaamiseen ja tuottavuuteen, kestäväan kasvuun ja jatkuvaan uudistumiseen.

4.2. Yliopistojen valtakunnalliset tehtävät

Työryhmä ehdottaa, että yliopistojen valtion rahoituksessa otetaan jatkossakin huomioon valtakunnallisia tehtäviä. Valtakunnallisten tehtävien rahoitusosuutta esitetään nostettavaksi 9 %:iin (aiemmin 7 %).

Valtakunnallisten tehtävien rahoitusosuuden kasvun taustalla on aiemmin rahoitusmallissa alakohtaisessa rahoitusosuudessa huomioitu Taideyliopiston rahoitustason nosto. Taideyliopiston rahoitustaso turvataan osana valtakunnallisia tehtäviä. Tutkintojen alakohtaisten kertoimien kautta tätä ei voida ottaa huomioon kuin pieneltä osin, koska yksittäisten tutkintojen painoarvo ei voi nostaa kohtuuttomasti ja kertoimen kautta rahoitus kanavoituu kaikille ao. alaryhmän yliopistoille.

Tavoitteena on valtakunnallisten tehtävien määrän vähentäminen ottaen huomioon rahoitusmalliin ehdotettavat muutokset ja vuosien 2013-2016 aikana käyttöön otetut Suomen Akatemian uudet rahoitusinstrumentit, kuten infrastruktuurirahoitus, tutkimuksen huippuyksikkörahoitus ja tutkimuksen profiloitumisrahoitus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää sopimuskauden alussa yliopistoja kuultuaan valtakunnallisten tehtävien perusteella määräytyvästä rahoitusosuudesta. Tähän rahoitusosuuteen kuuluvat toiminnot tai infrastruktuurit, joilla on erityistä valtakunnallista koulutus-, tutkimus- tai sivistyspoliittista merkitystä, Kansalliskirjaston, Taideyliopiston ja harjoittelukoulujen rahoitusta sekä yliopistokeskusten koordinoitua rahoitusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtakunnallisiin tehtäviin pääsääntöisesti vain osarahoitusta. Yliopistoilla on tehtävästä lisäksi omavastuu. Tehtävien omarahoitusosuus määritellään tapauskohtaisesti ottaen huomioon mm. laskennallisen rahoituksen kautta määräytyvä rahoitusosuus, yliopiston muun toiminnan ja digitalisaation tuottamat synergiaedut ja tarve rakenteelliseen uudistamiseen sekä mahdollisuudet täydentävän rahoituksen hankkimiseen.

5. Muu opetus- ja kulttuuriministeriöstä ammattikorkeakouluille ja yliopistoille kohdennettava rahoitus

Työryhmän valmistelun pohjalta korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision toimeenpanoon liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 152/2018) ehdotetaan säädettäväksi, että opetus- ja kulttuuriministeriö voisi jatkossa myöntää ammattikorkeakouluille ja yliopistoille laskennallisin perustein määräytyvän perusrahoituksen ja tuloksellisuusrahoituksen lisäksi myös muuta lakisääteisten tehtävien hoitamiseen kohdennettua harkinnanvaraista rahoitusta. Näin ministeriöstä korkeakouluille kohdennettava rahoitus olisi pääsääntöisesti yliopistolain tai ammattikorkeakoululain perusteella määräytyvää.

Korkeakoulujen laskennallisin perustein määräytyvä perusrahoitus on tulosperusteista, mutta erillinen tuloksellisuusrahoitus mahdollistaa tarvittaessa esimerkiksi palkintotyypin palkitsemisen.

Harkinnanvaraisessa rahoituksessa on kyse valtioneuvoston tai ministeriön ennalta päättämistä määräaikaista kehittämis-, kokeilu- ja käynnistämishankkeista, joilla pyritään pysyviin toiminnallisiin ja rakenteellisiin muutoksiin. Harkinnanvaraista rahoitusta ei voida sisällyttää osaksi korkeakoulujen laskennallista perusrahoitusta, koska tarpeita harkinnanvaraiseen rahoitukseen voi syntyä myös kesken hallituskauden. Laskennallinen perusrahoitus perustuu ennalta määriteltyihin laskentakriteereihin ja näiden keskinäisiin painotuksiin. Korkeakouluille nykyisin valtioneuvoston ehtojen mukaisesti myönnettävät hankerahoitukset siirrettäisiin korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot -momentilta yliopistolain tai ammattikorkeakoululain mukaiseksi harkinnanvaraiseksi rahoitukseksi, joka ei siis enää jatkossa olisi valtioneuvoston tarkoittamaa rahoitusta. Korkeakouluille olisi edelleen myös mahdollisuus myöntää myös valtioneuvoston mukaisia avustuksia.

Tällä hetkellä korkeakoulut ovat voineet saada rahoitusta samaan asiakokonaisuuteen sekä osana korkeakoulujen valtionrahoitusta että valtioneuvostuksena myönnettävänä hankerahoituksena. Esitettävä muutos vähentäisi hallinnollista työtä korkeakouluissa ja opetus- ja kulttuuriministeriössä ja lisäisi rahoituksen läpinäkyvyyttä.

Harkinnanvarainen rahoitus eriteltäisiin korkeakoulujen valtionrahoituksen määrärahamomentin alajaottelussa. Momentin selvitysosassa voitaisiin tarvittaessa kertoa, mihin kokonaisuuksiin harkinnanvarainen rahoitus on tarkoitus kohdentaa. Rahoitus kohdennettaisiin korkeakouluille vuotuisessa valtionrahoituspäätöksessä tai sen täydennyksenä.

Harkinnanvaraisen rahoituksen tavoitteet ja kohdentamisessa käytettävät kriteerit määritellään hakuilmoituksessa tai korkeakouluille annettavan muun ohjeistuksen osana. Ammattikorkeakoululain 45 §:n ja yliopistolain 51 §:n mukaan korkeakoulujen tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle sen määräämät koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin sekä muut seurannan ja ohjauksen edellyttämät tiedot ministeriön päättämällä tavalla. Harkinnanvaraisen rahoituksen tuloksia ja vaikuttavuutta seurataan osana korkeakoulujen toiminnan vuosiraportointia. Ministeriö voi edellyttää myös yksityiskohtaisempaa erillisraportointia, jonka sisällöstä kerrotaan rahoituspäätöksen yhteydessä. Korkeakoulujen taloushallinnon koodistossa on määritelty periaatteet, joiden mukaisesti korkeakoulut järjestävät taloushallintonsa sekä yhtenäisen tilinpäätösraportointinsa.

Ammattikorkeakouluille ja yliopistoille korvataan arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä niiden muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus niille aiheutuneista kustannuksista.

6. Rahoitusohjauksen kehittämistarpeita ja rahoitusmallimuutosten vaikutusten arviointia

Korkeakoulujen vaikuttavuus. Kantava teema rahoitusmallien uudistamisessa on korkeakoulujen laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen. Rahoitusmalli ei ole kaikkea korkeakoulujen toimintaa määrittävä tekijä eikä se voi sisältää indikaattoreita kaikille korkeakoulujen laadukkaan toiminnan osille. Esimerkiksi monimuotoinen ja monipuolinen yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja yhteistyö elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan kanssa on osa kaikkien korkeakoulujen tavoitteistoa, vaikka sille ei ole erillistä indikaattoria rahoitusmallissa.

Työryhmä katsoo, että työtä korkeakoulujen vaikuttavuutta kuvaavan tietopohjan vahvistamiseksi tulee jatkaa. Mahdollisia hyviä käytäntöjä ja kansalliseen tiedonkeruuseen otettavia seurantamittareita voi kehittyä työryhmän esittämässä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen uudistuvassa strategiaperusteisen rahoituksen prosessissa.

Hyvinvoiva korkeakoulu yhteisö. Vaikuttavuuden tavoin hyvinvoiva työ- ja opiskeluyhteisö on korkeakouluille yhteinen keskeinen asia, vaikka henkilöstönäkökulmaan keskittyvää tekijää ei ole rahoitusmallissa. Työryhmä korostaa, että korkeakoulujen rahoitusmalli on keino jakaa valtion perusrahoitus korkeakouluille, ei korkeakoulun sisäisen johtamisen väline. Ohjauksen kokonaisuuteen vaikuttavat rahoitusohjauksen lisäksi säädös- ja informaatio-ohjaus sekä yliopistojen omat strategiset valinnat.

Ministeriön ja korkeakoulujen välillä on sovittu sopimuskaudelle 2017-2020 tavoitteita korkeakoulu yhteisön vahvistamiseen, johtamiseen ja toimintakulttuuriin kehittämisestä. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen on edellytetty myös ottavan työhyvinvoinnin tarkastelussa käyttöön yhtenäisen ja vertailukelpoisen työvälineen. Viimeksi mainitussa ei ole päästy koko korkeakoulusektorin kattavaan yhtenäisyyteen.

Työryhmä ehdottaa, että korkeakouluille kehitettäisiin yhtenäinen henkilöstötilinpäätösformaatti, joka loisi kattavan ja vertailukelpoisen tietopohjan henkilöstön hyvinvointi- ja osaamistilanteesta. Henkilöstötilinpäätöksiä käytettäisiin korkeakouluissa strategisen johtamisen tukena sekä hyödynnettäisiin korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisessä ohjausprosessissa tietopohjana.

Korkeakoulujen rahoitusohjan monipuolistamisen mahdollistaminen. Tulevaisuudessa jatkuvan oppimisen merkitys kasvaa, opintoja joustavoitetaan, kansainvälisyys lisääntyy ja toiminnalta odotetaan entistä suurempaa vaikuttavuutta. Nämä tehtävät edellyttävät korkeakoulujen rahoitusohjan laajentumista.

Työryhmä katsoo, että säädösten tulisi mahdollistaa ja antaa taloudellisesti kestävä kannusteet korkeakoulujen toiminnalle esimerkiksi jatkuvaa oppimista tukevan avoimen korkeakoulutarjonnan laajentamiseksi eri aloille, myös syventävän vaiheen koulutustarjontaan. Tällä hetkellä korkeakoulujen avoin koulutustarjonta painottuu alempaan korkeakouluasteeseen (ammattikorkeakoulututkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot).

Työryhmä katsoo, että mahdollisuuksia joustoon nykyisessä hintakatossa erityisesti ylemmää korkeakoulututkintotaso koskeissa opinnoissa tulisi harkita. Tämä mahdollistaisi ilman tutkintoa olevien hakeutumisen koulutukseen avoimen väylän kautta, mutta kannustaisi korkeakouluja lisäämään myös osaamisen täydentämisessä hyödyllisten vaativampien opintojaksojen tarjoamista avoimen kautta.

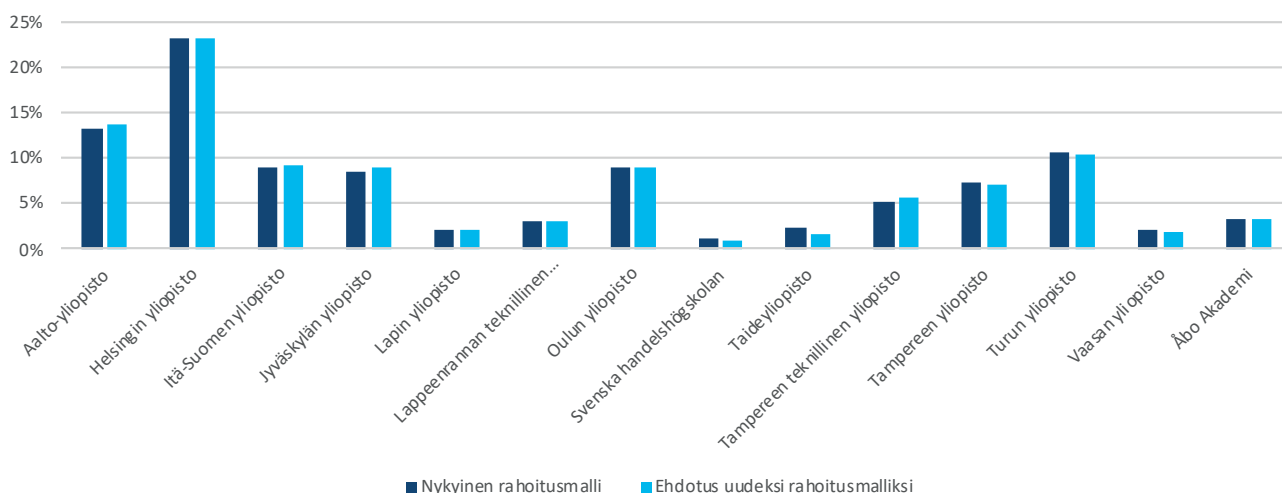
Työryhmä katsoo, että valtioneuvoston asetukset yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista (1082/2009) ja ammattikorkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista (1440/2014) tulisi uudistaa tukemaan jatkuvan oppimisen tarjonnan monipuolistamista ja syventämistä.

EU:n tutkimuksen puiteohjelmien volyymi tulee seuraavalla ohjelmakaudella kasvamaan, ja se tarjoaa suomalaisille korkeakouluille hyvät mahdollisuudet. Samoin kansainvälisten ja kotimaisten säätiöiden rahoitus voi tukea korkeakoulujen keskeisiä tehtäviä. Strategisten kumppanuuksien vahvistamisen kautta yritysrahoituksella voi olla aiempaa merkittävämpi rooli nykyistä useampien alojen toiminnan kehittämisessä.

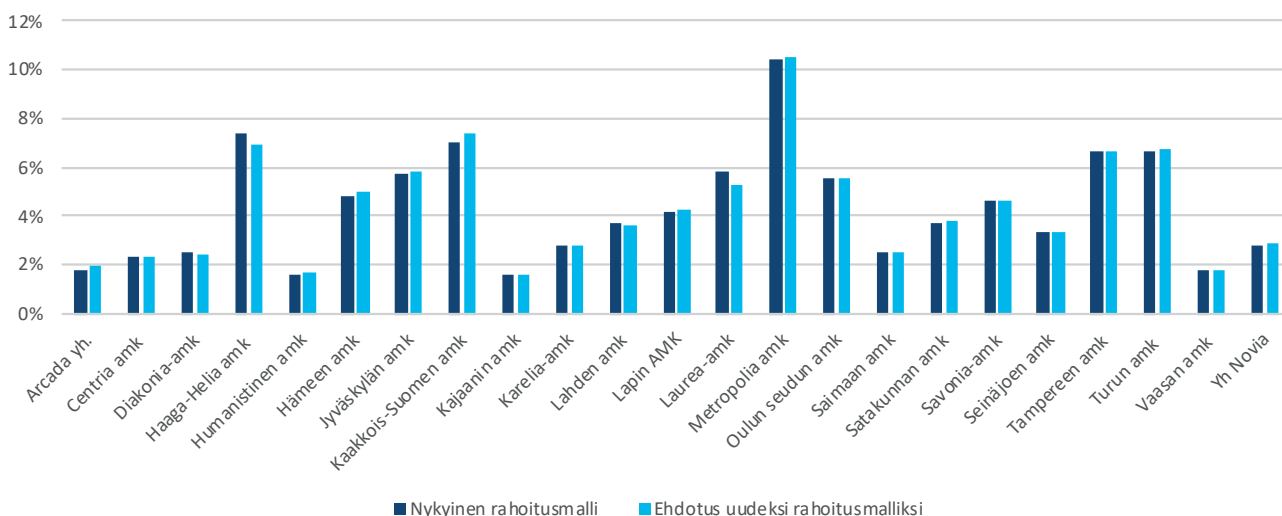
Esitettyjen rahoitusmallien vaikutusarviointia

Mikäli uusia rahoitusmalleja tarkastellaan staattisesti vuosien 2015-2017 tilastototeumien osalta, niin uudistettu malli ei muuta korkeakoulujen välisiä rahoitussuhteita merkittävästi (ks. kuvat 25 ja 26), mutta malli antaa kannusteita kehittää korkeakoulun toimintaa jatkossa korkeakoulutuksen ja tutkimuksessa visiossa haluttuun suuntaan. Tehdyissä laskelmissa ei ole huomioitu uudistetun strategiarahoituksen vaikutuksia korkeakoulujen rahoitukseen.

Kuva 25: Yliopistojen voimassa olevan rahoitusmallin ja ehdotetun uuden rahoitusmallin vertailua

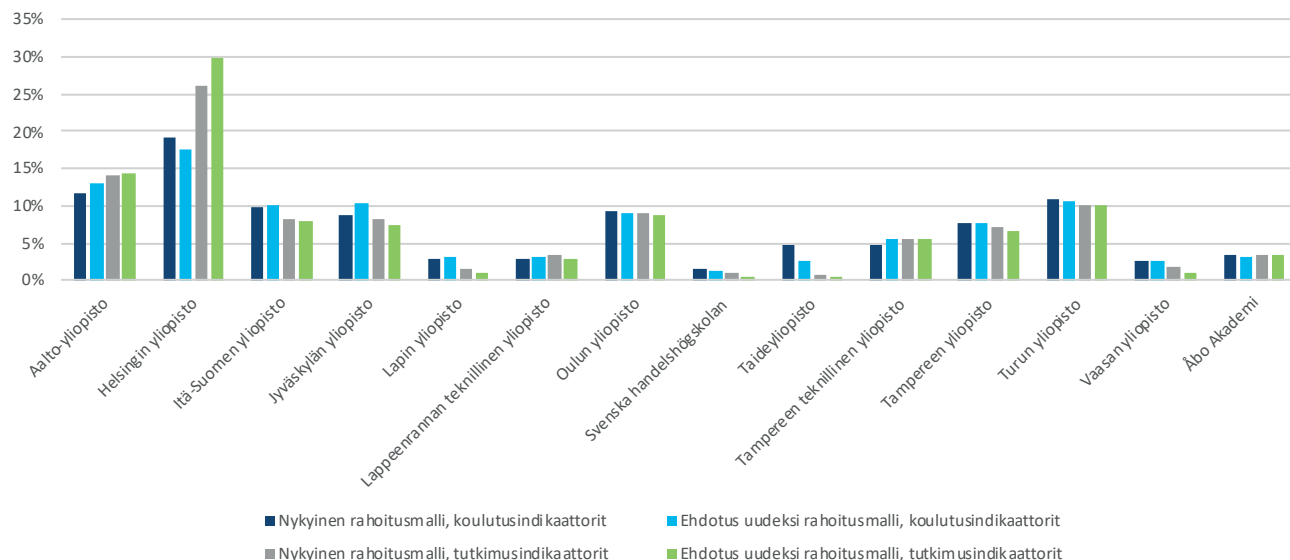

Kuva 26: Ammattikorkeakoulujen voimassa olevan rahoitusmallin ja ehdotetun uuden rahoitusmallin vertailua

Strategiarahan kasvava osuus kannustaa korkeakouluja toimintansa kehittämiseen strategiassa valitsemaansa suuntaan. Jo nyt on huomattavissa, että korkeakouluilla saattaa painottua eri tavoin koulutusindikaattoreista ja tutkimusindikaattoreista saatavan rahoituksen määrä (ks. kuvat 27 ja 28)

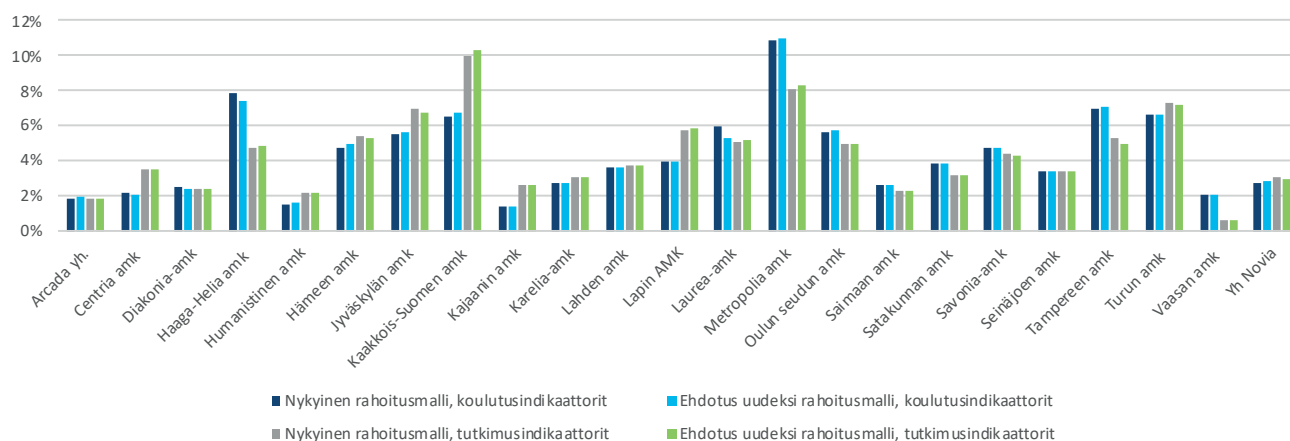
Kuva 27: Yliopistojen voimassa olevan rahoitusmallin ja ehdotetun uuden rahoitusmallin vertailua eriteltynä koulutuksen ja tutkimuksen rahoitustekijät

Lukuohje:

- Laskelmat on tehty huomioiden tuoreimmat saatavilla olevat tilastotiedot.
Nykyisen mallin alakohtainen tekijä on laskettu osana koulutusindikaattoreita
- Nykyisessä rahoitusmallissa Jyväskylän amk saa 5,5 % koulutusindikaattoreiden kautta tulevasta rahoituksesta
- Ehdotuksessa uudeksi rahoitusmalliksi Jyväskylän amk saisi 5,6 % koulutusindikaattoreiden kautta tulevasta rahoituksesta
- Nykyisessä rahoitusmallissa Jyväskylän amk saa 7,0 % tutkimusindikaattoreiden kautta tulevasta rahoituksesta
- Ehdotuksessa uudeksi rahoitusmalliksi Jyväskylän amk saisi 6,7 % tutkimusindikaattoreiden kautta tulevasta rahoituksesta

Kuva 28: Ammattikorkeakoulujen voimassa olevan rahoitusmallin ja ehdotetun uuden rahoitusmallin vertailua eriteltynä koulutuksen ja tutkimuksen rahoitustekijät

Työryhmä katsoo, että rahoitusmallien vaikutuksia korkeakoulujen toimintaan on seurattava ja mahdollisia muutostarpeita arvioitava näiden ja toimintaympäristön muutosten pohjalta. Rahoitusmallien laskentakriteerien taustalla olevien indikaattorien kehitystä on seurattava vähintään vuositasolla.

Lähteet

EUA 2017, Pruvot Enora Bennetot, Estermann, Thomas Estermann; University Autonomy in Europe III: The Scorecard 2017. European University Association 2017

Maailman osaavimmaksi kansakunnaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus. Valtioneuvoston julkaisusarja 21/2018.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160903/21_TUKA_OKM_WEB.pdf

Katsaus talouspolitiikasta. Talouspolitiikan arviointineuvoston vuoden 2017 raportti. Talouspolitiikan arviointineuvosto VATT Valtiontalouden tutkimuskeskus 2018.
<https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/raportit/raportti-2017/>

OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris,
<https://doi.org/10.1787/eag-2018-en>.
Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018; Korkeakoulu-uudistusten vaikutusten arviointi.
Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:33.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-589-1>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030. Ehdotus Suomelle.
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/4a565d4d-811a-46e9-b0ad-7089c9110053/c0ebf178-3b88-41bc-8719-651cb5081e88/ESITYS_20180627100306.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030. Taustamuistio.
<https://minedu.fi/documents/1410845/4177242/visio2030-taustamuistio.pdf/b370e5ec-66d3-44cb-acb9-7ac4318c49c7/visio2030-taustamuistio.pdf.pdf>

Owal Group, 2016: Yliopistolakiuudistuksen vaikutusten arviointi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:30.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75416/okm30.pdf.jpg?sequence=3&isAllowed=y>

Tilastokeskus, 2018: Vuoden 2017 lopullinen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus valtion talousarviossa.
http://tilastokeskus.fi/til/tkker/2018/01/tkker_2018_01_2018-08-17_tie_001_fi.html

Työryhmän ehdotus laadullisen työllistymisen sisällyttämiseksi korkeakoulujen rahoitusmalleihin 1.1.2019 alkaen, opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017/8
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-454-2>

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa. Valtioneuvoston julkaisusarja 30/2018.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161091/VN_30_2018_Tulevaisuusselonteko_.pdf

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa Jaettu ymmärrys työn murroksesta. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 13a/2017.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80036/13_17_tulevaisuusselonteko_osa1_FI.pdf

Wennberg, Mikko; Koramo, Marika; Keinänen, Janika, 2018; Ammattikorkeakoulu-uudistuksen arviointi. Loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:32.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-588-4>

Williams, R., Leahy A., 2018. U21 Ranking of National Higher Education Systems 2018. Universitas 21 2018.
https://universitas21.com/sites/default/files/2018-05/U21_Rankings%20Report_0418_FULL_LR%20%281%29.pdf

Liite 1: Ohjaus- ja sopimuskäytänteet sekä korkeakoulujen rahoitusmallit 2017 alkaen

Ohjaus- ja sopimuskäytänteet sopimuskaudella 2017-2020

Normiohjaus

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan korkeakouluista säädetään yliopistolaissa (558/2009) ja ammattikorkeakoululaissa (932/2014). Yliopistot on nimetty yliopistolaissa, mutta ammattikorkeakoululain mukainen toiminta edellyttää valtioneuvoston myöntämää toimilupaa. Korkeakoulut ovat valtion rahoituksen piirissä. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulu-uudistusten seurauksena taloudellista ja hallinnollista autonomiaa on laajennettu. Säädöksiä on muutenkin uudistettu mahdollistavaan suuntaan.

Ministeriöllä on säädösten perusteella mahdollisuus vaikuttaa korkeakoulujen toiminnan laajuuteen esimerkiksi koulutusvastuun määrittämisen tai rahoituksen perusteena olevien tavoitteiden päättämisen kautta. Viimeksi on joitakin korkeakoulujen kansainvälistymisen ja kielikoulutusyhteistyön lainsäädännöllisiä esteitä poistettu. Lisäksi on mahdollistettu korkeakoulujen välisen opetusyhteistyön mahdollisuuksien laajentaminen ja koulutusvastuun lakkauttamisiin liittyvä yhteistyö.

Kehysmenettely

Kehysmenettelyssä hallitus päättää vaalikauden alussa kehuksesta koko nelivuotiselle vaalikaudelle. Määrärahojen hallinnonaloittaista jakoa tarkistetaan vaalikauden kehyksen puitteissa vuosittain valtiontalouden kehyspäätöksellä. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistele hallituksen päätökset omaan toimialaansa kuuluvien korkeakoulujen osalta. Talousarvioehdotuksessa ministeriö määrittelee alustavat tulostavoitteet korkeakoulujen toiminnallisen tulokselisuuden tärkeimmille seikoille. Eduskunnan hyväksymästä talousarviosta saadaan taloudellisen reunaehdot korkeakoulujen ohjaukseen.

Ministeriö tuo toimintaympäristön muutosta ja kehittämistarpeita esille tulevaisuus katsauksessa. Vuosittain kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä ministeriö perustelee lisämäärärahatarpeita ja tuo esille mahdollisten säästövelvoitteiden vaikutuksia.

Korkeakouluja ohjataan perusrahoituksen lisäksi myös erillisin kohdennetuin määrärahoihin ministeriöstä ja Suomen Akatemiasta. Viime vuosina mahdolliset lisämäärärahat ovat korkeakoulujen perusrahoituksen sijaan tulleet näihin etukäteen määriteltyihin käyttökohteisiin. Ministeriöstä valtionavustuksina myönnettävistä määrärahasta valtaosa on hallituksen erikseen päättämiä määräaikaista lisäpanostuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väliset sopimukset

Ministeriö ja korkeakoulut määrittelevät yhdessä nelivuotiselle sopimuskaudelle korkeakoululaitoksen yhteiset ja korkeakoulukohtaiset tavoitteet. Nämä antavat pohjaa ministeriön eri muodoissa harjoittamalle ohjaukselle sekä ministeriön ja korkeakoulujen väliselle yhteistyölle. Sopimuksen merkitys politiikkatavoitteiden välittäjänä ja niihin sitouttavana on korostunut korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta luopumisen seurauksena. Samalla sopimustavoitteiden määrä on kasvanut aiemmasta. Sopimusneuvottelut käydään ennen sopimuskauden alkua ja sopimuskauden puolella välissä on pidetty välitarkastelu. Välitarkastelussa pääpaino on ollut sovittujen tavoitteiden ja korkeakoulujen strategian etenemisessä.

Vaikuttavuus tapahtuu ensisijaisesti korkeakoulujen johdon kautta, joka vastaa korkeakoulu yhteisön sitouttamisesta. Sopimusten julkisuus saattaa myös poliittiset päättäjät ja aiheesta kiinnostuneet kansalaiset tietoisiksi tavoitteista. Sopimustavoitteiden toteutumisen raportoinnin kautta toteutetaan tilivelvollisuutta/yhteiskuntavastuuta ja lisätään toiminnan läpinäkyvyyttä.

Ohjaukseen liittyvät korkeakouluvierailut (ml. välitarkastelu) ja alueseminaarit

Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena oli käydä kerran sopimuskaudessa ohjaukseen liittyvällä vierailulla jokaisessa korkeakoulussa. Toimintatapa otettiin käyttöön yliopistouudistuksen yhteydessä keskinäisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Korkeakouluvierailut rakentuvat vuoropuhelulle, jonka tavoitteena on korkeakoulujen strategisen työn tukeminen ja strategian toimeenpanon seuranta. Vierailuissa on ollut korkeakoulun johdon, sidosryhmien, henkilöstön ja opiskelijoiden tapaamisia. Toisen kerran vierailut oli tarkoitus toteuttaa vuosien 2017–2019 aikana. Tästä luovuttiin sopimuskauden välitarkastelun ja korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visioon liittyvän vuorovaikutuksen seurauksena. Myös muu vuorovaikutus sopimuskauden aikana on lisääntynyt.

Vuosina 2018–2019 oli tarkoitus järjestää kuudella korkeakoulualueella (Suurmetropolialue, Lounaisrannikko, Väli-Suomi, Itä-Suomi, Pohjanmaa, Pohjois-Suomi) alue-seminaarit, joiden pääasiallisena tavoitteena on edistää korkeakoulujen ja niiden sidosryhmien sekä tutkimuslaitosten vaikuttavuus-, yhteistyö- ja työnjako- sekä kansain-

välityskeskustelua osaamiskeskittymien vahvistamiseksi. Alueseminaareista luovuttiin samoin perustein kuin korkeakouluvierailuista.

Korkeakoulujen toiminnan tuloksellisuuden ja talouden seuranta

Yliopistolain 51 §:n ja ammattikorkeakoululain 45 §:n mukaan korkeakoulujen tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle sen määräämät koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja muut seurannan edellyttämät tiedot ministeriön päättämällä tavalla. Ministeriö seuraa vuosittain korkeakoulujen toimintaa, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta tilinpäätösten ja tilastotiedonkeruun kautta. Korkeakoulu raportoi toiminnastaan tilinpäätöksessä ja siihen kuuluvassa toimintakertomuksessa sekä vuosittaisessa erillisraportissa sopimuksen tavoitteiden ja korkeakoulun strategian toteuttamisen keskeisten toimenpiteiden toteutumisesta.

Korkeakoulujen toimittamien aineistojen avulla opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa sopimuskaudelle sovitujen tavoitteiden toteutumista. Tavoitteena on, että seuranta tukee myös korkeakoulun sisäistä kehittämistä. Korkeakoulukohtaisten tietojen kerääminen ja julkistaminen ohjaavat korkeakouluja käymään keskustelua omista kehittämistarpeistaan ja myös tekemään tarvittavia toimenpiteitä korkeakoulutasolla.

Ministeriö käyttää omien tiedonkeruidensa lisäksi seurannassa hyväksi mm. Tilastokeskuksen keräämiä tietoja (opiskelija- ja tutkintotiedonkeruut, tutkinnon suorittaneiden sijoittumistiedot sekä t&k -toiminnan tiedonkeruut), Opetushallituksen toimittamia tietoja opiskelijavalinnoista ja opiskelijaliikkuvuudesta. Lisäksi kansainväliset tietolähteet ja Suomen Akatemian määräväuosin toteutetut tieteen tila – kartoitukset antavat vertailutietoa. Valtakunnallisen tiedonkeruun käsitelmäärityt ja sisällöt on sisällytetty vuosittain päivitettävään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tiedonkeruukäsikirjoihin. Keskeisin aineisto on nähtävissä Vipusen, KOTA –extranetin ja ministeriön internet –sivujen kautta.

Korkeakoulujen rahoituksen käytöstä raportoidaan taloushallinnon koodistojen mukaisesti. Taloushallinnon koodistoilla täsmennetään ja yhtenäistetään kirjanpidon sekä tilinpäätösraportoinnin käytänteitä, kuten tuloslaskelman ja taseen kaava sekä liitetietojen sisältö. Tilinpäätösasiakirjat ovat julkisia asiakirjoja. Koodiston avulla pyritään varmistamaan julkaistavien tietojen vertailukelpoisuus. Koodiston kehittämisen yhteydessä on pyritty ottamaan huomioon korkeakoulujen sisäisen laskennan ja viranomaisten tiedonkeruun tarpeet.

Ministeriön palautemenettely

Korkeakouluille annetaan korkeakoulukohtaista palautetta sopimusneuvottelun ja välitarkastelun yhteydessä, korkeakouluvierailun aikana sekä määräajoin kaikille korkeakouluille yhteisenä kirjallisena palautteena. Ministeriö seuraa palautteessa erityisesti korkeakoulujen kanssa sovitujen

tavoitteiden toteutumista. Palaute sisältää ministeriön näkemyksiä ja linjauksia koskien koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisestä koko korkeakoulusektoria koskien ja korkeakoulukohtaisia kehittämistarpeita.

Korkeakoulut saavat ministeriöltä vuosittain elo-syyskuussa käyttöönsä tavoitteiden toteumaraportin ja tilastoaineistoa korkeakoulun asemoitumisesta valtakunnallisessa korkeakoulukokonaisuudessa. Ministeriön tuottamien tilasto- ja asemointiaineistojen tavoitteena on ollut tukea erityisesti korkeakoulujen johtamista ja rakenteellista uudistumista. Korkeakoululaitoksen kokonaiskuvan ohella on pyritty tuomaan esille kunkin korkeakoulun asemoitumista korkeakoulukentässä. Aineistossa tarkastellaan korkeakoulujen toiminnan laajuutta, laatua, vetovoimaa ja vaikuttavuutta korkeakouluittain ja aloittain. Keskeinen aineisto on myös laitettu opetushallinnon tilastotietopalvelu Vipusen kautta kaikkien kiinnostuneiden hyödynnettäväksi.

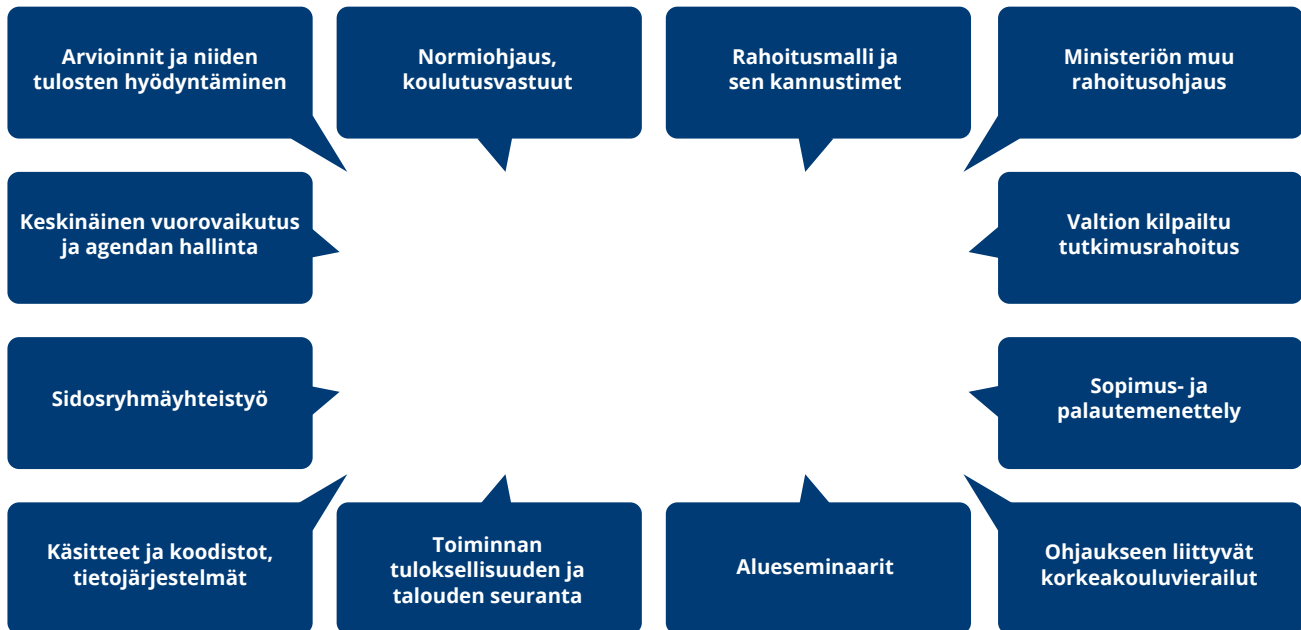
Keskinäinen vuorovaikutus ja ministeriön agendan hallinta

Sopimusvalmisteluprosessin rinnalla ministeriö valmistelee tiiviissä yhteistyössä eri tahojen kanssa erityisesti hallitusohjelman osaaminen ja koulutus -kokonaisuuden kärkihankkeiden edellyttämistä toimenpiteistä. Keskeiset toimenpiteet ja näihin liittyvä valmistelu ovat vahvasti esillä korkeakoulun strategisen ja operatiivisen johdon kokouksissa, alakohtaisissa kokouksissa ja teema-kohtaisissa seminaareissa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on järjestänyt keväisin 1-2 kertaa vuodessa korkeakoulujen hallitusten puheenjohtajille keskustelutilaisuuksia.

Ministeriö osallistuu eri tieteenalojen/koulutusalojen tapaamisiin, mutta tapaamisten organisointi ja käytännöt vaihtelevat alasta riippuen. Alakohtaiset tapaamiset ovat myös yleensä sektorikohtaisia. Korkeakoulujen opetuksen ja tutkimuksen johto on ministeriön kutsamana keskustellut ajankohtaisista asioista. Tilaisuuksia ei ole järjestetty kuitenkaan yhtä säännöllisesti kuin korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon tapaamisia. Käynnistetyt korkeakoulufoorumit antavat mahdollisuuden tiivistää ministeriön ja korkeakoulujen välistä vuoropuhelua ja kehittää tapaamisen muotoja palvelemaan paremmin niin korkeakoulujen kuin ministeriönkin tarpeita.

Ministeriö ohjaa korkeakouluja myös nostamalla keskusteluun ja ylläpitämällä keskustelua korkeakoulupolitiikan kannalta keskeisistä teemoista. Näin eri tahot jakavat saman tietämyksen ja tätä kautta voivat edistää asiaa omien vaikutuskanavien kautta. Kyse on useasti myös uuden ilmiön jäsentämisestä tai tuomisesta aktiivisesti agendalle. Tyypillisesti välineinä keskustelun käynnistämiseksi on käytetty seminaareja ja keskustelutilaisuuksia. Lisäksi korkeakoulujen toimintaa on ohjattu erilaisilla luokittelulla ja itsearviointivälineillä (ATT-kypsyystasot, yrittäjyyden edistäminen). Ohjauksen eri muodot ja käytännöt ovat kytköksissä toisiinsa. Usein ministeriön keskusteluun nostamat asiat nousevat myöhemmin osaksi sopimusohjausta (ATT-kypsyystasot, ympärivuotinen opiskelu jne.)

Kuva 29: Korkeakoulujen ohjauskäytänteitä.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmallit 2017

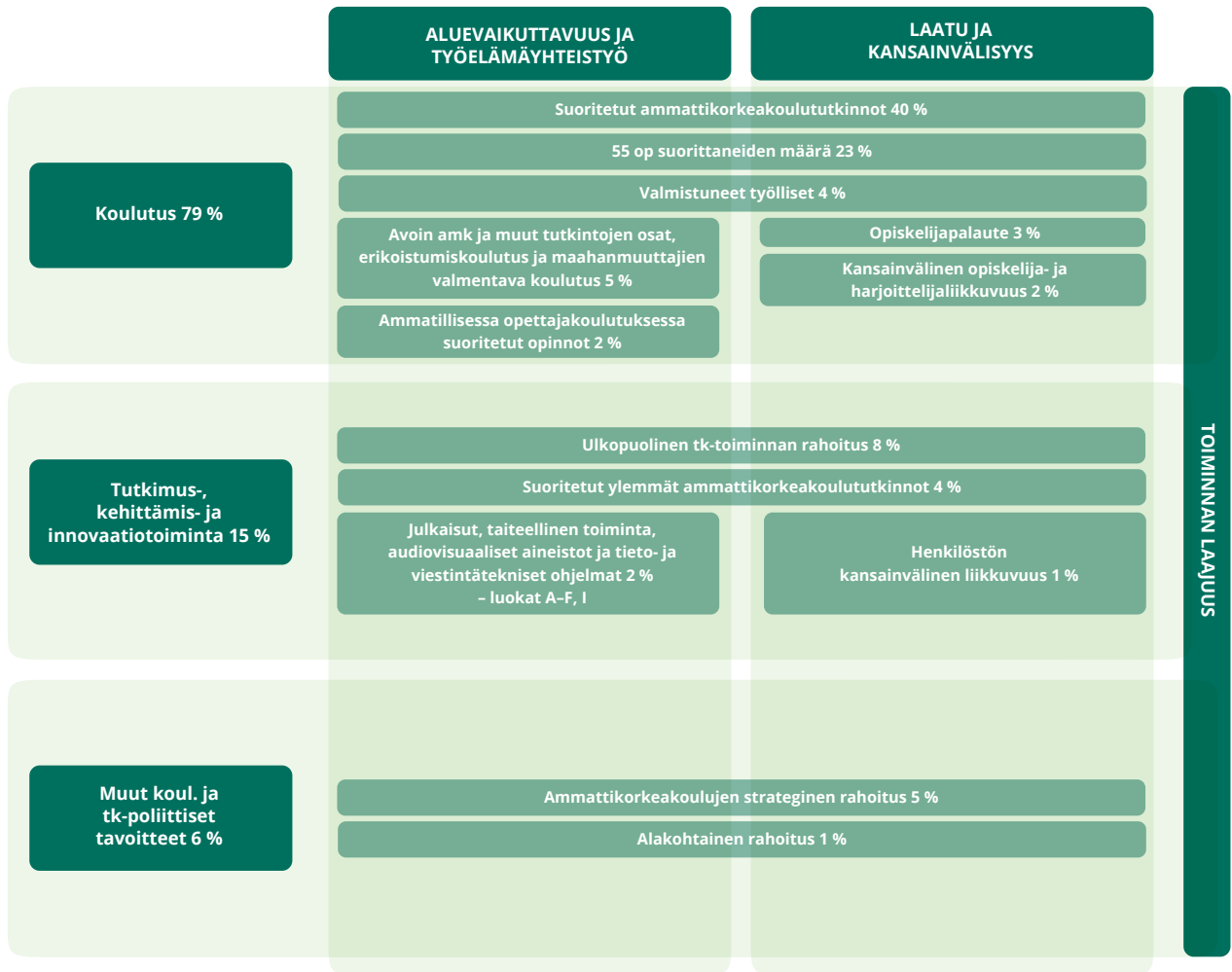
Vuoden 2014 alusta muutettiin merkittävästi ammattikorkeakoulujen rahoitusmallia. Aiempi pääosin sopimusneuvotteluissa sovittuihin opiskelijamääriin (laskennalliset opiskelijat) ja osin tutkintomääriin perustunut valtionosuusjärjestelmään kytkeytynyt rahoitusmalli korvattiin pääosin toiminnan tuotoksiin pohjautuvalla mallilla. Ammattikorkeakoulujen lakisääteliset tehtävät otetaan siinä huomioon aiempaa laajemmin. Rahoitusmalli korostaa laatua, vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Rahoitus määräytyy pääasiassa suoritettujen tutkintojen, opintoprosessien laadun ja tehokkuuden, vaikuttavuutta mittaavien tekijöiden kuten työllistymisen sekä tki-toiminnan perusteella.

Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus siirtyi vuoden 2015 alusta kokonaan valtion vastuulle. Ammattikorkeakoulujen uudistettu rahoitusmalli otettiin käyttöön vuoden 2017 alusta. Rahoitusmallin strategisen rahoituksen osuutta vahvistettiin ja lisättiin työllistymisen sekä avoimen ja tutkintojen osien osuutta rahoituksessa. Lisäksi erikoistumisopinnot sekä yhteistyöopinnot lisättiin rahoituskriteereihin, poistettiin erillinen ulkomaalaisten suorittamien ammattikorkeakou-

koulututkintojen osuus rahoitusmallista sekä kehitettiin rahoituskriteerien laskentamekanismeja.

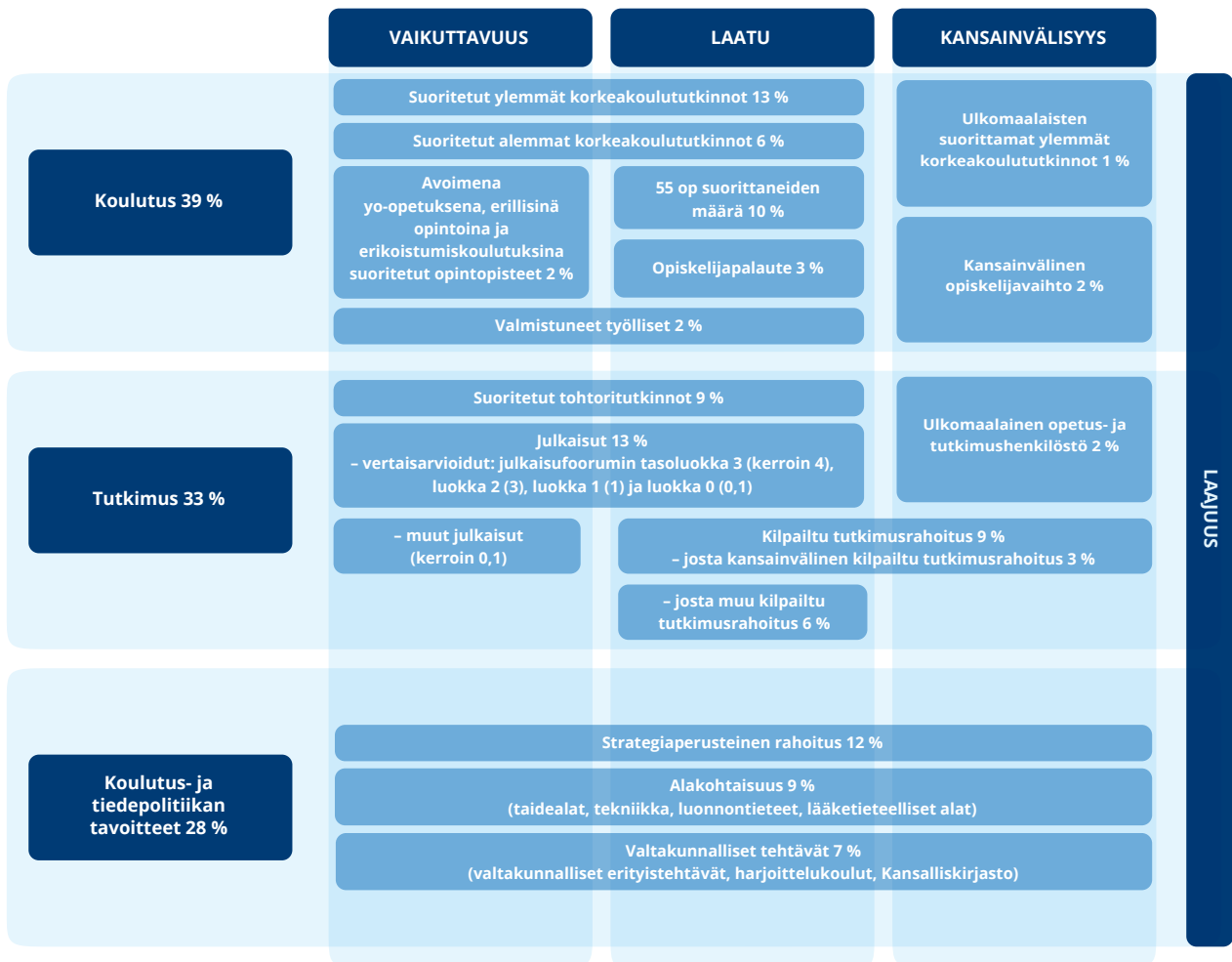
Yliopistojen valtionrahoituksen kohdentamisessa on hyödynnetty osin tuloksellisuuselementtejä jo 90-luvulta lähtien. Nykyisen rahoitusmallin perusrakenne otettiin käyttöön vuonna 2013, jolloin mm. tutkintotavoitteen perusteella määräytyvä rahoitusosuus poistettiin mallista. Mallia tarkennettiin vuodesta 2015 alkaen siten, että mallissa korostuvat aiempaa vahvemmin toiminnan laatu ja vaikuttavuus tutkimustoiminnassa. Uutena koulutuksen laatua mittaavana rahoitustekijänä otettiin käyttöön opiskelijoiden yliopiston toiminnasta antama palaute. Rahoitusmallin viimeisin tarkistus on tullut voimaan vuoden 2017 alusta. Sen yhteydessä vahvistettiin rahoitusmallin strategisen rahoituksen osuutta ja lisättiin työllistymisen osuutta rahoituksesta. Lisäksi vuoden 2017 alusta rahoitusmalliin lisättiin erikoistumisopinnot ja yhteistyöopinnot rahoituskriteereihin, siirryttiin käyttämään painotetummin julkaisujen laatuun pohjautuvaa rahoituslaskentaa ja poistettiin erillinen ulkomaalaisten suorittamien tohtorin tutkintojen osuus rahoituksesta. Alakohtaista tekijää myös vahvistettiin ja kehitettiin rahoituskriteerien laskentamekanismeja.

Kuva 30: Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli vuodesta 2017 alkaen

Yliopistojen rahoitusmalliin tehtiin vuoden 2013 alusta voimaan astunut kokonaisuudistus, jossa jo aiemmin mallissa ollut tuloksellisuuden roolia sekä laadun ja vaikuttavuuden vaikutusta mallissa vahvistettiin. Mallia on tarkistettu vuoden 2015 sekä 2017 alusta.

Kuva 31: Yliopistojen rahoitusmalli vuodesta 2017 alkaen

Liite 2: Rahoitusmallien indikaattorien määritelmät

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskennassa käytettävien tilastotietojen määritelmät

Koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteerit

1. Ammattikorkeakoulussa kalenterivuonna suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen painotettu lukumäärä (määritelmä muuttunut aiemmasta)

Ammattikorkeakoulussa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen painotettu määrä. Tutkintojen määriä painotetaan kertoimilla, jotka liittyvät tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa, toisen saman koulutusasteen tutkinnon suorittamiseen sekä suoritettuna alaryhmään.

Tutkinnon tavoiteaika tarkoittaa ammattikorkeakoululain 30 §:n mukaisesti määriteltyä tavoiteaikaa. Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa mukaan niitä lukuvuosia jolloin opiskelija on ammattikorkeakoululain mukaisesti ilmoittautunut poissaolijaksi. Tavoiteaika huomioidaan tutkintojen määrien painotuksessa seuraavien kertoimien mukaisesti:

- Tutkinto suoritettu määräajassa: kerroin 1,5
- Tutkinto suoritettu enintään 12 kuukautta määräajan jälkeen: 1,3
- Tutkinto suoritettu yli 12 kuukautta määräajan jälkeen: 1

Mikäli tutkinnon suorittaja on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon, painotetaan ko. tutkintoa kertoimella 0,5.

Ammattikorkeakoulututkinnot on jaettu kolmeen ryhmään, jotka huomioivat tutkintojen järjestämisestä aiheutuvia kustannus- ja muita eroja. Ryhmät on lueteltu liitteessä 3. Ryhmäkohtaiset kertoimet ovat seuraavat:

- ryhmä 1: kerroin 1
- ryhmä 2: kerroin 1,75
- ryhmä 3: kerroin 3

Lähde: OKM:n poiminta Virta-tietovarannosta.

2. Jatkuva oppiminen (yhteistyöopintojen erottaminen omaksi osuudekseen muutos aiemmasta)

Avoimena ammattikorkeakouluopetuksena, erillisellä opinto-oikeudella suoritettavat opintopisteet, maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa tai erikoistumiskoulutuksessa suoritettavat opintopisteet. Mukaan ei lasketa asianomaisen korkeakoulun tutkinto-opiskelijoiden tai vaihto-opiskelijoiden suorituksia (vaikka he opiskelisivat avoimena korkeakouluopetuksena tarjottavassa opetuksessa).

Tiedot perustuvat OKM:n tiedonkeruseen opintopisteistä ja sen seuraaviin kohtiin:

- 3.2.1.5. (Korkeakoulujen välisillä yhteistyösopimuksilla opiskelevien suorittamat opintopisteet),
- 3.1.1.7. (Avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettavat opintopisteet),
- 3.1.1.9. (Erillisillä opinto-oikeuksilla opintoja suorittavien suoritukset),
- 3.1.1.10 (Maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa suoritettavat opintopisteet)
- 3.1.1.12. (Erikoistumiskoulutuksessa suoritettavat opintopisteet)

Lähde: OKM:n opintopistetiedonkeruu.

3. Ammatillisessa opettajankoulutuksessa suoritettut opinnot (määritelmä ennallaan)

Ammatillisen opettajankoulutuksen opintokokonaisuuden suorittaneiden määrä.

Lähde: Tilastokeskuksen tutkintotiedonkeruu

4. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastausten ammattikorkeakoululle tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä kalenterivuonna (määritelmä ennallaan)

Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn (AVOP) vastausten tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä. Opiskelijapalautekyselyssä opiskelijat, jotka ovat suorittaneet ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvat opinnot vastaavat väittämiin, joiden aiheet liittyvät opetukseen ja oppimiseen, kansainvälisyyteen, työelämäyhteyksiin, opinnäytetyöhön sekä opiskelutytyväisyyteen. Ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvat opinnot suorittaneet vastaavat lisäksi harjoittelua koskeviin väittämiin. Väittämiin annetut vastaukset pisteytetään asteikolla 1–7. Huomioon otetaan alla olevat väittämät.

Koulutuksen rahoitusosuuden laskennassa huomioon otettavat valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn väittämät

Opintojen sisältö

- 14. Aikaisemmin tai muualla hankittu osaamiseni (AHOT) otettiin opinnoissani riittävästi huomioon.
- 16. Opinnoissani ei juuri ollut turhia opintojaksoja, päällekkäisyyksiä tai toistoa.
- 18. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelmani (HOPS) ohjasi ja edisti oppimistani

Opintojen suunnittelu ja ohjaus

- 20. Korkeakouluni opintojen tarjonta mahdollisti ympärivuotisen opiskelun
- 22. Opintojen ohjaus oli tasokasta

Opetus

- 23. Opetus oli asiantuntevaa
- 27. Opetusmenetelmät ja työskentelytavat olivat monipuolisia ja soveltuivat erilaisiin oppimistilanteisiin.

Opiskelu

- 31. Yhteistyö opettajien kanssa oli luontevaa
- 33. Opettajat huomioivat opiskelijat tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti

Oppimisympäristöt

- 42. Opetus- ja opiskelutilat soveltuivat erilaisiin oppimistilanteisiin
- 43. Opinnoissani hyödynnettiin hyvin verkko-oppimisen tarjoamia mahdollisuuksia
- 44. Työelämää käytettiin monipuolisesti oppimisympäristönä

Opiskelun tukipalvelut

- 47. Korkeakouluni käyttämät tietotekniikka- ja ohjelmistopalvelut olivat hyvät.
- 48. Kirjasto- ja tietopalvelut tukivat oppimistani
- 50. Sain riittävästi tietoa ja tukea tavoitteideni mukaiseen opintojen etenemiseen

Palaute ja arviointi

- 54. Opintosuorituksista saamani arvioinnit vastasivat osaamistani
- 59. Sain riittävästi palautetta osaamiseni kehittymisestä
- 60. Missä määrin opiskelijoiden palaute mielestäsi huomioitiin opintojen kehittämisessä?

Kansainvälisyys, monikulttuurisuus ja kieliopinnot

- 64. Tarjolla oli monipuolisesti myös vieraskielistä opetusta
- 66. Korkeakoulussani oli hyvät mahdollisuudet suorittaa työharjoittelu ja/tai opiskelijavaihto ulkomailla.

Työelämäyhteydet

- 71. Valmistuneita ja työelämään jo siirtyneitä opiskelijoita (alumneja) hyödynnettiin onnistuneesti osana opintojani
- 72. Minulle tarjottiin riittävästi mahdollisuuksia osallistua opintoihin, joissa työskenneltiin yhdessä työelämän kanssa

Työelämäneuvonta

74. Olen saanut opintojeni aikana riittävästi tukea urasuunnitteluun

Harjoittelu

79. Sain korkeakouluni edustajilta riittävästi tukea ja ohjausta harjoitteluun liittyen

82. Harjoittelu vahvisti osaamistani

Opinnäytetyö

85. Sain korkeakouluni edustajilta riittävästi tukea ja ohjausta opinnäytetyössäni

91. Opinnäytetyöni valmensi minua työelämän asiantuntijatehtäviin

Opiskelutytytyväisyys

131. Opintoni kokonaisuudessaan

Lähde: Valtakunnallinen opiskelijapalautekysely.

5a. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa kalenterivuositain, vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen (määritelmä ennallaan)

Tilastovuotta edeltävän vuonna ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista Suomessa työllistyneet tilastovuoden lopussa. Tilastokeskuksen pääasiallisen toiminnan ryhmistä lasketaan mukaan ryhmät "päätoiminen työllinen" ja "työllinen opiskelija". Yrittäjiksi työllistyneiden ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden määrä kerrotaan kahdella. Työllistymistiedot Tilastokeskuksen työssäkäyntiaineistosta, tutkintotiedot Tilastokeskuksen tutkintotiedonkeruusta.

Lähde: Tilastokeskus

5b. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastausten ammattikorkeakoululle tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä kalenterivuonna (uusi tieto)

Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastausten tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä. Huomioon otetaan alla olevat väittämät. Uraseurannan kohderyhmään kuuluivat kaikki viisi vuotta ennen tilastovuotta ammattikorkeakoulututkinnon tai ylempään amk-tutkinnon suorittaneet.

Väittämiin annetut vastaukset pisteytetään kussakin kysymyksessä käytetyllä vastausasteikolla asteikolla 1-6.

Koulutuksen rahoitusosuuden laskennassa huomioon otettavat valtakunnallisen uraseurantakyselyn väittämät:

Kysymyksen 3: "Arvioi vuonna 201x suorittamaasi tutkintoa seuraavien väittämien perusteella.

Valitse sopivin vaihtoehto." kolmas väittäjä: "Tutkinto antoi riittävät valmiudet työelämään."

Kysymys: 4. "Miten tyytyväinen olet kokonaisuudessaan vuonna 201x suorittamaasi tutkintoon työurasi kannalta?"

Kysymys 19: "Miten hyvin pystyt (tällä hetkellä) hyödyntämään ammattikorkeakoulussa hankkimaasi osaamista."

Kysymys: 20: "Miten hyvin työsi vastaa (tällä hetkellä) vaatimuksiasi ammattikorkeakoulutustasi."

Kysymyksen 21: "Kuinka tärkeitä seuraavat tiedot ja taidot ovat nykyisessä työssäsi?" kysymysvaihtoehto: "Miten amk-opiskelu kehitti kyseisiä osaamisia?" Tästä väittämät:

- 2. opinnoista saatu käytännön osaaminen
- 4. ongelmanratkaisutaidot
- 13. kehittämisosaaminen
- 14. kyky oppia ja omaksua uutta
- 16. itseohjautuvuus/oma-aloitteisuus
- 17. yrittäjyystaidot

Kysymyksen 21 painoarvo laskennassa olisi yhteensä 1, jolloin yksittäinen väittäjä laskennassa olisi painoarvoltaan 1/6

Lähde: Valtakunnallinen uraseurantakysely.

Tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerit

1. Julkaisut, taiteellinen toiminta, audiovisuaaliset aineistot sekä tieto- ja viestintätekniiset ohjelmat (määritelmä muuttunut aiemmasta)

Ammattikorkeakoulun julkaisujen, audiovisuaalisten aineistojen sekä tieto- ja viestintätekniisten ohjelmien määrä. Sisältää tiedonkeruun luokat: A vertaisarvioituiden tieteelliset artikkelit, B vertaisarvioimattomat tieteelliset kirjoitukset, C tieteelliset kirjat (monografiat), D ammattiyhteisölle suunnatut julkaisut, E suurelle yleisölle suunnatut julkaisut, F Julkinen taiteellinen ja taideteollinen toiminta sekä I Audiovisuaaliset aineistot ja tieto- ja viestintätekniiset ohjelmat.

Avoimesti saatavilla olevia julkaisuja painotetaan kertoimella 1,2. Avoin saatavuus tarkoittaa sitä, että julkaisu on merkitty OKM:n tiedonkeruussa joko "open access -julkaisukanavassa ilmestyneeksi", "hybridijulkaisukanavassa ilmestyneeksi" avoimeksi julkaisuksi" tai "rinnakkaislennetuksi".

Lähde: OKM:n julkaisutiedonkeruu

2. Ammattikorkeakoulussa suoritettujen ylempien amk-tutkintojen lukumäärä (määritelmä ennallaan)

Ammattikorkeakoulussa suoritettujen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen määrä. Suoritettuihin tutkintoihin lasketaan kaikki kyseisessä korkeakoulussa suoritettut ylempät amk-tutkinnot riippumatta siitä, mikä on tutkintojen rahoituslähde.

Lähde: Tilastokeskuksen tutkintotiedonkeruu.

3. T&K-rahoitus (määritelmä ennallaan)

Ulkopuolisen t&k-toiminnan rahoitus (8 %) sisältää Tilastokeskuksen määritelmän mukaisen ulkopuolisen tk-toiminnanrahoituksen, johon kuuluu Suomen Akatemialta, Business Finland:ilta, EU:lta (ml. rakennerahastot, pois lukien kansallinen osuus), ministeriöiltä, kotimaisilta säätiöiltä ja rahastoilta, kuntien tutkimusrahoituksesta, kansainvälisiltä järjestöiltä, kotimaisilta ja kansainvälisiltä yrityksiltä sekä muista julkisista ja muista ulkomaisista lähteistä tulleen rahoituksen.

Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedonkeruu.

Rahoituksen laskennassa kaikista tiedoista käytetään kolmen tuoreimman saatavilla olevan tilastovuoden tietoja.

Yliopistojen perusrahoituksen laskennassa käytettävien tilastotietojen määritelmät

Koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteerit

1. Yliopistossa kalenterivuonna suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen painotettu lukumäärä (määritelmä muuttunut aiemmasta)

Yliopistossa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen painotettu määrä. Tutkintojen määriä painotetaan kertoimilla, jotka liittyvät tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa, toisen saman koulutusasteen tutkinnon suorittamiseen sekä suoritettun tutkinnon alaryhmään.

Tutkinnon tavoiteaika tarkoittaa yliopistolain 40 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa. Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa mukaan niitä lukuvuosia jolloin opiskelija on yliopistolain mukaisesti ilmoittautunut poissaolijaksi. Mikäli opiskelijalle on annettu tutkinnon suoritusoikeus samaan aikaan sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon, on tutkinnon tavoiteaika näiden opinto-oikeuksien yhteenlaskettu aika ja tutkinnon suorittamisaika lasketaan alemman korkeakoulututkinnon aloittamisajasta. Tavoiteaika huomioidaan tutkintojen määrien painotuksessa seuraavien kertoimien mukaisesti:

- Tutkinto suoritettu määräajassa: kerroin 1,5
- Tutkinto suoritettu enintään 12 kuukautta määräajan jälkeen: 1,3
- Tutkinto suoritettu yli 12 kuukautta määräajan jälkeen: 1

Mikäli tutkinnon suorittaja on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa ylempään korkeakoulututkintoon, painotetaan ko. tutkintoa kertoimella 0,5.

Ylemmät korkeakoulututkinnot on jaettu kolmeen ryhmään, jotka huomioivat tutkintojen järjestämisestä aiheutuvia kustannus- ja muita eroja. Ryhmät on lueteltu liitteessä 3. Ryhmäkohtaiset kertoimet ovat seuraavat:

- ryhmä 1: kerroin 1
- ryhmä 2: kerroin 1,75
- ryhmä 3: kerroin 3

Lähde: OKM:n poiminta Virta-tietovarannosta.

2. Yliopistossa kalenterivuonna suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä (määritelmä muuttunut aiemmasta)

Yliopistossa suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen painotettu määrä. Tutkintojen määriä painotetaan kertoimilla, jotka liittyvät tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa, toisen saman koulutusasteen tutkinnon suorittamiseen sekä suoritettun tutkinnon alaryhmään.

Tutkinnon tavoiteaika tarkoittaa yliopistolain 40 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa. Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa mukaan niitä lukuvuosia jolloin opiskelija on yliopistolain mukaisesti ilmoittautunut poissaolijaksi. Tavoiteaika huomioidaan tutkintojen määrien painotuksessa seuraavien kertoimien mukaisesti:

- Tutkinto suoritettu määräajassa: kerroin 1,5
- Tutkinto suoritettu enintään 12 kuukautta määräajan jälkeen: 1,3
- Tutkinto suoritettu yli 12 kuukautta määräajan jälkeen: 1

Mikäli tutkinnon suorittaja on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon, painotetaan ko. tutkintoa kertoimella 0,5.

Alemmat korkeakoulututkinnot on jaettu kolmeen ryhmään, jotka huomioivat tutkintojen järjestämisestä aiheutuvia kustannus- ja muita eroja. Ryhmät on lueteltu liitteessä 3. Ryhmäkohtaiset kertoimet ovat seuraavat:

- ryhmä 1: kerroin 1
- ryhmä 2: kerroin 1,75
- ryhmä 3: kerroin 3

Lähde: OKM:n poiminta Virta-tietovarannosta.

3. Jatkuva oppiminen (yhteistyöopintojen erottaminen omaksi osuudekseen muutos aiemmasta)

Avoimena yliopisto-opetuksena, erillisellä opinto-oikeudella suoritettut opintopisteet tai erikoistumiskoulutuksessa suoritettut opintopisteet. Mukaan ei lasketa asianomaisen yliopiston tutkinto-opiskelijoiden (perus- ja jatkotutkinto-opiskelijat) tai vaihto-opiskelijoiden suorituksia (vaikka he opiskelisivat avoimena korkeakouluopetuksena tarjottavassa opetuksessa). Sisältää erillisillä opinto-oikeuksilla opettajankoulutuksen opintoja suorittavien suoritukset.

Tiedot perustuvat OKM:n tiedonkeruuseen opintopisteistä ja sen seuraaviin kohtiin:

- 3.2.1.5. (Korkeakoulujen välisillä yhteistyösopimuksilla opiskelevien suorittamat opintopisteet),
- 3.2.1.6. (Avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettut opintopisteet),
- 3.2.1.7. (Erillisillä opinto-oikeuksilla opintoja suorittavien suoritukset),
- 3.2.1.8. (Erillisillä opinto-oikeuksilla opettajankoulutuksen opintoja suorittavien suoritukset) ja
- 3.2.1.9. (Erikoistumiskoulutuksessa suoritettut opintopisteet)

Lähde: OKM:n opintopistetiedonkeruu.

4. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastausten yliopistolle tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä kalenterivuonna (määritelmä ennallaan)

Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastausten tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä. Huomioon otetaan alla olevat väittämät. Opiskelijapalautekyselyssä opiskelijat, jotka ovat suorittaneet alempaan korkeakoulututkintoon kuuluvat opinnot, tai aloilla, joilla ei ole alempaa korkeakoulututkintoa, kolme vuotta aiemmin opintonsa aloittaneet vastaavat alla oleviin väittämiin. Väittämiin annetut vastaukset pisteytetään seuraavan mukaisesti.

5 pistettä	samaa mieltä / erittäin helppoa
4 pistettä	osittain samaa mieltä / melko helppoa
3 pistettä	osittain eri mieltä / melko hankalaa
2 pistettä	eri mieltä / erittäin hankalaa
1 piste	en tarvinnut / en pysty arvioimaan

Koulutuksen rahoitusosuuden laskennassa huomioon otettavat valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn väittämät

1. Voin hyvin yliopistossani.
2. Olen tyytyväinen omaan opiskeluuni.
3. Koulutuksen myötä kehittynyt osaamiseni vastaa odotuksiani.
4. Koulutukseni vastasi sille asetettuja tavoitteita.
5. Opetus oli mielestäni pääosin laadukasta.
6. Olen tyytyväinen käytettyihin opetusmenetelmiin.
7. Tarjolla on ollut riittävästi ohjausta kandidaatin tutkielman laatimiseen / opinnäytteen tekemiseen
8. Tarjolla on ollut riittävästi ohjausta opintojen suunnitteluun.
9. Miten helppoa tai vaikeaa on ollut löytää opintoihisi liittyvää tietoa ja tukea?
10. Ongelmatilanteissa olen tarvittaessa löytänyt henkilön, jolta olen voinut pyytää neuvoa.
11. Olen ollut tyytyväinen opinto-ohjelmani tarjoamiin vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksiin.
12. Olen ollut tyytyväinen vuorovaikutukseeni opetushenkilökunnan kanssa.
13. Opettajilta saamani palaute on auttanut minua opinnoissani.

Lähde: Valtakunnallinen opiskelijapalautekysely.

5a. Yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa kalenterivuositain, vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen (määritelmä muuttunut)

Tilastovuotta edeltävän vuonna ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista Suomessa työllistyneet tilastovuoden lopussa. Tilastokeskuksen pääasiallisen toiminnan ryhmistä lasketaan mukaan ryhmät "päätoiminen työllinen" ja "työllinen opiskelijat". Yrittäjiksi työllistyneiden tutkinnon suorittaneiden määrä kerrotaan kahdella. Työllistymistiedot Tilastokeskuksen työssäkäyntiaineistosta, tutkintotiedot Tilastokeskuksen tutkintotiedonkeruusta.

Lähde: Tilastokeskus

5b. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastausten yliopistolle tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä kalenterivuonna (uusi tieto)

Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastausten tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä. Huomioon otetaan alla olevat väittämät. Uraseurannan kohderyhmään kuuluivat kaikki viisi vuotta ennen tilastovuotta ylemmän korkeakoulututkinnon, farmaseutin ja lastentarhanopettajan tutkinnon suorittaneet.

Väittämiin annetut vastaukset pisteytetään kussakin kysymyksessä käytetyllä vastausasteikolla asteikolla 1-6. Koulutuksen rahoitusosuuden laskennassa huomioon otettavat valtakunnallisen uraseurantakyselyn väittämät:

Kysymyksen 3: "Arvioi vuonna 201x suorittamaasi tutkintoa seuraavien väittämien perusteella.

Valitse sopivin vaihtoehto." neljäs väittämä: "Koulutus antoi riittävät valmiudet työelämään."

Kysymys: 4. "Miten tyytyväinen olet kokonaisuudessaan vuonna 201x suorittamaasi tutkintoon työurasi kannalta?"

Kysymys 19: "Miten hyvin pystyt (tällä hetkellä) hyödyntämään yliopistossa oppimiasi tietoja ja taitoja."

Kysymys: 20: "Miten hyvin työsi vastaa (tällä hetkellä) vaativuustasoltaan yliopistollista koulutustasi."

Kysymyksen 24: "Kuinka tärkeitä seuraavat tiedot ja taidot ovat nykyisessä työssäsi?" kysymysvaihtoehto:

"Miten yliopisto-opiskelu kehitti kyseisiä työelämävalmiuksia?" Tästä väittämät:

- 3. analyttiset, systemaattisen ajattelun taidot
- 4. tiedonhankintataidot
- 21. kyky oppia ja omaksua uutta
- 23. tieteidenvälisyys/moniammatillisissa ryhmässä toimiminen
- 26. itseohjautuvuus/oma-aloitteisuus
- 27. yrittäjyyshaidot

Kysymyksen 24 painoarvo laskennassa olisi yhteensä 1, jolloin yksittäinen väittämä laskennassa olisi painoarvoltaan 1/6

Lähde: Valtakunnallinen uraseurantakysely.

Tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerit

1. Julkaisujen lukumäärä tiedonkeruu- ja tasoluokittain kertoimella painotettuna (määritelmä muuttunut)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisutiedonkeruun julkaisutyyppeihin A, B, C, D ja E kuuluvat julkaisut. Julkaisuja painotetaan hyödyntäen Tieteellisten seurain valtuuskunnan ylläpitämää julkaisufoorumiluokitusta seuraavasti:

Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit (julkaisuluokka A) ja tieteellisen teoksen toimittaminen (julkaisuluokka C2)

- Julkaisufoorumin mukainen tasoluokka 0: kerroin 0,1
- Julkaisufoorumin mukainen tasoluokka 1: kerroin 1
- Julkaisufoorumin mukainen tasoluokka 2: kerroin 3
- Julkaisufoorumin mukainen tasoluokka 3: kerroin 4
- Kustannettu tieteellinen erillisteos (julkaisuluokka C1)
- Julkaisufoorumin mukainen tasoluokka 0: kerroin 0,4
- Julkaisufoorumin mukainen tasoluokka 1: kerroin 4
- Julkaisufoorumin mukainen tasoluokka 2: kerroin 12
- Julkaisufoorumin mukainen tasoluokka 3: kerroin 16

Vertaisarvioitujen tieteellisten julkaisujen (julkaisuluokat A ja C) osalta avoimesti saatavilla olevia julkaisuja painotetaan kertoimella 1,2. Avoin saatavuus tarkoittaa sitä, että julkaisu on merkitty OKM:n tiedonkeruussa joko "open access – julkaisukanavassa ilmestyneeksi", "hybridijulkaisukanavassa ilmestyneeksi avoimeksi julkaisuksi" tai "rinnakkaistallennetuksi".

Julkaisutiedonkeruun luokat B, D1-D4, D6, E1 ja E3 painotetaan kertoimella 0,1 ja julkaisutiedonkeruun luokat D5 ja E2 painotetaan kertoimella 0,4.

Julkaisufoorumiluokituksen päivitysarviointi tapahtuu 4 vuoden välein. Nykyistä luokitusta sovelletaan julkaisuihin, joiden julkaisuvuosi on 2015. Aiemmin luokitamattomia foorumeita koskevat täydennysarviointien päätökset (tasoluokka 0 tai 1) otetaan huomioon takautuvasti aiempien vuosien julkaisuihin.

Lähde: OKM:n julkaisutiedonkeruu

2. Yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen lukumäärä enintään sopimuskaudelle asetettuun yliopistokohtaiseen tavoitteeseen saakka (määritelmä ennallaan)

Yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen määrä.

Lähde: Tilastokeskuksen tutkintotiedonkeruu.

3. Ulkomainen kilpailtu tutkimusrahoitus (määritelmä ennallaan)

Ulkomaisella kilpaillulla tutkimusrahoituksella tarkoitetaan yliopiston tilikauden aikana syntyneitä tutkimusmenoja vastaavaa rahoitusta, joka on ilmoitettu seuraavissa opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimusrahoitusta koskevan tiedonkeruun luokissa:

- 1) suoraan Euroopan unionilta tuleva puiteohjelmärahoitus tai muu laadullisesti kilpailtu EU-rahoitus;
- 2) ulkomaiset rahastot ja säätiöt;
- 3) kansainväliset järjestöt; tai
- 4) muu ulkomainen rahoitus.

4. Kotimainen tutkimusrahoitus sekä kotimainen ja kansainvälinen yritysrahoitus (määritelmä ennallaan)

Muulla kilpaillulla tutkimusrahoituksella tarkoitetaan yliopiston tilikauden aikana syntyneitä tutkimusmenoja vastaavaa rahoitusta, joka on ilmoitettu seuraavissa opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimusrahoitusta koskevissa tiedonkeruun luokissa:

- 1) Suomen Akatemia;
- 2) Business Finland;
- 3) kotimaiset yritykset; tai
- 4) ulkomaiset yritykset.

Lähde: OKM:n taloustiedonkeruu

Rahoituksen laskennassa kaikista tiedoista käytetään kolmen tuoreimman saatavilla olevan tilastovuoden tietoja.

Liite 3: Tutkintojen sijoittelu kerroinryhmittäin luokkiin 1-3

Osuus kaikista tutkinnoista,
2015-2017

Ammattikorkeakoulututkinnot	
AMK-tutkinnot, ryhmä 1	59,67 %
Apuvälineteknikko (AMK); apuneuvoteknikko (AMK)	0,06 %
Artenomi (AMK)	0,22 %
Estenomi (AMK)	0,29 %
Geronomi (AMK)	0,47 %
Insinööri (AMK), palopäälystön koulutus	0,16 %
Insinööri (AMK), tuotantotalous	0,93 %
Kulttuurituottaja (AMK)	0,59 %
Medianomi (AMK)	2,16 %
Muotoilija (AMK)	1,77 %
Muu tai tuntematon tekniikan ammattikorkeakoulututkinto	0,00 %
Restonomi (AMK), liikkeenjohto	0,94 %
Restonomi (AMK), majoitus- ja ravitsemisala	1,74 %
Restonomi (AMK), matkailu	2,72 %
Restonomi (AMK), muu tai tuntematon ala	0,08 %
Restonomi (AMK), puhdistuspalvelu ja talousala	0,16 %
Sairaanhoitaja (AMK)	13,61 %
Sosiaali- ja terveysalan AMK, rikosseuraamusala	0,12 %
Sosionomi (AMK), sosiaaliala	8,67 %
Terveystenhoitaja (AMK)	3,34 %
Tradenomi (AMK), kirjasto- ja informaatiopalvelut	0,29 %
Tradenomi (AMK), muu tai tuntematon ala	0,36 %
Tradenomi (AMK), sihteerityö ja kielet	0,87 %
Tradenomi (AMK), talous, hallinto ja markkinointi	19,50 %
Tradenomi, turvallisuusala	0,24 %
Vestonomi (AMK)	0,11 %
Ympäristösuunnittelija (AMK); ympäristöohjaaja (AMK)	0,24 %
AMK-tutkinnot, ryhmä 2	37,25 %
Agrologi (AMK)	0,95 %
Bioanalyytikko (AMK); laboratoriohoitaja (AMK)	0,83 %
Ensihoitaja (AMK)	0,86 %
Fysioterapeutti (AMK)	2,32 %
Hammasteknikko (AMK)	0,06 %
Hortonomi (AMK)	0,35 %

Iktyonomi (AMK)	0,03 %
Insinööri (AMK), automaatiotekniikka	1,02 %
Insinööri (AMK), bio- ja elintarviketekniikka	0,53 %
Insinööri (AMK), elektroniikka	0,32 %
Insinööri (AMK), energiatekniikka	0,50 %
Insinööri (AMK), graafinen ja viestintätekniikka	0,57 %
Insinööri (AMK), kemia	0,23 %
Insinööri (AMK), konetekniikka	3,56 %
Insinööri (AMK), kuljetustekniikka	0,76 %
Insinööri (AMK), liikenneala	0,15 %
Insinööri (AMK), logistiikka	0,71 %
Insinööri (AMK), LVI-tekniikka	0,07 %
Insinööri (AMK), maanmittaustekniikka	0,37 %
Insinööri (AMK), materiaalitekniikka	0,36 %
Insinööri (AMK), muu tai tuntematon tekniikka	0,33 %
Insinööri (AMK), paperi-, tekstiili- ja kemiantekniikka	0,17 %
Insinööri (AMK), prosessitekniikka	0,09 %
Insinööri (AMK), puunjalostustekniikka	0,04 %
Insinööri (AMK), rakennusarkkitehtuuri	0,04 %
Insinööri (AMK), rakennustekniikka ja yhdyskuntatekniikka	4,42 %
Insinööri (AMK), sähkötekniikka	1,74 %
Insinööri (AMK), tekstiili- ja vaatetustekniikka	0,05 %
Insinööri (AMK), tietoliikennetekniikka	0,00 %
Insinööri (AMK), tietotekniikka	3,32 %
Insinööri (AMK), ympäristötekniikka	1,00 %
Insinööri (AMK), Energia- ja Ympäristötekniikka	0,02 %
Jalkaterapeutti (AMK)	0,16 %
Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)	0,21 %
Kätilö (AMK)	0,94 %
Laboratorioanalyttikko (AMK)	0,19 %
Liikunnanohjaaja (AMK)	0,85 %
Metsätalousinsinööri (AMK)	0,81 %
Muu tai tuntematon musiikin ammattikorkeakoulututkinto	0,12 %
Muu tai tuntematon sähkö- ja automaatiotekniikan insinööri (AMK)	0,00 %
Muu tai tuntematon tieto- ja tietoliikennetekniikan insinööri (AMK)	0,01 %
Naprapaatti (AMK)	0,04 %
Optometristi (AMK); optikko (AMK)	0,28 %
Osteopaatti (AMK)	0,04 %
Rakennusmestari (AMK)	1,13 %
Röntgenhoitaja (AMK)	0,70 %
Suuhygienisti (AMK); hammashuoltaja (AMK)	0,56 %
Toimintaterapeutti (AMK)	0,81 %
Tradenomi (AMK), tietojenkäsittely	3,42 %
Yhteisöpedagogi (AMK)	1,22 %

AMK-tutkinnot, ryhmä 3	3,08 %
Insinööri (AMK), merenkulku	0,17 %
Konservaattori (AMK)	0,08 %
Kuvataiteilija (AMK)	0,56 %
Merikapteeni (AMK)	0,24 %
Musiikkipedagogi (AMK)	0,96 %
Muusikko (AMK)	0,29 %
Tanssinopettaja (AMK)	0,13 %
Teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK)	0,32 %
Tulkki (AMK)	0,20 %
Viittomakielentulkki (AMK)	0,12 %
Kaikki yhteensä	100,00 %

Yliopistojen ylempät korkeakoulututkinnot	
YO-tutkinnot, ryhmä 1	62,10 %
Dipl.ins., tuotantotalous	2,43 %
Fil. maist., balttilaiset kielet	0,00 %
Fil. maist., biologia	1,30 %
Fil. maist., englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,35 %
Fil. maist., englannin kieli	1,56 %
Fil. maist., espanjan kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,03 %
Fil. maist., espanjan kieli	0,11 %
Fil. maist., filosofia (humanistinen ala)	0,14 %
Fil. maist., historia	1,52 %
Fil. maist., italian kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,01 %
Fil. maist., italian kieli	0,04 %
Fil. maist., itämerensuomalaiset kielet	0,00 %
Fil. maist., kielentutkimus	0,16 %
Fil. maist., kirjallisuuden tutkimus	0,96 %
Fil. maist., klassilliset kielet	0,05 %
Fil. maist., kulttuurien tutkimus	1,12 %
Fil. maist., maantiede	0,76 %
Fil. maist., musiikkitiede ja musiikkikasvatus	0,52 %
Fil. maist., muu tai tuntematon humanistinen ala	0,25 %
Fil. maist., muu tai tuntematon kieli	0,00 %
Fil. maist., psykologia	0,02 %
Fil. maist., puhetieteet	0,83 %
Fil. maist., ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,06 %
Fil. maist., ranskan kieli	0,23 %
Fil. maist., ruotsin kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,04 %
Fil. maist., ruotsin kieli	0,69 %
Fil. maist., saamen kieli	0,02 %
Fil. maist., saksan kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,16 %
Fil. maist., saksan kieli	0,52 %

Fil. maist., slaavilaiset kielet	0,02 %
Fil. maist., suomen kieli	1,28 %
Fil. maist., taidehistoria ja taidekasvatus	0,31 %
Fil. maist., teatteritiede	0,09 %
Fil. maist., venäjän kielen kääntäminen ja tulkkkaus	0,12 %
Fil. maist., venäjän kieli	0,27 %
Fil. maist., viestintätieteet ja informaatiotutkimus	0,68 %
Fil. maist., viittomakieli	0,01 %
Fil. maist., ympäristötiede	0,55 %
Hallintot. maist., alue- ja ympäristötieteet	0,27 %
Hallintot. maist., hallintotieteet	1,85 %
Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisteri	0,17 %
Kasvatust. maist., aikuiskasvatus	0,31 %
Kasvatust. maist., erityisopettaja	0,47 %
Kasvatust. maist., erityispedagogiikka	0,56 %
Kasvatust. maist., kasvatustiede	2,30 %
Kasvatust. maist., kotitalousopettaja	0,34 %
Kasvatust. maist., käsityönopettaja	0,47 %
Kasvatust. maist., luokanopettaja	5,21 %
Kasvatust. maist., muu tai tuntematon pääaineryhmä	0,00 %
Kasvatust. maist., peruskoulun ja lukion opinto-ohjaaja	0,23 %
Kasvatust. maist., tekstiilityö, tekninen työ ja kotitalous	0,02 %
Kasvatust. maist., varhaiskasvatus	0,52 %
Kauppat. maist., liiketaloustieteet	13,56 %
Kauppat. maist., yhteiskuntatieteet	1,05 %
Maat. ja metsät. maist., kotitalousala	0,08 %
Oikeustieteen maisteri, lainopin kandidaatti, ylempi oikeustutkinto	3,52 %
Psykologian maisteri	1,57 %
Teologian maisteri	1,46 %
Terveystieteiden maisteri, terveydenhuollon kandidaatti (ylempi)	2,57 %
Valtiot. maist., filosofia	0,14 %
Valtiot. maist., politiikkatieteet	1,14 %
Valtiot. maist., psykologia	0,38 %
Valtiot. maist., sosiaalitieteet	1,48 %
Valtiot. maist., taloustieteet	0,38 %
Valtiot. maist., viestintätieteet	0,28 %
Yhteiskuntat. maist., alue- ja ympäristötieteet	0,08 %
Yhteiskuntat. maist., filosofia	0,11 %
Yhteiskuntat. maist., matkailu	0,09 %
Yhteiskuntat. maist., muu tai tuntematon pääaineryhmä	0,05 %
Yhteiskuntat. maist., politiikkatieteet	0,57 %
Yhteiskuntat. maist., psykologia	0,12 %
Yhteiskuntat. maist., sosiaalitieteet	3,01 %
Yhteiskuntat. maist., taloustieteet	0,14 %
Yhteiskuntat. maist., viestintätieteet	0,40 %

YO-tutkinnot, ryhmä 2	27,76 %
Dipl.ins., automaatiotekniikka	0,65 %
Dipl.ins., biotekniikka	0,21 %
Dipl.ins., energiatekniikka	0,68 %
Dipl.ins., kemian tekniikka	1,10 %
Dipl.ins., konetekniikka	2,52 %
Dipl.ins., maanmittaustekniikka	0,65 %
Dipl.ins., materiaalitekniikka, kalliotekniikka	0,54 %
Dipl.ins., prosessitekniikka	0,24 %
Dipl.ins., puunjalostustekniikka	0,21 %
Dipl.ins., rakennustekniikka, yhdyskuntatekniikka	1,72 %
Dipl.ins., sähkötekniikka	1,97 %
Dipl.ins., teknillinen fysiikka	0,57 %
Dipl.ins., teknis-luonnontieteellinen koulutus	0,22 %
Dipl.ins., tietoliikennetekniikka	0,61 %
Dipl.ins., tietotekniikka	3,32 %
Dipl.ins., ympäristötekniikka	0,74 %
Elintarviketieteiden maisteri	0,63 %
Fil. maist., arkeologia	0,12 %
Fil. maist., biotieteet, biokemia	0,99 %
Fil. maist., fysiikka	0,84 %
Fil. maist., geofysiikka	0,02 %
Fil. maist., geologia	0,36 %
Fil. maist., kemia	0,99 %
Fil. maist., matematiikka	1,22 %
Fil. maist., meteorologia	0,09 %
Fil. maist., muu tai tuntematon luonnontieteellinen ala	0,39 %
Fil. maist., tietojenkäsittelytiede	2,25 %
Fil. maist., tilastotiede (luonnontieteellinen ala)	0,16 %
Fil. maist., translationaalinen lääketiede	0,01 %
Fil. maist., tähtitiede	0,05 %
Kasvatust. maist., musiikinopettaja	0,07 %
Kauppat. maist., tietojärjestelmätiede	0,79 %
Kauppat. maist., tilastotiede	0,00 %
Liikuntatieteiden maisteri	0,95 %
Maat. ja metsät. maist., biotekniikka	0,06 %
Maat. ja metsät. maist., maatalous	0,37 %
Maat. ja metsät. maist., metsätalous	0,55 %
Maat. ja metsät. maist., muu tai tuntematon ala	0,06 %
Maat. ja metsät. maist., ympäristöala	0,08 %
Maisema-arkkitehti	0,11 %
Proviisori	0,62 %
Valtiot. maist., tilastotiede	0,02 %

YO-tutkinnot, ryhmä 3	10,15 %
Arkkitehti	0,79 %
Eläinlääketieteen lisensiaatti	0,48 %
Hammaslääketieteen lisensiaatti	0,91 %
Kuvataiteen maisteri; kuvataideakatemian loppututkinto	0,27 %
Lääketieteen lisensiaatti	4,08 %
Musiikin maisteri	0,98 %
Taiteen maisteri	2,23 %
Tanssitaiteen maisteri	0,10 %
Teatteritaiteen maisteri	0,30 %
Kaikki yhteensä	100,00 %

Yliopistojen alemmat korkeakoulututkinnot	
YO-tutkinnot, ryhmä 1	67,38 %
Hallintot. kand. (alempi), alue- ja ympäristötieteet	0,21 %
Hallintot. kand. (alempi), hallintotieteet	1,75 %
Hum, kand., muu tai tuntematon kieli	0,00 %
Hum. kand., balttilaiset kielet	0,00 %
Hum. kand., englannin kieli	2,18 %
Hum. kand., englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,31 %
Hum. kand., espanjan kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,02 %
Hum. kand., espanjan kieli	0,11 %
Hum. kand., filosofia (humanistinen ala)	0,19 %
Hum. kand., historia	1,85 %
Hum. kand., italian kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,01 %
Hum. kand., italian kieli	0,08 %
Hum. kand., kielentutkimus	0,10 %
Hum. kand., kirjallisuuden tutkimus	1,18 %
Hum. kand., klassilliset kielet	0,08 %
Hum. kand., kulttuurien tutkimus	1,07 %
Hum. kand., musiikkitiede ja musiikkikasvatus	0,37 %
Hum. kand., muu tai tuntematon ala	0,00 %
Hum. kand., puhetieteet	0,88 %
Hum. kand., ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,06 %
Hum. kand., ranskan kieli	0,37 %
Hum. kand., ruotsin kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,02 %
Hum. kand., ruotsin kieli	0,94 %
Hum. kand., saamen kieli	0,02 %
Hum. kand., saksan kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,15 %
Hum. kand., saksan kieli	0,68 %
Hum. kand., slaavilaiset kielet	0,01 %
Hum. kand., suomen kieli	1,34 %
Hum. kand., taidehistoria ja taidekasvatus	0,28 %
Hum. kand., venäjän kielen kääntäminen ja tulkkaus	0,12 %
Hum. kand., venäjän kieli	0,46 %

Hum. kand., viestintätieteet ja informaatiotutkimus	0,72 %
Hum. kand., viittomakieli	0,01 %
Kasvatust. kand. (alempi), aikuiskasvatus	0,38 %
Kasvatust. kand. (alempi), erityisopettaja (ei opettajankelpoisuutta)	0,48 %
Kasvatust. kand. (alempi), erityispedagogiikka	0,70 %
Kasvatust. kand. (alempi), kasvatustiede	1,80 %
Kasvatust. kand. (alempi), kotitalousopettaja (ei opettajankelpoisuutta)	0,43 %
Kasvatust. kand. (alempi), käsityönopettaja (ei opettajankelpoisuutta)	0,59 %
Kasvatust. kand. (alempi), lastentarhanopettaja	2,84 %
Kasvatust. kand. (alempi), luokanopettaja (ei opettajankelpoisuutta)	5,81 %
Kasvatust. kand. (alempi), peruskoulun ja lukion opinto-ohjaaja (ei opettajankelpoisuutta)	0,16 %
Kasvatust. kand. (alempi), tekstiilityö, tekninen työ ja kotitalous	0,01 %
Kasvatust. kand. (alempi), varhaiskasvatus	0,44 %
Kauppat. kand. (alempi), liiketaloustieteet	13,30 %
Kauppat. kand. (alempi), yhteiskuntatieteet	1,16 %
Luonnont. kand., biologia	1,68 %
Luonnont. kand., maantiede	0,95 %
Luonnont. kand., ympäristötiede	0,62 %
Maat. ja metsät. kand. (alempi), kotitalousala	0,10 %
Oikeusnotaari	4,66 %
Psykologian kandidaatti (alempi)	1,57 %
Tekn. kand., tuotantotalous	1,77 %
Teologian kandidaatti (alempi)	1,58 %
Terveystieteiden kandidaatti (alempi)	2,26 %
Valtiot. kand. (alempi), filosofia	0,17 %
Valtiot. kand. (alempi), muu tai tuntematon pääaineryhmä	0,00 %
Valtiot. kand. (alempi), politiikkatieteet	1,31 %
Valtiot. kand. (alempi), psykologia	0,38 %
Valtiot. kand. (alempi), sosiaalitieteet	1,55 %
Valtiot. kand. (alempi), taloustieteet	0,68 %
Valtiot. kand. (alempi), viestintätieteet	0,36 %
Yhteiskuntat. kand. (alempi), alue- ja ympäristötieteet	0,09 %
Yhteiskuntat. kand. (alempi), filosofia	0,10 %
Yhteiskuntat. kand. (alempi), matkailu	0,08 %
Yhteiskuntat. kand. (alempi), politiikkatieteet	0,63 %
Yhteiskuntat. kand. (alempi), psykologia	0,10 %
Yhteiskuntat. kand. (alempi), sosiaalitieteet	2,50 %
Yhteiskuntat. kand. (alempi), taloustieteet	0,12 %
Yhteiskuntat. kand. (alempi), viestintätieteet	0,43 %
YO-tutkinnot, ryhmä 2	27,99 %
Elintarviketieteiden kandidaatti (alempi)	0,64 %
Farmaseutti (1994-)	2,14 %
Hum. kand., arkeologia	0,16 %
Hum. kand., teatteritiede	0,07 %

Kasvatust. kand. (alempi), musiikinopettaja (ei opettajan kelpoisuutta)	0,11 %
Kauppat. kand. (alempi), tietojärjestelmätiede	1,01 %
Kauppat. kand. (alempi), tilastotiede	0,00 %
Liikuntatieteiden kandidaatti (alempi)	0,64 %
Luonnont. kand., biotieteet, biokemia	0,75 %
Luonnont. kand., fysiikka	1,04 %
Luonnont. kand., geofysiikka	0,04 %
Luonnont. kand., geologia	0,43 %
Luonnont. kand., kemia	0,91 %
Luonnont. kand., matematiikka	1,82 %
Luonnont. kand., meteorologia	0,10 %
Luonnont. kand., muu tai tuntematon ala	0,14 %
Luonnont. kand., tietojenkäsittelytiede	2,27 %
Luonnont. kand., tilastotiede	0,19 %
Luonnont. kand., tähtitiede	0,03 %
Maat. ja metsät. kand. (alempi), biotekniikka	0,06 %
Maat. ja metsät. kand. (alempi), maatalous	0,47 %
Maat. ja metsät. kand. (alempi), metsätalous	0,54 %
Maat. ja metsät. kand. (alempi), muu tai tuntematon ala	0,14 %
Maat. ja metsät. kand. (alempi), ympäristöala	0,13 %
Tekn. kand., automaatiotekniikka	0,72 %
Tekn. kand., biotekniikka	0,21 %
Tekn. kand., energiatekniikka	0,53 %
Tekn. kand., kemian tekniikka	0,65 %
Tekn. kand., konetekniikka	2,57 %
Tekn. kand., maanmittaustekniikka	0,42 %
Tekn. kand., materiaalitekniikka, kalliotekniikka	0,48 %
Tekn. kand., muu tai tuntematon tekniikka	0,16 %
Tekn. kand., prosessitekniikka	0,30 %
Tekn. kand., puunjalostustekniikka	0,23 %
Tekn. kand., rakennustekniikka, yhdyskuntatekniikka	1,58 %
Tekn. kand., sähkötekniikka	1,89 %
Tekn. kand., teknillinen fysiikka	0,34 %
Tekn. kand., teknis-luonnontieteellinen koulutus	0,28 %
Tekn. kand., tietoliikennetekniikka	0,31 %
Tekn. kand., tietotekniikka	2,55 %
Tekn. kand., ympäristötekniikka	0,68 %
Tekn.kand.,muu prosessi ja materiaalitekniikka	0,22 %
Valtiot. kand. (alempi), tilastotiede	0,06 %

YO-tutkinnot, ryhmä 3	4,63 %
Eläinlääketieteen kandidaatti	0,50 %
Kuvataiteen kandidaatti, kuvataiteen tutkinto (Kuvataideakatemia)	0,18 %
Musiikin kandidaatti (alempi)	0,85 %
Taiteen kandidaatti (alempi)	1,65 %
Tanssitaiteen kandidaatti (alempi)	0,07 %
Teatteritaiteen kandidaatti (alempi)	0,24 %
Tekn. kand., arkkitehtuuri	1,15 %
Kaikki yhteensä	100,00 %

Liite 4: Eriävä mielipide

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Eriävä mielipide Visio 2030 -työn Mahdollistava ohjaus, resurssit ja rakenteet -työryhmän loppuraporttiin

Ehdotuksen yleispiirteet

Henkilöstöjärjestöjen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n ja Tieteentekijöiden liiton, näkemyksen mukaan korkeakouluille ehdotetut uudet rahoitusmallit eivät täytä tavoitetta tuottaa riittävää vakautta yksittäisen korkeakoulun rahoituksen kehittymiseen. Visiotyöskentelyssä ei ole riittävästi käytetty hyväksi tilaisuutta uudistaa rahoitusjärjestelmää niin, että siitä tulisi yksinkertaisempi ja vakaampi. Ehdotetuissa malleissa on jopa päinvastaisia elementtejä.

Luonnoksessa ehdotetut rahoitusmallit perustuvat kansainvälisesti poikkeuksellisen korkeaan tulosrahoituksen osuuteen, ja sen tulospainotteisuus on lisääntymässä entisestään. Lähes kaikissa maissa korkeakoulut saavat julkisen perusrahoituksensa suurina kokonaisuuksina. Tässä suhteessa tarkasteltuna ehdotettu malli ei ole mielestämme nykyistä mallia parempi. Nyt esitetyt muutokset ovat ristiriidassa tuoreen korkeakoulu-uudistuksesta tehdyn arvioinnin kanssa, jonka tulosten mukaan korkeakoulujen autonomian vahvistaminen edellyttäisi niiden rahoituksellisen autonomian vahvistamista.

Tämän lisäksi huomionarvoista on se, että korkeakoulujen rahoitusjakoperusteet ovat vaihdelleet viimeisen kymmenen vuoden aikana useasti. Tämä on vähentänyt korkeakoulujen toiminnan ja kehittämisen vakautta ja ennakoivuutta.

Viime aikoina on tullut saataville uutta kotimaista ja kansainvälistä tutkimustietoa esimerkiksi rahoitusmallien kilpailullisten elementtien vaikutuksesta tieteen tuloksiin sekä maakohtaista vertailevaa tietoa rahoitusjärjestelmistä. Niidenkin valossa näyttää siltä, että valittu reitti ei olisi kaikin osin tai edes peruseriaatteiltaan paras saatavilla oleva.

Vahvasti tulos- ja kilpailuorientoituneen mallin perusongelmat juontuvat sen tavasta asettaa yliopistot ja ammattikorkeakoulut tutkimus- ja koulutus suoritteiden tuottajan asemaan opetus- ja kulttuuriministeriön ollessa tilaaja. Korkeakoulujen on tuotettava ministeriön määrittelemiä suoritteita ylläpitääkseen määräävältä rahoittajalta saamaansa tulovirtaa. Lisäksi ne joutuvat kilpailemaan toisiaan vastaan ylläpitääkseen suhteelliset osuutensa eri indikaattoreiden muodostamista rahoituskoreista.

Henkilöstön kokemuksen näkökulmasta on epäuskottavaa väittää, että rahoitusmalli olisi vain rahanjakomalli, ja että korkeakoulut voivat käyttää rahat vapaasti oman harkintansa mukaan. Jos korkeakoulujen, niiden yksiköiden tai yksittäisten työntekijöiden työ ei tuota mallin edellyttämiä suoritteita, vähenee rahoitus varmasti. Indikaattoreiden muutokset näkyvät aina henkilöstön työn muutoksina, sillä se tuottaa rahoitusmallin mukaiset uudet tai uudelleen

määriteltävät suoritteet. Esimerkiksi jatkuvaan oppimiseen suunnitellut indikaattoriosuudet tarkoittavat, että henkilöstö suunnittelee ja tuottaa veronmaksajille lähes 80 Me maksavan koulutustuotteen, jonka todellisesta kysynnästä ja muiden toimijoiden, kuten yritysten, todellisesta rahoitushalukkuudesta ei ole läheskään riittävästi tietoa. Koska korkeakouluilla ei ole ylimääräistä henkilöstöreserviä, jota voitaisiin joustavasti suunnata uusiin tehtäviin, joudutaan voimavarat uusien tai uudelleen määriteltyjen suoritteiden valmistamiseen usein ottamaan koko henkilöstöltä ”juustohöylämällä”, joitain opetusaloja ehkä erityisesti kuormittaen. Tämä ei ole optimaalista työn järjestämisen tai laadun kannalta.

Vahvasti tulos- ja kilpailuorientoituneessa järjestelmässä ministeriön rooli kysynnän määrittelijänä ylikorostuu. Toiminnallisia linjoja määriteltessään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen katse kohdistuu liiaksi hallinnollisesti asetettuihin tulostittareihin, kun sen pitäisi kohdistua tutkimuksen kansainvälisen ja kansallisen kentän asettamiin haasteisiin ja niiden lisäksi yritysten, kansalaisyhteiskunnan, julkishallinnon ja muiden keskeisten sidosryhmien tarpeisiin.

Tulosrahoitusmallia on puolustettu sillä, että tutkintoindikaattoreihin perustuva rahoitus on ollut historiallisesti melko vakaata. Se, että rahanjaon lopputulosten vuosivaihtelu on viime vuosina voimassa olleen mallin puitteissa ollut pientä, ei poista mallin perusongelmia, kuten henkilöstön kohtaamaa toiminnan tempoilevuutta, eikä se takaa rahoituksen tulevaa vakautta. Alla osoitamme, että myös tutkintoindikaattoreihin perustuva vakaus vähenee ehdotetussa mallissa.

Koska monet yllä esitetyt arviot kohdistuvat nykyiseen malliin siinä missä uuteenkin, on seuraavaksi arvioitava, onko ehdotettu malli nykyistä vakaampi ja yksinkertaisempi. Tältä osin esitämme seuraavat huomiot:

Vakauden ongelmat

Yliopistojen nykyisessä vuodesta 2017 alkaen toiminnassa olleessa mallissa tutkintokoulutus (19 %), 55 op suorittaneiden määrä (10 %) ja alakohtaisuus (9 %) sekä ulkomaalaisten tuottamat ylemmät korkeakoulututkinnot (1 %) muodostavat 39 prosentin kokonaisuuden. Uudessa mallissa tämän kokonaisuuden painoarvo pienenee 30 prosenttiin, kun alakohtaisuus ja tutkinnon suorittaminen määrääjassa tuodaan tietyillä kertoimilla korkeakoulututkimittariston yhteyteen (ylemmät ja alemmat tutkinnot). Taideyliopiston osalta sille jätetään alakohtaisuuden osalta 2 % osuus.

Vastaava tapahtuu ammattikorkeakoulujen rahoituksen osalta. Vuodesta 2017 voimassa olleessa mallissa suoritettavat ammattikorkeakoulututkinnot (40 %) ja 55 op suorittaneiden määrä (23 %) sekä alakohtaisuus (1 %) muodostavat 64 prosenttia kokonaisuudesta. Uudessa mallissa tämä kokonaisuus pienenee 56 prosenttiin. Myös ammattikorkeakoulujen mallissa suoritettuihin ylempiin ammattikorkeakoulututkintoihin tuodaan alakohtaisuus ja tutkinnon tavoiteajassa suoriutumisen kertoimilla mittariston sisään.

Se, miten kertoimet malleissa alkavat vaikuttaa, kun esimerkiksi tutkintotavoitteita eri alakorien osalta nostetaan tällaisessa kokonaisuudessa, jää nähtäväksi. Todennäköisesti tämä tuottaa heilahteluja huolimatta siitä, että edelleen tutkinnot lasketaan kolmen vuoden keskiarvoina. Korkeakoulujen koulutusalarakenne on myös erilainen. Tämän muutoksen vaikutuksia ei ole näkemyksemme mukaan riittävästi arvioitu. Joka tapauksessa ns.

vakauttavan rahoituksen kokonaisuus pienenee siis molempien mallien osalta, yliopistojen osalta puhutaan 7 prosenttiyksikön ja ammattikorkeakoulujen osalta 8 prosenttiyksikön laskusta. Tavoitteena on ollut lisätä korkeakoulujen rahoituksen vakautta eikä heikentää sitä, ja nyt kehitys on päinvastaista.

Malleissa myös lisätään palkitsemista jatkuvan oppimisen, työllistymisen laadun, strategisen rahoituksen sekä kilpaillun tutkimusrahoituksen osalta.

Jatkuva oppiminen

Jatkuvan oppimisen mukaisissa elinkeinoelämän tarpeista lähtevissä koulutuksissa indikaattorin kautta tapahtuvaa välillinen ohjaus on epävarmaa ja kallista. Parempi ratkaisu olisi ministeriön, yritysten ja korkeakoulujen välinen suora yhteistyö, jossa alusta lähtien ovat esillä sekä todelliset sisällölliset koulutustarpeet että yritysten taloudelliset investointimahdollisuudet ja -valmiudet. Jos valtio haluaa investoida toimintaan, voisi se tehdä sen korkeakoulukehiksestä erillisenä kärkirahoitusohjelmana, jonka kokoa voidaan tarpeen mukaan joustavasti säätää esimerkiksi valtion vuotuisissa talousarvioissa. Esimerkiksi Lounais-Suomen kasvualojen osaja- ja osaamistarpeisiin hallitus vastasi lisäämällä rahoitusta tekniikan koulutusta ja tutkimusta koskeviin toimenpiteisiin. Kärkihankemalli olisi perusteltu myös uusien koulutustuotteiden kehittämisen ja toiminnan kokeiluluontoisuuden ja ulkoisen rahoituksen epävarmuuden takia.

Jatkuva oppiminen tehtävänä edellyttää korkeakoulujen rahoituspohjan laajentumista. Työelämän (ja yksilön) käyttäytyminen koulutuksen hankkimisessa ei tuo korkeakouluille haluttua ennakoivuutta rahoitukseen. Yhteiskunnan ja työmarkkinoiden taloudellinen tilanne ohjaa pitkälti koulutusinnokkuutta ja -hankintoja. Korkeakoulujen jättäminen tämän varaan niin jatkuvan oppimisen kehittämisessä kuin tarjonnan lisäämisessä on niille riski.

Kansainvälisyys

Kansainvälisyyden indikaattorin purkaminen lisää strategisesti jaettavan rahan määrää ja voi vaarantaa kansainvälisen perustoiminnan jatkuvuutta. Voi kysyä, ovatko korkeakoulujen tavat kansainvälistyä todella niin erilaisia, ettei niitä voi mitata esimerkiksi opiskelijoiden ja henkilöstön kansainvälistymisen kautta, johon on käytössä vakiintuneita mittareita.

TKI-toiminnan rahoitus

Yliopistoissa kilpaillun tutkimusrahoituksen indikaattorin vahvistaminen 12 prosenttiin (vuosittain lähes 200 Me) luo yliopistoille hyvin vahvan kannusteen ryhtyä entistä intensiivisempään rahoituskilpailuun sen sijasta, että ne voisivat kohdistaa voimavarojaan esimerkiksi tieteellisiin julkaisuihin ja muihin tutkimuksen lopputuotteisiin. Ei ole mielekäästä, että valtiovallan toimin kiihdytetään kilpailua valtion talousarvioon sisältyvästä kotimaisesta rahoituksesta ja lisätään tähän käytettyä tutkijoiden ja hallinnon työaikaa. Ulkomaisen rahoituksen lisääminen on hyvä tavoite, mutta mahdollisuudet sen lisäämiseen eivät ole rajattomat. Tutkimusindikaattorit on mielekäästä kohdistaa välineiden sijasta tieteellisiin tuloksiin, kuten julkaisuihin. Indikaattorin riskejä voitaisiin purkaa määrittelemällä sen

suuruudeksi esimerkiksi 4 tai 6 prosenttia ja kotimaisen ja kansainvälisen rahoituksen osuuksiksi vastaavasti 2 tai 3 prosenttia.

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoitus on ollut ammattikorkeakoulujen kannalta vaikeasti tarkasteltavissa, sillä esimerkiksi Tilastokeskuksen luokittelussa sen tki-rahoitus on ollut ennen vuotta 2018 luokassa Muu rahoitus. Tilastointia on kehitettävä niin, että se tunnistaa paremmin amkien tuottaman tki-toiminnan omaleimaisuuden, kuten tki-työn tuloksien levittämisen ammattiyhteisölle tai alueellisille toimijoille järjestettävien tilaisuuksien avulla. Ammattikorkeakoulun tki-toiminnan rahoitusosuuden nostamisella on toki kannustava vaikutus rahoitus pohjan laajentamiseen, mutta se ei ratkaise sitä tosiasiaa, että amkilta puuttuu edelleen tki-toiminnan rahoitusinstrumentit.

Yrittäjyys osana työllistymisen mittausta

On vakavasti kysyttävä, ovatko yrittäjäksi työllistymisen kaksinkertaiset pisteet yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työllistymisindikaattorissa perustellut. Yrittäjistä ylivoimaisesti suurin osa on yksin- ja pienyrittäjiä. Korkeakoulujen tehtävä on kouluttaa ihmisiä asiantuntijatyöhön, jonka hyödyllisimmät työroolit usein toteutuvat suuremmissa työyhteisöissä. On myös eettisesti kyseenalaista asettaa korkeakouluille kannusteita, joiden toteuttamiseen liittyvät yritystoiminnan taloudelliset riskit tulevat opiskelijoiden kannettavaksi. Tällainen toiminta olisi sekä suoraa puuttumista korkeakoulujen opetussisältöihin että opiskelijan kannustamista riskinottoon korkeakoulun rahoituksen edistämiseksi.

Strategiset rahoituserät

Ehdotetun mallin periaate rahoituksen jakamisesta kahteen koriin, yliopiston strategiasta lähtevään (vähintään 2/3 paino) ja valtioneuvoston strategiasta lähtevään (enintään 1/3 paino) on kannatettava. Sen sijaan strategisten rahoituserien prosenttiosuuden kasvu (yo: 12 % → 15 % ja amk: 5 % → 8 %) vähentää rahoituksen vakautta ja läpinäkyvyyttä yksittäisen korkeakoulun kannalta. Valmistelussa on korostettu avoimuutta korkeakoulujen välillä strategisia valintoja tehtäessä, mutta keinoja lisätä avoimuutta ja läpinäkyvyyttä korkeakoulujen ja OKM:n välisissä tulosneuvotteluissa ei ole ehdotuksessa avattu. Työryhmätyössä on jäänyt edelleen epäselväksi, kuinka korkeakoulut pystyvät jatkossa arvioimaan mahdollisuuksiaan saada strategista rahoitusta. Siksi arvioimme, että strateginen rahoitus on edelleen hyvin pitkälle harkinnanvaraista rahoitusta, ja sen ennakoitavuus korkeakouluille on jatkossakin heikkoa.

Huomiot prosessista ja aikataulusta

Aikaa työryhmätyöhön olisi voinut käyttää enemmän, sillä mallit tulevat voimaan vuonna 2021. Yhteiskunnassa on tarvetta vahvistaa tutkimukseen perustuvaa päätöksentekoa. Tämä koskee myös opetus- ja kulttuuriministeriön työtä. Korkeakoulujen rahoituksen jakamisperusteiden osalta on tutkittua tietoa, jotka eivät tue näin vahvasti tuloksellisuuteen pohjautuvaa mallia.

Samanlainen tulosrahoitus kaikille yliopistoille tai ammattikorkeakouluille ohjaa korkeakouluja tavoittelemaan samoja asioita. Tämä kaventaa autonomiaa ja korkeakoulujen

omien valintojen tekemistä. Korkeakoululakien oli tarkoitus lisätä korkeakoulujen autonomiaa, joka edellyttää myös rahoittajalta luottamusta. Tehdyt arvioinnit osoittavat nyt päinvastaista – korkeakoulujen autonomian kaventumista. Näkemyksemme mukaan korkeakouluilla tulee olla enemmän harkintavaltaa rahankäytössään, siksi sitomattoman perusrahoituksen osuutta tulee kasvattaa. Rahoitusmallissa on tärkeää vakaus ja ennustettavuus, mutta sen on myös tuettava laadullista kehittymistä.

Työryhmässä olisi ollut tarkoituksenmukaista käydä laajempaa keskustelua ja pitkän aikavälin tavoitteita vision suunnasta myös rahoitusohjausta mietittäessä. Aikataulu asetettiin liian kunnianhimoiseksi, ja työ suunnattiin koskemaan ainoastaan rahoitusmallien uudistamista.

Lokakuun 17. päivänä 2018

Petri Koikkalainen
Tieteentekijöiden liitto

Hanna Tanskanen
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

